

**TÜRKİYE
DİYANET
VAKFI**

ARALIK '97 - OCAK '98 - SAYI : 55

haber bülteni

XV. Vakıf Haftasında Vakıf Müessesesi ve Türkiye Diyanet Vakfı

Ali Kuşçu

İsviçre

Türkiye ve Türk Dünyasında
**Misyonerlik
Faaliyetleri**

TÜRKİYE DIYANET VAKFI

HABER BÜLTENİ

ARALIK '97 - OCAK '98

SAYI : 55

SAHİBİ

Türkiye Diyanet Vakfı Adına
Mehmet KERVANCİ
Genel Müdür

Yayın Koordinatörü

Süreyya BALKIŞ
Genel Müdür Yardımcısı

Yazı İşleri Müdürü

Yusuf ERDOĞDU
Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler
Müdürü

Yayına Hazırlayan

Mehmet Şükrü EROĞLU
Yüksel SEZGİN

Dizgi - Grafik

Hasan ÇALIŞKAN

Dağıtım Sorumlusu

Fehmi YILMAZ

Adres

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 72/B
06640 Kocatepe - ANKARA
Tel : 417 12 35 • Fax : 417 12 45

Baskı

TÜRKİYE DIYANET VAKFI

YAYIN MATBAACILIK ve TİCARET İŞLETMESİ
Bayındır Sokak No: 55 • Kızılay - ANKARA
Tel: 425 27 75 • Fax : 417 00 09

Renk Ayrımı

ÇAĞDAŞ • 230 65 59 • ANKARA

İÇİNDEKİLER

Başyazı	1
XV. Vakıf Haftasında	
Vakıf Müessesesi ve Türkiye Diyanet Vakfı	2
XV. Vakıf Haftasında	
Vakfımızın Gerçekleştirdiği Faaliyetler	15
İsviçre	16
Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları'ndan Konferans :	
Türkiye ve Türk Dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri	20
Önemli Şahsiyetler -	
Ali Kuşçu	27
Devlet Bakanı H.Hüsamettin ÖZKAN'ın	
1997 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçe Konuşması	
(TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu)	28
Makale - (Doç.Dr. Mustafa Erdem)	
"Geleneksel Türk Dini ve İslâm"	30
Kasım-Aralık 1997 Ayları Arasında	
Yurtdışı Faaliyetleri	34
Şube Faaliyetleri	35
Kültür - Sanat	39
MAKALE - Mehmet Erdoğan	
"Kavramların Dünyası"	40

Başıyazı

Bilindiği gibi aralık ayının ilk haftası “**Vakıf Haftası**” olarak kutlanmaktadır. Bu hafta münasebetiyle yardıma muhtaç olan insanların ihtiyaçları giderilmeye çalışılırken, el birliği ve gönül birliğinin en güzel ifadesi olan vakıflarımızın mahiyeti de halkımıza tanıtılır.

Medeniyet tarihimizde çok önemli bir yere sahip olan ve asırlar boyunca sosyal bünyemizde daima kaynaştırıcı ve birleştirici bir rol oynayan vakıfların bütün zaman ve zeminlerde tanıtılması hepimiz için bir görevdir.

İnsanımızın ilerlemesi, yurdumuzun yücelmesi, toplumumuzda sosyal refahın yaygın hale gelmesi ve ülkemizin imarında önemli hizmetler ifa eden vakıfların mahiyetini tanıyan bir kimsenin vakfı sevmemesi düşünülemez.

Yardımlaşma ve dayanışma bir medeniyetin en belirgin özelliğidir. Medeniyette ileri gitmiş olan milletlerin hemen hepsinde sosyal yardım ve dayanışma önemli bir yer işgal eder. İnsana insanca bakmak, gönülden onun yardımına koşmak, sahip olduğu varlığından başkalarını da faydalandırmak gibi yüce duygulardan tezahür eden sosyal yardım ve dayanışmanın tümüyle ve en geniş şekliyle uygulandığı yer vakıf alanıdır. Türk-İslâm kültür ve medeniyeti de vakıf temeline oturmuştur.

Selçuklular ve Osmanlılar zamanında vakıfların yaptığı hizmetler doruğa ulaşmış, günümüzde sosyal devlet olmanın gereği sayılan eğitim, sağlık vb. alanlarda kamu ve sosyal devlet hizmetlerinin büyük bir çoğunluğu vakıflar eliyle yerine getirilmiştir.

Böylesine önemli hizmetler ifa etmiş ve etmekte olan vakıf, zaman zaman, sadece yoksulları koruyan, fakir ve muhtaçlara yardım eden müesseseler olarak algılanmaktadır. Halbuki vakıfların hizmet alanı bütün toplumu kucaklayacak ölçüde şumullüdür. Vakıf müesseseleri sosyal ve ekonomik yardımlaşmayla fakirliği ve onun doğurduğu sosyal sıkıntıyı asgariye indirmeye gayret ederken, öte yandan sanat ve kültür değerlerinin gelişmesi ve korunmasından yurdun imar ve inşasında bir çok hizmete

Mehmet Kervancı • Genel Müdür

öncülük eder. Bu sebepledir ki, Vakıfların zengin fakir ayrımı yapmaksızın toplumun istifadesine sunduğu okul, kütüphane, hastane, yayın vb. alanlardaki hizmetler toplumun tamamına şamildir.

Fertlerde mevcut olan hayır ve yardım duygusunun müessesleşmesi olan vakıflar, gelişen teknolojiye de ayak uydurarak, geçmişte olduğu gibi günümüzde de milletimize çok çeşitli hizmetler sunmaktadır.

Vakıflar Haftası münasebetiyle Bültenimizin bu sayısında ağırlıklı olarak sizlere özetlemeye çalıştığımız Türkiye Diyanet Vakfı da, Türk-İslâm vakıf geleneğinin en güzel örneklerindendir.

Türkiye Diyanet Vakfı kurulduğu günden itibaren bugüne kadar gerçekleştirdiği sosyal, kültürel, dinî ve ilmî faaliyetlerle halkımızın sevgisine ve güvenine mazhar olmuş büyük bir kuruluştur.

Diyanet Vakfı, bu gün ülkemizin içe ve dışa yönelik dinî-hayrî hizmetlerinde halkımızın ve devletin gözönünde bulundurduğu, ülke ve millet çıkarına maddî-manevî desteği umulan bir dinî-millî kuruluş haline gelmiştir.

Her vesileyle insanımızın yanında olan Vakfımız toplum olarak, hep birlikte huzur içinde idrak ettiğimiz Ramazan ayında biz de iftar geleneğini yaşatmak ve her çevreden insanı bir hoşgörü ortamında buluşturmak amacıyla yemekler düzenledik. Fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımızın bayrama rahat girmeleri ve ihtiyaçlarını gidermeleri için önemli ölçüde maddî yardımlarda bulunduk.

Vakıf müessesesini ve Türkiye Diyanet Vakfı'nı daha yakından tanıyacağımız bu sayımızı zevkle okuyacağınızı umar, bayramınızın huzur ve mutluluk içinde geçmesini Yüce Allah'tan niyaz ederim.

Saygılarımla

XV. Vakıf Haftasında Vakıf Müessesesi ve Türkiye Diyanet Vakfı

Arapça bir isim olan Vakıf; sözlükte durma, durdurma, hareketten alıkoyma manalarına gelmektedir. Istılahta ise, bir malı belirli bir gaye için "alınıp-satılmaktan" ebedi olarak alıkoymak, Allah yolunda vakfetmek ve gelirini kamu yararına harcamaktır.

Türk-İslâm medeniyetinin en gelişmiş ve en yaygın sosyal yardım müesseselerinden biri de vakıf müessesesidir. Menşei Orta Asya Türk Hukuku'na dayanan vakıflar, gerçekte insanlıkla beraber insanda mevcut olan karşılıklı dayanışma ve başkalarına iyilik yapma duygusunu hukukî statüye kavuşturan ve ona süreklilik kavramını sağlayan tüzel kişiliğe sahip, hukukî ve sosyal bir müessesedir.

Karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma duygusunun sistemleştiril-

miş bir şekli diyebileceğimiz vakıflar, özellikle İslâm dünyasında Hz. Peygamber zamanından itibaren süratle yayılmış, asırlarca yüce milletimizin yardım hissine vesile ve tercüman olmuştur.

Türk ve İslâm tarihine baktığımızda vakıflar; uçamayacak kadar hasta olan kuşlara barınak, suyunu uzak yerlerden temin edemeyecek kadar zayıf olan hayvanlara su göletleri yapılması, evlatlık ve hizmetçilerin kırdıkları eşyaların tamir ve yenilenmesi, fakirlik sebebiyle çeyizlerini hazırlayamayan gelinlik kızların çeyizlerinin hazırlanarak gönüllerinin hoş olarak evlenmelerinin sağlanması, ustahğa yükselen fakat sermayesi olmayan sakatlara dükkan açılması, işçi ve hamalların soğuk su içmeleri için

sebil kurulması, yoksulların parasız tedavi edilmeleri, barındırılmaları, hastane kurulması, öğretmenlerin dinlenmeleri ve ilmi araştırma yapabilmeleri için tesis kurulması, fakir öğrencilerin ücretsiz okutulması, şehir ve kasabaların temiz tutulması... gibi ulvî amaçlarla kurulmuş ve yüksek bir inancın mahsulleri olmuşlardır.

Temelinde Allah rızası, hayır duygusu, insanlık sevgisi yatan vakıfların İslâm dünyasında çok yaygın bir nitelik kazanmasının sebebi, İslâm dininin hayri ve içtimai hizmetlere verdiği önemdir. Vakfetmenin temelinde hayır duygusu, insanlık sevgisi ve Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanma inancı vardır. Özellikle İslâm toplumlarında kurulan ve yaşatılan Vakıflar için bu böyledir.

İslâm dünyasında vakıflar, hem İslâm dininin temel değerlerine ve hem de sosyal devlet anlayışı ile yönetilen Müslüman devletlerin devlet felsefesine uygun olarak ortaya çıkmışlardır. Başkalarına iyilik ve yardım yapma duygusu, bir üstün yaratıcıya inanma ruhu insanlarda doğuştan mevcuttur. Bu duygu ve inanç, İslâm dininin özünde mevcut manevi değerlerle beslenmiş, güçlenmiş, gelişmiş ve yaygınlaşmıştır.

İslâm dini "yaratana kulluk" ve "yaratılmışlara şefkat ve merhamet" gibi iki ana temel değere dayanmaktadır. Bu sebeple; İslâm dini, her fırsatta Müslümanları, toplum fertleri arasında yardımlaşma ve dayanışmaya, hayır ve hasenat yapmaya, yaratana kulluk görevlerini noksansız olarak yerine getirmeye, insanları ve bütün canlıları sevmeye, onlara acımaya, onların ihtiyaçlarını karşılamaya teşvik etmiştir. İslâm ülkelerinde yaygınlaşan ve bir medeni müessese olarak insanlık aleminin takdir ve hayranlığını kazanan İslâmî vakıflar,

insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışma duygusunun, hayır ve hasenat yapma inancının, öldükten sonra da amel defterinin kapanmaması arzusunun eseri olarak vücut bulmuştur.

İslâm toplumlarında vakıflar, aynı zamanda devlet millet işbirliğinin ve bütünleşmesinin de göstergeleridir. Zira Müslüman bir toplumun devleti, ülkenin fakirlerini gözetir, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılar, işsizlere iş bulur. Dullar, yetimler, ihtiyarlar, güçsüzler, hastalar, sakatlar korunur, devletin güvenlik şemsiyesi altına alınır. Eğitim-öğretim, temizlik, emniyet, adalet ve sağlık hizmetleri devletin başta gelen görevleri arasında yer alır. Bu sebeplerle İslâm devletleri; okullar, hanlar, hamamlar, çeşmeler, yollar, kervansaraylar, camiler, köprüler, şifahaneler, mektep ve medreseler inşa eder, halkın hizmetine sunar, halkın ibadet ihtiyacını karşılar, yolcuların yol güvenliğini temin eder. Mürefeh ve medeni bir toplumda bir sosyal devletin halkına sunmak zorunda olduğu tüm hizmet ve fonksiyonları yerine getirir.

İslâm toplumlarında halk da yukarıda belirtilen sosyal görevlerin noksansız olarak yerine getirilmesi için devletine ve milletine yardımcı olur, bu amaçla vakıflar kurar. Bunu insan sevgisi, hayır ve hasenat duygusu, Allah'ın hoşnutluğunu kazanma inancı ile yapar. Müslüman bir fert, vakıf kurarken; geleceğe hazırlanma, dünya ve ahirette mutluluğa kavuşma, mallarını hayır yolunda ebedileştirme, kendisini öldükten sonra da yaşatma, amel defterinin kapanmamasını isteme ... gibi manevi duygu, düşünce ve inançlarla hareket eder. Vakıf kuran, Vakıflar yolu ile hayır ve hasenat yapan Müslümanlar, içinde yaşadıkları halkın sevgisini de kazanmak isterler. Böylece vakıflar, sosyal dengenin koruyucu ve yaşatıcıları olurlar.

Vakıflar, bu özellikleri ile İslâm toplumlarında derin izler bırakmışlardır. İslâm Ülkelerinde Vakıf ruhu ile tesis edilen camiler, mektepler, kütüphaneler, hastaneler, aşevleri, kervansaraylar, çeşmeler, köprüler, yollar, hanlar, hamamlar, mesire yerleri, dul ve yetim evleri, emzirme ve büyütme yuvaları ... gibi bu gün de şiddetle ihtiyaç duyduğumuz nice medeni eserlerle toplum geliştirilmiş ve güzelleştirilmiş, halk mutlu kılınmış, ülke

imar edilmiştir. Günümüzde de İslâmi ruhla kurulan vakıflar, halkla ve hayatla iç içe, sıkı bir işbirliği ve dayanışma halinde bu hizmet ve fonksiyonlarını devam ettirmektedirler.

Bu gün ülkemizde Selçuklu, beylikler ve Osmanlı döneminden intikal eden mazbut ve mülhak vakıfların yanında cumhuriyet döneminde Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş yeni vakıflar da bulunmaktadır. Ülkemizde özellikle

son yıllarda vakıflaşma oranında önemli bir artış gözlenmektedir. Bu durum, vakıf müessesesinin tarihimizde ve günümüzde ne kadar "olmazsa olmaz" bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Sosyal yardımlaşma, serveti hizmete dönüştürme, vatanı sosyal, iktisadi ve kültürel müesseselerle donatma, birlik, sevgi ve dayanışma yolu ile toplumu bütünleştirme, nesiller arası köprüler kurmak suretiyle tarih şuuru- nu canlı tutma insanların her zaman ihtiyaç duyduğu bir olgudur. Sanayileşmenin, şehirleşmenin ve menfi manada ferdîyetçiliğin, globalleşmenin ve ülkeler arası kültürel ablukanın bütün problemleriyle hüküm sürdüğü günümüzde yukarıda işaret edilen yüce değerlerin yaşatılmasına bugün dünden daha çok ihtiyaç hissedilmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı, özelliklerini sunmaya çalıştığımız İslâm toplumlarındaki vakıflar zincirinin günümüzdeki bir yeni halkasını teşkil etmektedir. Yukarıda kısaca belirtilen ruhla kurulan Vakfımız, gönüllü bir dini-hayri hizmet kuruluşudur.

1975 yılında kurulan Vakfımız, yıldan yıla gelişmiş ve büyümüş- tür. 1997 yılı itibariyle; 199 personelden oluşan güçlü bir Merkez Teşkilatı, 910 adede ulaşan İl ve İlçe Şubeleri ile yurtiçinde hizmet ve faaliyetlerini yürütmektedir. Vakıf, Amerika'dan Japonya'ya kadar uzanan dış dünyaya yönelik çalışmalarda da bulunmaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı, tüm hizmet ve faaliyetlerinde ülkesinin ve milletin çıkarlarını daima ön planda tutmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın kuruluş amacı ile gerçekleştirdiği faaliyetleri aşağıdaki başlıklar altında şu şekilde özetleyebiliriz.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın Kuruluş Amacı

D iyanet İşleri Başkanlığı'nın, bütçe imkânlarıyla karşılanamayan her çeşit ihtiyaçlarının, imkânlar ölçüsünde karşılanması, din konusunda toplumun aydınlatılması çalışmalarının desteklenmesi, yurtiçinde ve yurtdışında camiler, Kur'an kursları inşa edilmesi, donatılması, bu dinî hizmet yerlerinin işletilmesi için gerekli maddî imkânların hazırlanması, müftülük hizmet binaları inşa edilmesi, tefrişi, müftülük hizmetlerinin gerektirdiği her türlü maddî desteğin sağlanması, Başkanlık personelinin hizmetiçi eğitimi için eğitim merkezleri inşa edilmesi ve bu merkezlerin işletilmesi için gerekli harcamaların yapılması, Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra personeline misafirhane ve dinlenme yeri temin edilmesi fakirlere, hastalara tedavi imkânlarının sağlanması, gençlere yurtiçinde, yurtdışında öğretim imkânlarının sağlanması ve benzeri amaçlarla Vakfımız 13 Mart 1975 yılında faaliyete başlamıştır.

EĞİTİM VE ÖĞRETİME DESTEK FAALİYETLERİ

Hem genel, hem de özel anlamıyla eğitim, yüksek insanlık idealiyle ulaşmanın ön şartıdır. Günümüz Müslümanlarının da, ecdadına yakışan bir tavır içerisinde, eğitim - öğretim faaliyetlerine katkıda bulunma hususunda özellikle arzulu oldukları ve hayırlarını mümkün mertebe bu alana tahsis ettikleri görül-

mektedir. Hem Allah rızası için kurulmuş bir müessese, hem de böyle bir medeniyetin mirasçısı olan Türkiye Diyanet Vakfı, kurulduğu tarihten itibaren, eğitim kurum ve hizmetlerine her seviyede katkıda bulunmayı kaçınılmaz bir görev kabul etmiştir.

Ülkemizde modern yöntemlerle din eğitim ve öğretimi oldukça yeni bir hadisedir. Tesis ihtiyacının giderilmesinde halkımızın katkısı herkesi hayrete düşüren bir seviyede gerçekleşmiş olmakla beraber, hem tesis hem de araç-gereç yönünden eksiklikler henüz tamamlanabilmiş değildir. Bu tür ihtiyaçların, kurumsal manada muhataplarından biri de Vakfımız olmuştur. Öte yandan hizmete sunulan öğrenci yurtları ve açılan burslarla Vakfımız, sadece din öğretimi gören çocuklarımıza değil, diğer branşlarda öğrenim gören yerli ve yabancı ülke talebelerine de destek olmaktadır.

Burs Hizmetleri :

Maddî imkânı zayıf olan gençlere yurtiçi ve yurtdışı öğrenimleri sırasında burslar vermek suretiyle yardımcı olmak Vakfımızın en önemli faaliyet konularındandır.

Yükseköğrenim gençliğinin büyük bir bölümü orta tabaka ailelere mensuptur. Aylık masrafları, aile gelirlerinin önemli bir kısmına tekabül etmektedir. Kredi ve Yurtlar Kurumu aracılığıyla sağlanan burs imkanıysa, ne yazık ki, yükseköğrenim gençliğinin tamamını kapsama-

maktadır. Bu alanda, çeşitli vakıfların ve varlıklı kişilerin yaptıkları katkılar takdire şayan olmakla beraber, asıl ihtiyacın ancak cüz'î bir kısmı karşılanabilmektedir. Sadece hiç bir kurumdan burs almayan öğrencilere burs imkânı sağlayan Vakfımız, gerek kurduğu sistem, gerek ulaşılan sayı ve sarfedilen kaynak; gerekse gösterilen titizlik itibarıyla de örnek olma vasfını korumaktadır.

Vakıf senedimizdeki hüküm doğrultusunda, gençlerimize, daha bilgili yetişmelerini sağlamak amacıyla Vakfımızca çeşitli maddî destekler sağlanmaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı yurtiçinin yanı sıra, uzakdoğu ülkelerinden gelen Müslüman öğrencilere ve özellikle Türk cumhuriyetlerinden gelen Türk ve Müslüman öğrencilere de burs tahsis etmektedir.

Vakfımız tarafından bugüne kadar 4811 orta öğrenim, 25.110 yüksek öğrenim, 2303 ilahiyat fakültesine devam eden öğrenciler ile 862 de yabancı uyruklu öğrenci olmak üzere toplam 33.086 öğrenciye burs verilmiştir.

Öğrenci Yurdu Hizmetleri :

Türkiye Diyanet Vakfı, sayısız hizmetlerinin yanında, bir kültür ve eğitim hizmeti olarak yüksek öğrenim öğrenci yurtlarını çoğaltma gayretlerini de sürdürmektedir. Bu cümleden olarak 250 öğrenci kapasiteli Kastamonu Kız, 300 öğrenci kapasiteli Kayseri Kemal İmamtorunu Kız, 140 kapasiteli Sakarya Kız, 188 kapasiteli Afyon Kız ve 200 öğrenci kapasiteli Ankara Kız, 300 öğrenci kapasiteli Bursa Erkek, 500 öğrenci kapasiteli Konya Erkek, 200 öğrenci kapasiteli Osmangazi Erkek, 240 kapasiteli Rize Erkek, 202

kapasiteli İzmir Erkek Öğrenci Yurdu yanında şubelerimizce Türkiye genelinde 200'e yakın yurtda öğrencilerimize hizmet verilmektedir.

Yurtlarımızda ticari bir amaç güdülmendiğinden, öğrencilere ucuz barınma imkânı sağlanmaktadır. Bu uygulama ile ülke genelindeki öğrenci yurdu açığının kısmen de olsa kapatılmasına katkıda bulunulmakta, ayrıca tahsil çağındaki gençlerimize yeterli konforu haiz, ihtiyaçlara cevap verebilen, her türlü güvenliği ön planda tutan bir hizmet

met verilmektedir. Bu yurtlarımızda, öğrencilerin şahsî problemleriyle ilgilenilmekte ve gerektiğinde aileleriyle irtibatlar kurularak, eğitimde verimliliğin şartları oluşturmaktadır.

Özel Okul Hizmetleri :

Hızla kalkınan, gelişen ve yıldıran nüfusu artan ülkemizin eğitim sorununa bulunacak çareler arasında özel okullara ağırlık verilmesi önem arz etmektedir. Kalkınmış ülkelerin çocuklarının çok büyük oranları özel okullarda okumaktadırlar. Kalkınan, gelişen ve nüfusu hızla artan bir ülke olarak Türkiye'de de özel okullukluk günden güne artan bir hızla çoğalmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı, ülkemizin eğitim sorununun çözümüne bir katkı olacağı düşüncesiyle özel okul açma faaliyetlerine de girmiş ve bu maksatla İzmir Bornova'da bir özel okul açmıştır. 1994-1995 öğretim döneminde faaliyete geçen okulda şu an 480 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu okulumuzun hemen yanında inşaatı devam eden, kapalı spor salonu, kütüphanesi, konferans salonu bulunan 25 derslikli ilköğretim okulu da faaliyete geçmek üze-

redir. Yine Vakfımızca, 1996 yılında İçel'in Bozyazı İlçesi'nde Hollanda'da yaşayan Türk çocuklarının okumasını temin etmek amacıyla, Bozyazı Anadolu İmam-Hatip Lisesi açılmıştır. Diğer Anadolu Liseleri programlarına göre eğitim yapılan okula, Hollanda'da yaşayan vatandaşlarımızın çocukları alınmaktadır. Bu yıl sözkonusu okula hazırlık sınıfında okutulmak üzere Belçika'da yaşayan vatandaşlarımızın çocukları da alınmıştır. Gelecek yıllarda bu okula veya açılacak benzer başka okullara bu ülkelere ilave olarak Almanya, Fransa gibi ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın çocukları da alınacaktır.

Vakfımızın eğitim öğretim alanındaki hizmetlerini daha da artırmak amacıyla, sırf bu faaliyetleri icra etmek, özel eğitim ve öğretim tesisleri kurmak ve işletmek amacıyla bir şirket kurulmuştur. 7 Mart 1996 tarihinde Vakıf Özel Eğitim ve Öğretim Tesisleri (VETAS) adıyla kurulan bu şirket, Ankara'da bilimsel yaklaşımla, temelini ölçme değerlendirme merkezine dayandıran örnek bir dersane de açmıştır. İzmir Bornova'daki özel okul ve Bozyazı Anadolu İmam-Hatip lisesi yurdu ile 202 kapasiteli İzmir, 140 kapasiteli Sakarya, 188 kapasiteli Afyon ve 200 öğrenci kapasiteli Ankara kız yüksek öğrenci yurtları ile 240 kapasiteli Rize Erkek Yüksek Öğrenci yurtlarının işletmeciliğini de bu şirketimiz yapmaktadır.

İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'ni yayımlayan İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), ilmi araştırmalar yapmak, İslâm Ansiklopedisini yayına hazırlamak, konferans, seminer vb. ilmi toplantılar düzenlemek, araştırmacı yetiştirmek, bu maksatla gerekli programları hazırlayıp uygulamak, araştırma kütüphanesi ve dokümantasyon ünitesi kurmak, ilmi-dini konularda kamuoyunu aydınlatacak görüşler hazırlamak... ve bunları neşretmek üzere kurulmuştur.

Bu gaye ile bugüne kadar pek çok çalışma yapılmış, değişik alanlar için seçilen adaylardan bir kısmı doktoralarını tamamlayıp araştırmacı olarak çalışmalarına başlamıştır. Bunların bir kısmı İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika, İtalya gibi ülkelerde, diğer bir kısmı da yurt içindeki çeşitli üniversitelerde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

Yetiştirilmekte olan elemanlara ait doktora tezlerinin yayımlanmasıyla ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi tarafından bugüne kadar yurtiçinde ve yurtdışında toplam 20 araştırmacı yetiştirilmiştir. Halen 7'si ABD, 2'si İngiltere, 1'i Vatikan'da, 1'i de Pakistan'da olmak üzere yurtdışında 11, yurtiçinde 9 araştırmacı adayı eğitimini sürdürmektedir.

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM FAALİYETLERİ

Halkını huzur ve refah içinde yaşatmak günümüz sosyal devlet anlayışının önemli unsurlarından biridir. Ancak sosyal devlet olmanın gerektirdiği bu hizmetleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Bu bakımdan yardım kuruluşları, vakıflar ve diğer gönüllü kuruluşlar devreye girmek suretiyle bu eksikliği giderme yönünde çalışmalar yapmaktadırlar. Fakirlere ve felaketzedelere yardımda bulunmak, fakir hastaların tedavilerine yardımcı olmak, mâli bir ibâdet olan fitre ve zekatları kabul ederek bunları dinen verilmesi gereken yerlere sarfetmek, vakfımızın faaliyet konuları arasında yer almıştır. Bu sebeple; vakfımızın kurulduğu tarihten itibaren yoksul ve maddî desteğe muhtaç vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetlere büyük önem verilmektedir.

Vakfımız diğer günlerin yanı sıra, Ramazan ayı, Vakıflar Haftası gibi özel günlerde de fakir ve yardıma muhtaçların yanında olmuş, öğrencilere giyecek ve kırtasiye yardımı yapmış, ihtiyaç sahiplerine yakacak ve gıda yardımında bulunmuştur. Vakfımız tarafından son on yılda fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımıza toplam 105.889.788.255. TL. ödeme yapılmıştır.

Vakfımızın sosyal faaliyetlerinden biri de sağlık kuruluşları açmak ve bu konuda sağlık problemlerinin çözümüne katkıda bulunmaktır.

Bilindiği üzere Batı ülkelerinde özel hastanelerin büyük bir kısmı dinî kuruluşlara ait olup, bu kuruluşlar kiliseler tarafından işletilmekte ve halk da dinî bir kuruluşun bünyesinde bulunan bu hastanelere büyük ilgi göstermektedir. Biz de bu düşüncelerle, ülkemize sağlık alanında katkıda bulunmak ve vatandaşlarımızın gönül rahatlığıyla muayene ve tedavi olabileceği hastaneler açma yönünde çalışma başlatmış bulunuyoruz. Şu an Ankara Dikmen'de bir tıp merkezimiz hizmete girmek üzeredir. Ayrıca İstanbul'da da bir hastane açma yönünde çalışmalarımız devam etmektedir.

KÜLTÜR FAALİYETLERİ

Milletlerin ayakta kalmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri de kendi kültürlerine sahip çıkmalarıdır. Türk İslâm medeniyetinin tezahürü olarak ortaya çıkan Türk-İslâm kültürüne sahip çıkmak, korumak ve bu kültürü geliştirip gelecek nesillere aktarmak suretiyle milletimizin bekasına yardımcı olmak, nesillere ışık tutmak şüphesiz vakfımızın en önemli faaliyet konusudur. Bu düşünceden hareket eden Türkiye Diyanet Vakfı kültürel konularda basılı, sesli, görüntülü yayın araç ve gereçlerden yararlanmak suretiyle kültür hizmetini sürdürmektedir.

Vakfımızca bu amaca yönelik olarak dinî, millî, ilmi ve sosyal konularda halkımızı aydınlatmak amacıyla panel, konferans, sempozyum gibi etkinlikler düzenlenmektedir. "İslâm ve Mûs-

lûman İmâjı", "Türk Kültüründe İz Bırakan İskilipli Alimler Sempozyumu", "Türkiye Açısından Balkanlardaki Yeni Gelişmeler" "Hurafeler" başlıkları altında tertiplediğimiz etkinlikler bunlardan bazılarıdır.

Vakfımız okuyucuyla yayıncıyı buluşturmak halkın ucuz kaynaklardan kitap temin etmelerini sağlamak amacıyla da her yıl Ramazan ayında İstanbul ve Ankara'da dinî yayınlar fuarı tertiplemektedir. Yurtdışında ve yurtiçinde açılan fuarlara da iş- tirak edilmektedir.

Her yıl yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız ve soydaşlarımızın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla takvim, imsakiye, basılı ve sesli yayınlar gönderilmektedir.

İslâm Ansiklopedisi :

Vakfımızca çıkarılan İslâm Ansiklopedisi'nin 15. cildi yayınlanmış olup, çok büyük bir kaynak, emek, dikkat ve ilmi hassasiyetle hazırlanan bu eser, İslâm Dünyasında çıkarılmış ilk te'lif İslâm Ansiklopedisidir. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, ne yalnızca popüler bir eser, ne de sadece akademik çalışma yapanları ilgilendiren bir ihtisas kaynağıdır. Ansiklopedide titizlikle uygulanmaya çalışılan temel ilke, bütün maddelerin güvenilir kaynaklara dayanması ve doğru bilgiler ihtiva etmesidir. Bu ilkeden taviz vermemek şartıyla bilgi ve kültür seviyesi farklılık arzeden insanımızın bilgi edinme ve aydınlan-

ma ihtiyaçları maddelerin yazımı sırasında göz önünde tutulmaktadır. Ancak gerek muhteva gerekse bibliyografya açısından akademik seviyede araştırma yapan ilim adamlarının beklentilerine de cevap verilmeye çalışılmaktadır.

Kutlu Doğum Haftası :

Yüce dinimiz, dünyanın en büyük hayat kaynağı, mutlu ve huzurlu toplumun ön şartıdır. Bu noktadan hareketle dinî tefekkürü cami dışına taşımak, değerli ilim adamlarımızın araştırmalarını ve düşüncelerini halka aktarabilmek ve aydınımız ile halkımızı kaynaştırmak için mevlid kandilini hayırlı bir vesile telakki eden Türkiye Diyanet Vakfı, yüzyıllar önce bir ilim ve kültür bayramı şeklinde kutlanan mevlid geleneğini canlandırmayı amaçlamıştır. Bu düşünce ile Peygamberimizin doğum gününü içine alan haftayı, "Kutlu Doğum Haftası" olarak ilan etmiştir.

Vakfımız tarafından Peygamber Efendimizin doğum yıldönümlerinin sosyal, ilmi ve kültürel etkinliklerle icra edildiği "Kutlu Doğum Haftası", halkımızın büyük ilgisine mazhar olmuş ve bir gelenek halini alarak her yıl bir hafta süreyle ülke genelinde ve yurtdışında kutlanagelmıştır.

1989 yılından itibaren çeşitli etkinliklerle kutlanan Kutlu Doğum Haftası, 1997 yılında da 79 il, 497 ilçe ile yurtdışında Azerbaycan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kırım, Makedonya ve Türkmenistan'da 137 panel, 473 konferans, forum, tören, yarışma, konser ve kampanyalarla icra edilmiştir. Programlara yurt içinden ve yurtdışından profesör, doçent, yardımcı doçent, doktor, araş-

tırma görevlisi, öğretim üyesi düzeyinde il ve ilçe müftüleri de dahil olmak üzere toplam 949 konuşmacı katılmıştır.

Hafta münasebetiyle “*Türk Dünyasının Dinî Meseleleri*” konusunda, Ankara, İzmir ve İstanbul’da uluslararası sempozyum düzenlenirken, aynı konuda Ankara’da üniversite gençliğinin katılımıyla bir forum gerçekleştirilmiştir.

Yine bu haftada “*Lise ve Meslek Liseleri Arası Bilgi Yarışması*”, “*İmam-Hatip Liseleri Öğrencileri Arasında Hutbe Metni Hazırlama Yarışması*”, “*İlkokul Öğrencileri Arası Şiir Yarışması*”, “*Balkan ve Kıbrıs Türkleri Arasında Na’î Yarışması*” ve “*İslâm Araştırmaları Ödülü*” konularında yarışmalar düzenlenmiştir.

Toplumumuzda sevgi ve hoşgörünün hakim kılınması amacıyla 1995 yılında başlatılan “*Bir Dal Gül Ver Kampanyası*” bu yıl da devam etmiştir. Ayrıca Kadın Kollarımız tarafından Ankara Etlik SSK Hastanesi’nde doğum yapan 15 anneye altın hediye edilmiştir. Yine hafta münasebetiyle Türk Tasavvuf Musikisi konserleri düzenlenmiştir.

Yayın Hizmetleri ve Yayınları :

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ticari anlayış dikkate alın-

madan dinî, ilmi, kültürel ve sosyal konularda hazırlanan 254 basılı, 30’a yakın sesli ve 10’a yakın görüntülü yayın halkımızın istifadesine sunulmuştur. Halen montaj, dizgi ve değişik baskı aşamalarında 60’a yakın eser yayına hazırlanmaktadır.

Neşredilen eserlerin bir kısmı çeşitli ödüllere layık görülürken bir kısmı da temel kaynak eser niteliğindedir. Yayınlarımız sürekli basılıp piyasaya arz edilmektedir. Bu yayınlara halkımızın ilgisi ve güveni tamdır. Her ebatla Kur’an-ı Kerim ve meal-leri çeşitleri, İslâm tarihi alanında özgün temel eserler, İlahiyat, Edebiyat ve Tarih alanında çeşitli fakültelerde okutulan temel ders kitapları, günlük popüler eserler, ilmi ve fikrî araştırmanın mahsulü ufuk açıcı kalıcı çalışmalar, entellektüel ve felsefi yayınlar, çocuk yayınları türündeki neşriyatımız Vakfımız yayınlarının dolaşım alanını ve çeşitliliğini göstermektedir.

Halkımızın güvenilir ve ucuz kaynaklardan kitap temin etmelerini sağlamak amacıyla İstanbul (Üsküdar, Çagaloğlu, Fatih), Ankara (Sıhhiye, Kocatepe, Aşti), Aydın, Adana (2), Diyarbakır, İzmir, Samsun, Elazığ, Çorum, Erzurum ve Trabzon’da yaynevlerimiz hizmet vermektedir.

Vatandaşlarımıza hizmet maksadıyla ticari amacın ikinci planda kaldığı bu yaynevlerimizde kendi ürettiğimiz yayınların yanında, Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi resmi kurum ve kuruluş yayınları ile Vakfımız Yayın Danışma Kurulu’nun müsbet gördüğü dinî, ilmi, millî, tarihi ve kültürel basılı, sesli ve görüntülü her türlü yayın okuyucuların hizmetine sunulmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları :

Vakfımız tarafından; kadınları dinimizin emrettiği bir seviyeye ve toplumdaki layık olduğu yere getirebilmek amacıyla “Kadın Kolları” kurulmuştur. Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları; Türk-İslâm kültürünün dinî, millî ve tarihî değerlerinin öğretilmesi ve bu amaçla sosyal ve kültürel çalışmaların gerçekleştirilmesini sağlamak, İslâmın ve Kur’an’ın doğru öğretilip anlaşılması ve aydınlatılmasına katkıda bulunmak, (Oku-Anla-Yaşa) prensiplerinin hayata geçirilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. 1996 yılında kurulan Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları kurulduğu günden itibaren bugüne kadar onbeş günde bir değişik konularda panel ve konferanslar düzenlemekte, sosyal yardım faaliyetlerinde bulunmakta ve İslâmî konularda dersler düzenlemektedir.

DIŞ ÜLKELER ve TÜRK CUMHURİYETLERİNE YÖNELİK FAALİYETLER

Bu konuda öncelikle Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yurtdışı çalışmaları desteklenmektedir. Avrupa ülkelerinde üç milyona yakın vatandaşımız yaşamaktadır.

Vakfımız, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde, bu vatandaşlarımıza dinî-millî, sosyal ve kültürel hizmetler götürmektedir. Yurtdışındaki vatandaşlarımızın millî kimliklerinin muhafazası, dinî ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalarımız devam etmektedir. Bu amaçla Avrupanın çeşitli ülkeleri ile Amerika'da hizmet binaları satın alınmıştır.

Sovyet İmparatorluğu'nun çökmesi neticesinde gerek bağımsız Türk cumhuriyetlerinin ortaya çıkması, gerekse demirperde olarak tabir edilen ülkelerdeki soydaş ve dindaşlarımızın seslerini dünyaya duyurma çabaları dış ülkelere yönelik faaliyetlerimizin önemli ölçüde artırılmasını zorunlu kılmıştır.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın ve soydaşlarımızın kimliklerini yeniden kazanabilmeleri, İslâm Dini'ni hurafelerden uzak ve gerçek anlamıyla öğrenebilmelerini temin amacıyla dinî, millî, sosyal ve kültürel eserlerden basılı, sesli ve görüntülü çok sayıda yayın; başta Türk cumhuriyetleri ve Balkan ülkeleri olmak üzere soydaş ve dindaşlarımıza gönderilmektedir.

Türk cumhuriyetlerinde ve diğer ülkelerde yaşayan vatandaş ve soydaşlarımızın çocuklarının Türkiye'de eğitim ve öğretimine yardımcı olmak amacıyla bu öğrencilere burslar tahsis edilmekte büyük bir kısmının tüm masrafları da Vakfımız tarafından karşılanarak ülkemizde okutulmaktadır.

Zor şartlarda yaşam mücadelesi veren Bosna-Hersek, Azerbaycan, Makedonya ve Irak'ta yaşayan soydaş ve dindaşlarımızın acil ihtiyaçlarını gidermek amacıyla ilaç, gıda ve çeşitli malzeme yardımlarında bulu-

nulmuştur. Türk cumhuriyetlerinden gelen talepler doğrultusunda kırtasiye ve büro malzemeleri de temin edilerek gönderilmiştir.

Vakfımıza bağlı Şubeler ile koordineli olarak yürütülen projeler çerçevesinde temin edilen muhtelif gıda, giyim, ilaç, vs. insani yardım malzemeleri vaki talepler doğrultusunda ve muhtelif tarihlerde Türk cumhuriyetlerine gönderilmiştir.

A-EĞİTİM HİZMETLERİ :

İlgili ülkelerin üniversiteleri ile Vakfımız yetkilileri arasında imzalanmış bulunan protokoller çerçevesinde; Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Afganistan, Dağıstan ve Kazakistan'da birer İlahiyat Fakültesi faaliyete geçirilmiştir.

Bu fakültelerden;

* 1992/1993 öğretim yılında açılan Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 235,

* 1993/1994 öğretim yılında açılan Kırgızistan Osh Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 236,

* 1994/1995 öğretim yılında açılan Türkmenistan Devlet

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 96,

* 1996/1997 öğretim yılında Afganistan Mezar-ı Şerif şehrinde açılan İlahiyat Fakültesi'nde 25,

* 1996/1997 öğretim yılında açılan Güney Dağıstan Enstitüsü İlahiyat Fakültesi'nde 67,

* 1997/1998 öğretim yılında açılan Kazakistan Alemdiller Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 26,

Olmak üzere toplam 685 İlahiyat Fakültesi öğrencisi öğrenim görmektedir.

Ayrıca,

* 1994/1995 öğretim yılında Nahçıvan da açılan İlahiyat Temayüllü Lisede 70,

* 1994/1995 öğretim yılında Azerbaycan Bakü'de açılan "Bakü Türk Lisesi"nde 177,

* 1995/1996 öğretim yılında Romanya'nın Köstence - Mecidiye bölgesinde açılan "Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi"nde 238,

* 1996/1997 öğretim yılında Türkmenistan'da açılan İlahiyat Lisesi'nde 75 öğrenci öğrenime devam etmektedir.

- Söz konusu eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin yol,

iaşe-ibate, kitap, kırtasiye, sağlık, giyim, vb. tüm masrafları Vakfımızca karşılanmaktadır.

- Bu eğitim kurumlarında halen Akademik kariyere sahip toplam 60 öğretim elemanı ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 11 Meslek Dersi öğretmen kadrosu ile başarılı bir eğitim sunulmaktadır. Söz konusu öğretim elemanlarının yol, ders saati ücretleri ve yurtdışı ücretleri Vakfımızca karşılanmaktadır.

Okulların iç donanımı için gerekli olan muhtelif araç-gereç ve malzemeler Türkiye'den temin edilerek mahalline ulaştırılmıştır.

Açılan bu eğitim kurumlarına ilave olarak;

* 1998/1999 öğretim yılı itibarıyla, Kırgızistan, Dağıstan, Kırım ve Nahçıvan'da birer ilahiyat Lisesi açılması planlanmış olup, imzalanmış bulunan protokollar çerçevesinde altyapı çalışmalarımız devam etmektedir.

* Sunmakta olduğumuz bu eğitim-öğretim hizmetleri Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK, Diyanet İşleri Başkanlığı ve diğer ilgili Bakanlıklarla işbirliği halinde koordineli olarak yürütülmektedir.

* Açılan İlahiyat Fakültelerindeki öğrenciler her yıl hazırlık ve 1. sınıfları Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde okumakta, bu vesile ile öğrencilere ülkemizdeki dini eğitim-öğretim kurumlarının çalışmaları, Türkiye Türkçesi öğrenmeleri, diğer taraftan ülkemizdeki dini, sosyal ve kültürel hayatı daha yakından tanımaları sağlanmaktadır.

* 1996/1997 öğretim yılında Bakü İlahiyat Fakültesinden mezun 7 öğrenci yüksek lisans yapmak üzere Türkiye'ye getirilmiş olup halen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenime devam etmektedir.

* Bu Cumhuriyetlerden orta, yüksek ve lisansüstü öğrenim yapmak üzere Türkiye'ye gelen 500 civarında öğrencinin Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşların uygun görüşleri alınmak suretiyle yol, burs, iaşe-ibate, vb. masrafları da Vakfımızca karşılanmaktadır.

* Dini tahsil yapmak üzere belirtilen ülkelere ülkemize gelen ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'an Kurslarında 1-2 yıl süreyle kursa tabi tutulan 821 soydaşımızın yol, burs vb. masrafları Vakfımızca karşılanmıştır.

* Bulgaristan, Kırım, Arnavutluk, Bosna-Hersek, K. Irak, Gaguzya, Romanya, Makedonya, Gürcistan ve diğer ülkelerde mahalli idarelerce açılan gerek dini gerekse klasik anlamda eğitim veren kurumların araç-gereç, ders kitabı, vb. ihtiyaçlarına Vakfımızca büyük ölçüde yardım yapılmıştır.

* Milli Eğitim Bakanlığı'nca tahsil yapmak üzere muhtelif tarihlerde Türkiye'ye getirilen 80 civarında soydaş öğrencinin 8 ay süreyle TÖMER Türkçe kurs ücretleri Vakfımızca karşılanmıştır.

B- KÜLTÜREL HİZMETLER:

* Karşılıklı kültürel ilişkilerin artırılması maksadıyla Azerbaycan'da tam teşekküllü bir matbaa faaliyete geçirilmiştir.

* Her yıl yeterli miktarda takvim ve Ramazan imsakiyesi hazırlanarak bu ülkelere gönderilmektedir.

* Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakfımızca soydaş ve dindaşlarımızın ihtiyacı olan muhtelif yayınlar tercüme ettirmek suretiyle yurtdışı din hizmetleri Müşavirlik ve Ataşelikleri vasıtasıyla soydaşlarımıza ulaştırılmaktadır.

* Söz konusu ülkelere başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere 3.000.000 adet muhtelif yayın gönderilmiştir.

* Milli Eğitim Bakanlığı'nca Türk Cumhuriyetlerinde açılan okullarda ders kitabı olarak okutulmak üzere 500.000 civarında muhtelif yayın Vakfımızca mahalline ulaştırılmıştır.

* Milli Eğitim Bakanlığı'nca Türkmenistan'daki öğretim kurumları için hazırlanan 5 çeşit ders kitabından toplam 445.000 adedi Vakfımızca bastırılmıştır.

* Peygamberimizin doğum günü münasebetiyle her yıl Vakfımızca düzenlenen "Kutlu Doğum Haftası" programlarına bu ülkelerden ilim adamı, yazar ve şairlerin katılımı sağlanmaktadır.

* Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakfımızca soydaşlarımıza verilecek hizmetlerin daha düzenli, etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla geçen yıl ve bu yıl düzenlenen I ve II. Avrasya İslam Şurası'nın finansmanı Vakfımızca karşılanmıştır.

* Bu ülkelerde resmi ve özel olarak açılmış bulunan eğitim kurumlarına ait kütüphanelerde değerlendirilmek üzere yeterli miktarda muhtelif yayın gönderilmiştir.

C- TANITIM HİZMETLERİ :

Ülkemizdeki dini, sosyal ve kültürel hayatın daha yakından tanıtılması, özellikle de ülkemiz aleyhine oluşturulan menfi düşüncelerin ortadan kaldırılması maksadıyla Türk Cumhuriyetleri, Türk Toplulukları ve Balkan ülkelerindeki dini idare temsilcileri başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlardan davet edilen heyetler Vakfımız ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na misafir edilmektedir.

D- DİNİ HİZMETLER :

* Diyanet İşleri Başkanlığı'nca bu ülkelere gönderilmesi planlanan, ancak bütçede yeterli tahsisat bulunmaması sebebiyle görevlendirilmesi mümkün olmayan 50 din görevlisinin yurtdışı yol ve aylık ücretleri Vakfımızca karşılanmaktadır.

* Dini bilgi ve görgülerinin artırılması maksadıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Eğitim Merkezlerinde 2 - 3 ay süreyle eğitime tabi tutulan Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukla-

rı'ndaki Dini idarelere mensup toplam 86 din adamının yol,iaşe-ibate, eğitim,vb. masrafları Vakfımızca karşılanmıştır.

Yurtdışına yönelik olarak sürdürmekte olduğumuz bütün bu hizmetlerin daha düzenli, etkin ve koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla başta K.K.T.C. olmak üzere Azerbaycan ve diğer Türk Cumhuriyetlerinde Vakfımızın birer şubesinin açılmasına dair çalışmalar sürdürülmektedir.

E- CAMİ, KUR'AN KURSU, LOJMAN, FAKÜLTE, YURT vb. BİNALARININ İNŞA ve ONARIMI :

Soydaş ve dindaşlarımızın dini ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla, Azerbaycan'da 8,

Kırgızistan'da 1, Kazakistan'da 4, Türkmenistan'da 1, Nahçıvan'da 1, Abhazya'da 1, Ukray-

* Frankfurt ve Çevresi Cami Yaptırma ve Yaşatma Cemiyeti'nce satın alınan binanın tamiri için	500.000.- DEM
* Avusturalya Sidney'de yaptırılan mülkiyeti Vakfımıza ait Aubrun Camii için yardım yapılmış ve bu caminin mihrap, binber, kürsü vb. malzemeleri de Vakfımızca temin edilmiştir.	800.000.- \$
* İsviçre Zürih Merkez ve kültür merkezi için İsviçre Diyanet Vakfı'na	200.000.- SFR
* Fransa Lyon bölgesinde Saint Etiennes ilinde Türk İslâm Kültür Cemiyeti'nce satın alınan garajın camiye dönüştürülmesi için	17.790.- DM.
* Paris'te Avrupa Müslüman Dostluk Cemiyeti'nce cami ve kültür merkezi olarak kullanılmak amacıyla satın alınan binaya	25.000.- FF
* Hollanda Fort Camii için	237.631.- USD
* Hollanda Zötphen Barboros Camii'ne 240 m2 halı gönderilmiştir.	

İlgili dış temsilcilikler, Dışişleri ve ilgili Devlet Bakanlıklarının vaki talepleri ve uygun görüşleri doğrultusunda nakdi yardımlar yapılmıştır.

ARAÇ-GEREÇ MALZEME ve DİĞER YARDIMLAR

- Azerbaycan'daki Yanık Mescidine 1 adet cenaze aracı,
 - Bosna-Hersek Müftülüğüne 1 adet minübüs,
 - Bosna-Hersek Tuzla Müftülüğüne 1 adet cenaze aracı,
 - Nahçıvan Özerk Cumhuriyetine 50 ünite yılan serumu,
 - Bosna-Hersek'teki Türk-Barış Gücü Kuvvet Komutanlığına 1 adet fax ve printer cihazı,
 - Bosna-Hersek Travnik'teki İbrahim Paşa Mescidine halı (81m2),
 - Kudüs Mescid'i Aksa Camiinin restorasyonu için çini ve oluk malzemesi,
 - Amerika Newyork'taki İslam Kültür Merkezi'nce inşa ettirilen cami için çini,
 - Bosna-Hersek'teki Sultanahmet Camiine halı (300 M2),
 - Bangladeş'in Cihittagong şehrindeki camii için üç adet avize gönderilmiştir.
 - K.K.T.C.'deki tarihi Lala Mustafa Paşa Camii'ne 1.100m2 halı,
- Malzemeleri temin edilerek mahallerine ulaştırılmıştır.

* Almanya Berlin'de bulunan Spandav camii inşaatında kullanılmak üzere muhtelif mermer ve cami malzemesi gönderilmiştir.

* Mülkiyeti Vakfımıza ait Bergheim'de bulunan cami için avize, halı, kürsü gibi malzemeler gönderilmiştir.

* Lyon Camii'ne minber ve mihrap çinisi, kütüphanesine de Vakfımız ve Başkanlık yayınlarından gönderilmiştir.

* İtalya Roma Camii ve mescidinin mihrap, çini ve tezyinatları Vakfımızca yaptırılmıştır.

* Belçika'da mülkiyeti Vakfımıza ait Fatih Camii için 5 adet avize gönderilmiştir .

Ayrıca;

-Devlet bütçesinden yeterli ödenek bulunmaması sebebiyle Vakfımıza intikal eden vaki talepler doğrultusunda Türk Cumhuriyetleri ve Rusya Federasyonu'nda bulunan Din Hizmetleri Müşavirlikleri ile Kırım Din Görevlileri Yöneticiliğinin büro kirası, büro malzemesi, telefon, mahalli sekreter ücreti, elektrik, temizlik vs. giderleri karşılanmaktadır.

-Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları'ndaki dini idareler için ihtiyaç duyulan fotokopi makinası, fax ve daktilo vb. malzemeler mahallerine ulaştırılmıştır.

Bu coğrafyanın herhangi bir yerinden Türkiye'ye gelip de Vakfımızdan şu ya da bu ölçüde yardım görmemiş temsilci sayısı oldukça azdır. Hatta devlet burslusu olarak ülkemizde okuyan çok sayıda öğrencinin zaruri ihtiyaçları da Vakfımızca temin edilmiştir ve edilmektedir.

Söz konusu yardımlar; Dışişleri Bakanlığı, ilgili Devlet Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmak suretiyle bizzat Vakfımızca görevlendirilen elemanlar vasıtasıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

Anahatlarıyla sunmaya çalıştığımız devletimizin artan gücüne ve etkinliğine paralel olarak, millî politikalarımızın uzandığı ve millî çıkarlarımızın söz konusu olduğu her yere belirtilen hizmetleri sunmaya çalışan Vakfımız, sorumluluğu gereği olarak bu kadar geniş bir coğrafya'ya çok yönlü hizmetler ulaştırabilen ender kuruluşlardan biridir.

XV. Vakıf Haftasında

Vakfımızın Gerçekleştirdiği Faaliyetler

Vakıf haftaları her yıl Aralık ayının ilk haftasında ülke genelinde çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerle kutlanmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü koordinesinde icra edilen XV. Vakıf Haftası münasebetiyle bu yıl Vakfımız tarafından Ankara'da 500, Tunceli'de 250 ve Van'da 250 olmak üzere toplam 1000 fakir ve yardıma muhtaç aileye onar milyon TL. yakacak yardımı yapıldı.

Vakıf Haftalarında vatandaş ve öğrencilere yardım yapmayı gelenek haline getiren Türkiye Diyanet Vakfı, XV. Vakıf Haftası'nda ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrenciler arasından, okul idarelerince belirlenen Ankara'da 100, Şırnak'ta 50 ve Hakkari'de 50 olmak üzere toplam 200 fakir ve başarılı öğrenciye onar milyon TL. nakdi yardım yaptı.

Vakıf Haftasının bir vesile teşkil etmesi sebebiyle gerek Genel Merkezimiz ve gerekse il ve ilçe

şubelerimizce güçsüzler ve yetiştirme yurtları ziyaret edilerek sakinlerine uygun hediyeler verildi ve gönülleri alındı.

Sosyal bünyemizde daima birleştirici ve kaynaştırıcı bir rol oynayan Türkiye Diyanet Vakfı, milletimize çok çeşitli ve güzel hizmetler vermektedir. Birlik ve beraberliğin tesis ve temini, dostluk ve kardeşliğin gelişip güçlenmesi yönünde faaliyette bulunan Türkiye Diyanet Vakfı, hem yurtiçinde hem de yurtdışında sosyal, kültürel, dinî ve ilmi faaliyetlerde bulunmaktadır.

İsviçre

COĞRAFİ ve GENEL DURUM

İsviçre, Avrupa'nın orta kesiminde yer alır. Kuzeyinde Almanya, batısında Fransa, doğu'da Avusturya ve Liechtenstein (Lehtenştayn) ve güneyde İtalya ile çevrilidir.

İsviçre coğrafi olarak üç bölüme ayrılır. 1. Kuzeyde güneybatıdan kuzeydoğuya doğru uzanan Jura dağları, 2. Orta İsviçre plâtoları, 3. Güneyde Alp dağlarıdır.

İsviçre'nin yüzölçümünün % 10'unu kaplayan Jura dağlarının büyük bir kısmı kireç taşından oluşur. Ortalama yükseltisi 1.500 m. olan Jura dağları akarsuların açtığı derin vadilerle parçalanmıştır.

Jura dağları ile aynı doğrultuda uzanan orta İsviçre plâtoları ülkenin % 32'sini kaplar. Bu bölge yüksekliği 400-800 m. civarındaki tepeler ve vadilerden meydana gelir. Orta İsviçre'de çok sayıda göl bulunur. Burada nüfus oldukça yoğundur. Tarım ve sanayi faaliyetleri de burada yapılır.

İsviçre'nin güneyini kuşatan ve ülkenin topraklarının büyük bölümünü kaplayan Alp dağları yüksekliği yer yer 4000 metreyi geçen, sarp dağlardır. Dağların arasında akarsuların açtığı derin vadiler ve buzul gölleri yer alır.

Ülkede genel olarak karasal iklim özellikleri görülür. Alpler'de

özellikle kış çok sert geçer. Ancak ilkbaharda güneyden esen kuru ve sıcak fön rüzgârları karların erimesini hızlandırır. Kuzeydeki Jura bölgesi de Atlas Okyanusu'ndan gelen hava kütesinin etkisiyle bol yağış alır.

İsviçre'de genel olarak kışlar soğuk, yazlar da serin geçer.

Ülkenin her yanı zengin bir orman

örtüsü ile kaplıdır. Alçak yerlerde çayırhıklar yer alır.

İsviçrenin en önemli akarsuları Ren ile Rhone (Rön)'dür.

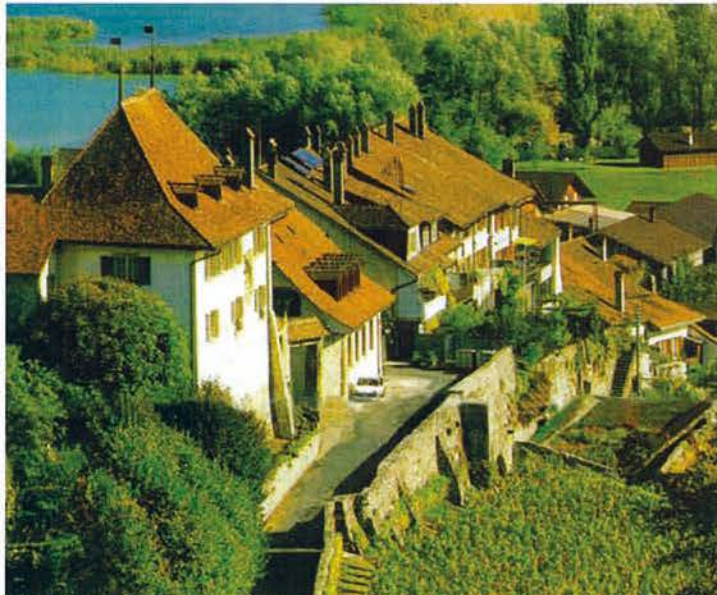
İsviçre'de irili ufaklı çok sayıda göl bulunmaktadır. Çoğu buzul gölü olan bu göllerin en önemlileri Lemman, Zürih ve Konstanz gölleridir.

İsviçre 1848 yılında 23 kantonun katılımıyla kurulmuş bir cumhuriyettir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında tarafsız kalan İsviçre, tarafsızlık politikasını halen sürdürmektedir. Uluslararası birçok örgüt ile ilişkisi bulunmasına rağmen Birleşmiş Milletler ve AB üyesi değildir.

İsviçre yer altı kaynaklarından yoksun bir ülkedir. ülkede çok az miktarda uranyum ve demir yatakları bulunmakta ise de ekonomik değeri çok azdır.

Yüzölçümü	:	41.293 km2
Nüfusu	:	7.045.524 (1996)
İdare Şekli	:	Federal Cumhuriyet
Başkenti	:	Bern
Önemli şehirleri	:	Zurich, Basel, Cenevre, Lozan
Dili	:	Almanca, Fransızca, İtalyanca
Dini	:	Hristiyanlık
Para Birimi	:	İsviçre Frankı

İsviçre'de toprakların yarısı tarıma elverişlidir. Ancak tarımsal üretim ülke ihtiyacını karşılayamaz. En önemli tarım ürünleri buğday, arpa, çavdar ve patatestir.

İsviçre'de geniş çayırliklar hayvancılığı cazip hâle getirmiştir. Daha çok büyük baş hayvan yetiştiriciliği yapılan İsviçre'de önemli miktarda yağ, peynir ve süt üretimi yapılmaktadır.

İsviçre'de yer altı kaynaklarının olmaması ve ham meddedin dışarıdan ithal edilmesine rağmen sanayi çok gelişmiştir. İsviçre sanayisinin enerji ihtiyacı büyük ölçüde hidroelektrik santrallerinden ve son yıllarda inşa edilen nükleer santrallerden sağlanır.

İsviçre sanayii daha ziyade makineler, motor yapımı, elektrikli ev aletleri, asansörler ve eczacılık ürünleri üzerine uzmanlaşmıştır. İsviç-

re'nin dünya piyasalarında adından en çok söz ettiren ürünü kuşkusuz saat imalidir. ABD ve Japonya'nın bu alandaki rekabetine rağmen saat yapımında dünyada birincidir.

İsviçre ekonomisinde turizm sektörünün yeri çok önemlidir. Özellikle dağ turizmi ve kayak merkezleri ile ün yapmış olan ülkeyi her yıl çok sayıda turist ziyaret etmekte ve 7 milyar Dolar civarında döviz bırakmaktadır.

İsviçre'nin toplam ticaret hacmi 135 milyar Dolar civarındadır. İthalatı ihracatından fazla olan ülke, dışarıdan başta petrol olmak üzere ham maddeler, motorlu araçlar, makineler, sebze ve meyve ile kimyasal ürünler satın alır.

Başlıca ihracat ürünleri mücevherat, ilaç, saat, hassas aletler, elektrikli ev gereçleri ve makinelerdir.

İsviçre ticaretinin % 50'sini AB ülkeleri ve ABD ile yapar.

Ülke siyasi ve mali istikrarı sebebiyle dünya para piyasasının önemli merkezlerinden birisidir. Ülke ekonomisine önemli gelir sağlayan bankacılık sektörü bütün dünyaya hizmet vermektedir.

İsviçre dağlık bir ülke olmasına rağmen gelişmiş bir demiryolu ve karayolu ağı ile Avrupa ulaşımının kavşak noktalarından birisidir. Denize kıyısı bulunmayan ülkenin, deniz ticaret filoları İtalya, Hollanda ve Fransa limanlarında bulunur.

İsviçre ile Türkiye'nin ticaret ilişkileri oldukça gelişmiştir. Türkiye'ye başta makineler olmak üzere kimyasal ürünler, elektrikli ev gereçleri, saat ve hassas aletler satmakta, Türkiye'den de sebze, meyve konfeksiyon ürünleri, demir-çelik, deri mamülleri, halı ve tütün satın almaktadır.

İsviçre Konfederasyonu, 1291 yılında dört Kantonun (Uri, Schwyz, Obwalden, Nidwalden) bir araya gelmeleri ile kurulmuştur. Bugünkü konfederasyon 1848 anayasası ile teşekkül etmiş olup, 26 kantondan (6'sı yarım kanton) meydana gelmektedir.

İsviçre'nin nüfusu 31.12.1996 itibarıyla 5.707.943 İsviçreli,

1.337.581 yabancı olmak üzere toplam 7.045.524'tür. İsviçre dışında yaşayan İsviçrelilerin sayısı Ağustos 1996 itibarıyla 541.302'dir. Tutulan kayıtlara göre bunların 374.095'i çifte vatandaş statüsünde bulunmaktadır. Türkiye'de ise aynı tarih itibarıyla 1.010 (650'si çifte vatandaş statüsünde) İsviçreli yaşamaktadır. İsviçrelilerin % 74'ü Almanca, % 20'si Fransızca, % 5'i İtalyanca ve % 1'i Rato-romanca konuşmakta; toplam nüfusun % 46,3'ünü Katolikler (3.184.069), % 40'ını Protestanlar (2.474.821), % 2,2'sini Müslümanlar (152.217) ve geri kalanını da diğer inanç grupları ile hiçbir dinî gruba mensup olmayanlar oluşturmaktadır.

İsviçre Federal Hükümeti 7 üyeden meydana gelmekte, bu üyelerden herbiri dönüşümlü olarak birer yıllık sürelerle Federal Devlet Başkanı görevini de yürütmektedir. İsviçre Yasama Organı ise, eşit statüye sahip iki meclisten oluşmaktadır.

İsviçre'de çalışan nüfus, toplam nüfusun % 49,4'ünü teşkil etmekte, bunların yaklaşık % 5,6'sı tarım-orman, % 33,2'si endüstri-elsanatları ve inşaat, % 61,2'si hizmet sektörlerinde çalışmaktadır.

İsviçre'de kişi başına düşen millî gelir payı 1994 yılı itibarıyla 53.320 İsviçre Frangı olup, ortalama aylık brüt ücret ise 1995 yılı için 4.971 İsviçre Frangıdır. Yıllık enflasyon oranı % 0,6'dır işsiz sayısı Nisan 1997 itibarıyla 197.732 ve işsizlik oranı %5,5'dir.

EĞİTİM

İsviçre'de eğitim konularındaki yetkiler büyük ölçüde kantonlara ait olup, bunun sonucu olarak kantonların eğitim sistemleri arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Eğitim düzenlemelerinde kantonlar arası koordinasyonu ve birliği sağlamak üzere "İsviçre Kanton Eğitim Müdürleri Kurulu" teşkil edilmiştir. Kurulun sürekli bir sekreteryası vardır.

İsviçre'de okul çağı, çocuğun altı yaşını doldurmasıyla başlamakta, mecburi eğitim dokuz yıl sürmektedir. Okula başlangıç tarihi ile lise

mezuniyet tarihi arasındaki süre ise en az 12 en çok 13 yıl olarak belirlenmiş bulunmaktadır.

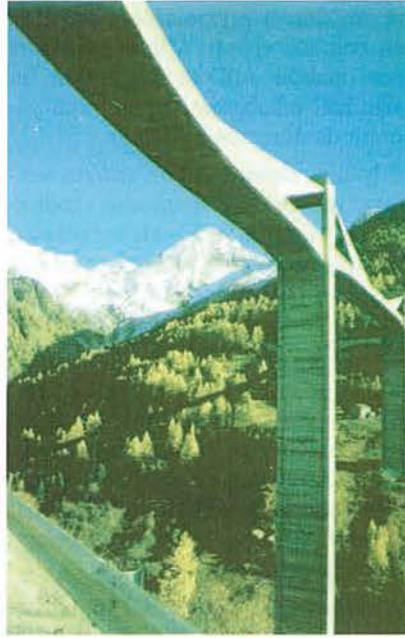
İsviçre'de okul öncesi eğitim hizmetlerini yürütme görevi genellikle yerel yönetimlere bırakılmış olup, okul öncesi eğitim kurumları kaide-ten resmi niteliktedir. Çocuğun beş ve altıncı yaşları anaokulu çağını oluşturmakta ve okul öncesi eğitim isteğe bağlı bulunmaktadır.

İsviçre'de eğitimde bulunan Türk çocuklarının toplam sayısı 21.500'dür.

İsviçre'deki Türk çocuklarının eğitimlerine ilişkin hususlar Türkiye-İsviçre Karma Eğitim Komisyonu toplantılarının konusunu oluşturmaktadır. Mecburi eğitim çağındaki çocuklar için, normal eğitim programlarına ilaveten okullarda Türkçe ve kültür dersleri düzenlenmektedir. Haftada iki-dört saat olan bu derslere iştirak isteğe bağlı olup, katılanların sayısı 3000 civarında bulunmaktadır. Türkçe ve kültür dersleri öğretmenleri Milli Eğitim Bakanlığımızca gönderilmekte ve hâlen İsviçre'de 50 Türk öğretmen görev yapmaktadır.

İsviçre'deki Vatandaşlarımız

İsviçre'de vatandaşlarımızın sayısı yeni doğanlar ve aile birleştirmesi çerçevesinde gelenler ile artmaktadır. Ülkemize kesin dönüş yapan vatandaşlarımızın önemli bir bölümünü 1960'lı ve 1970'li yıllarda çalışmak için bu ülkeye gelenler teşkil et-

mekte, genç nesiller ise daha ziyade İsviçre'de kalmaktadır.

İsviçre'deki vatandaşlarımızın 31.12.1996 tarihi itibarıyla sayısı 79.424'dür. İsviçre'deki vatandaşlarımızın büyük bölümü Zürih, Basel, St. Gallen, Aargau, Solothurn, Thurgau ve Bern kantonlarında bulunmaktadır.

İsviçre'deki vatandaşlarımızın 34.526'sı çalışmaktadır. Çalışanların % 25,3'ü metal-makina sanayiinde, % 44'ü hizmet sektöründe, % 6.65'i tekstil ve giyim alanında çalışmakta, geri kalan kısmı ise diğer sektörlerde dağılmaktadır. 1996 yılı sonu itibarıyla serbest çalışan vatandaşlarımızın sayısı 810'dur.

İsviçre'deki vatandaşlarımızın % 37'sini 18 yaşından küçük çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. İsviçre'de doğan Türk çocuklarının sayısı yılda ortalama 2000 civarında olmaktadır.

İsviçre'deki vatandaşlarımızın % 25.8'i yıllık oturma iznine, %74.2'si ise yerleşme hakkına sahip bulunmaktadır. 1964-1996 yılları arasında 7818 Türk vatandaşı İsviçre vatandaşlığına geçmiştir.

İsviçre'deki Türk Dernekleri

İsviçre'de temsilciliklerimizle olumlu ilişkide olan kültürel, sosyal, dinî hizmet ve sporuyla ilgili faaliyette bulunan derneklerin sayısı 100'ün üzerindedir. Dernekler bir taraftan üyelerine kuruluş amaçları doğrultusunda çeşitli hizmetler verirken, diğer taraftan temsilciliklerimiz ile toplumumuz arasındaki bağlantıyı da sağlamaktadırlar. Derneklerin bir kısmı üst kuruluşlar olarak federasyonlar şeklinde örgütlenmişlerdir. Federasyonlar ise kendi aralarında bir araya gelerek, 1993 yılı sonunda "İsviçre Türk Federasyonları Koordinasyon Kurulu"nu oluşturmuşlardır. Federasyonların sayısı sekizdir. Ayrıca okul aile birlikleri mevcuttur.

İsviçre'deki Müslümanların Durumu

180 bin Müslümanın bulunduğu İsviçre'de vatandaşlarımız birinci sırayı teşkil etmektedir.

26 kantona ayrılmış olan İsviçre'de, her kantonun, hatta her mahallenin kendi kuralları (kanunları) vardır. Sadece Zürih kantonunda yaklaşık olarak 2600 Bosna-Hersekli, 8000 Makedon, 3200 Afrikalı, 270 Mısırlı, 480 Tunuslu, 450 Marokolu, 870 İranlı ve 750 Arnavut Müslüman bulunmaktadır.

Her yıl, bütün dinlere mensup olanlar (temsilcileri) biraraya gelerek dua gününe katılmaktadır. İsviçre'de 80 civarında cami bulunmaktadır. Bu camilerin 40 tanesi İsviçre Türk Diyanet Vakfı ile iyi ilişki içindedir. Bunlardan 20 tanesinde resmî din

görevlisi bulunmaktadır. Görevlilerin hepsi ilâhiyat mezunudur. Zira üniversite mezunu olmayanlara İsviçre vize vermemektedir.

Ayrıca Arnavutların, Boşnakların, Mısırlıların ve Pakistanlıların da Zürih, Cenevre ve Bern gibi büyük şehirlerde camileri vardır.

Zürih'te 10 adet İslâmî Federasyon bir çatı altında toplanmıştır ki, bunların 5 tanesi Türk'tür. (Vioz) Vreiningung İslamiche Organisation adı altında birlik olan bur organizasyon Müslüman mezarlığı için girişimde bulunmuştur. Bu girişim sonucunda Zürih'te 7500 m2 bir arazi verilmiş fakat, maddî imkansızlık nedeniyle alınamamıştır. Kanton yasasında değişiklik yapılarak büyük şehirlerde mevcut mezarlıklarda Müslümanlar için de bir bölüm ayrılacaktır. 1998 yılında bu kuruluş İsviçre'de İslâm'ın resmen kabulü için girişimde bulunacaktır. Eğer kabul edilirse Müslümanlar daha rahat hareket imkanına sahip olacaktır.

TARİHİ

Eskiçağda, günümüzdeki İsviçre'yi oluşturan bölgede, Kelt kabilelerinden Helvetler ile bir Illyria-Kelt kabilesi olan Raetler (ya da Retler) yaşıyorlardı. Alpler'deki son derece önemli geçitlerin iki yakasında yer alan bölge, çok geçmeden Sezar'ın lejyonlarının (İ.Ö. 585'e), daha sonra da birbiri ardına Germen halklarından Almanların, Burgundların, Ostrogotların ve Frankların istilasına uğradı. X. ve XI. yüzyıllarda Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'na bağlandıysa da, feodal vergilerin ağırlığının ve angaryaların bunalttığı köylüler arasında gelişen ayaklanma sonucunda, 1291'de Uri, Schwyz ve Unterwalden kantonları bağımsızlıklarını ilân ederek, aralarında bir savunma ittifakı kurdular. Birkaç yıl sonra Luzern (Lucerne), Zürih ve Bern kantonları konfederasyona katıldı. Sonraki 200 yıl boyunca önce Hbsburgların, sonra da Bourgogne sülalesinin girişimlerine karşın, XVI. yüzyıl başlarında İsviçre, bağımsızlığını korumasının yanı sıra daha da büyüyerek, 13 kantondan oluşan ve

Kuzey İtalya üstünde söz sahibi olabilmek konusunda Fransa'yla çekişen bir devlet haline geldi. Konfederasyon birliklerinin 1515'te Marignano'da Fransızlara yenilmesinden

sonraysa, titiz bir yansızlık siyaseti benimsedi.

XVI. yüzyılda reform ve karşı reformdan önemli ölçüde etkilenen ülke, bir iç savaşa sürüklenerek, dinle-

re ve dillere göre bölündüyse de, Otuz yıl Savaşları sırasında başgösteren dış tehlike, İsviçre halkını çıkarlarını savunmak için birleşmeye yöneltti ve konfederasyonun bağımsızlığının, Kutsal Roma-germen İmparatorluğu tarafından resmen tanınması (1648) sağlandı. Bir buçuk yüzyıl süren bir barış döneminden sonra, Fransız devrim orduları ülkeye batısından girerek (1798), İsviçre topraklarında Helvetia Cumhuriyeti'ni kurdular. Ama Napolyon'un yenilmesinden sonra, Viyana Kongresi'nde (1815) İsviçre'nin bağımsızlığı yeniden sağlandı ve Konfederasyon'un yansızlığına uyulacağı konusunda, Avrupa'daki bütün devletler güvence verdiler.

Çok sayıda katolik kantonun (Sonderbund) konfederasyondan ayrılma girişiminin 1847'de silah gücüyle engellenmesinden sonra, 1848 Anayasası'yla İsviçre 22 kantondan (daha sonra 23 olmuştur) oluşan bir konfederasyon oldu ve iki meclisli parlamentoya, temsili demokrasi benimsendi. 1874'de federal hükümetin yetkileri daha da genişletildi. Aynı dönemde sanayileşme ve kentleşme başladı.

Birinci Dünya Savaşı, nüfusun Fransız ve Alman kesimleri arasında siyasal huzursuzluğa yol açıyorsa da, İsviçre savaşta yansız kalmayı başardı ve 1920'de Milletler Cemiyeti'nin merkezi (Cenevre) oldu. İkinci Dünya Savaşı'nda, Almanya'dan gelecek bir saldırıdan çekinen İsviçre hükümeti, sınırlarını korumak amacıyla yaklaşık 500.000 kişiyi silah altına aldı (İsviçre'nin silahlı yansızlık siyaseti, günümüzde 625.000 kişilik bir milis gücüyle desteklenmektedir. 20-50 yaş arasındaki bütün erkekler askerlikle yükümlüdür). 1945'ten sonra İsviçre, bir yandan yansızlık siyasetini titizlikle uygularken, bir yandan da eğitim ve refah siyasetini kararlılıkla sürdürerek, ekonomisini sürekli geliştirerek, dünyanın en zengin devletlerinden biri haline gelmeyi başardı.

Türkiye ve Türk Dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri

Panelin açış konuşmasını yapan Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları Başkanı Ayşe Sucu; Misyonerliğin dinî bir propaganda faaliyeti olduğunu ifade ederek sözlerine başladı.

Hristiyanların misyonerlik faaliyetleri konusunda büyük gayret içerisinde olduğuna dikkat çeken Sucu; Bu faaliyetin, dünya çapında bir teşkilat tarafından yürütüldüğünü ifade ederek, bu teşkilatın, çoğu yerde, bir Hristiyan propaganda teşkilatı olarak değil de, tam tersine, gayet masum adlarla ortaya çıktığını söyledi.

Bu faaliyetlerin bazen bir okul, bazen bir hastane, bazen barış gönüllüleri, bazen de ilmi kimliğe bürünmüş bir oryantalizm, şarkiyatçılık, müsteşriklik olarak faaliyette bulunduklarına işaret eden Ayşe Sucu "Bütün bunların temelinde yatan ortak bir hedef vardır, o da; insanlarda doğuştan mevcut olan inanma ve bağlanma ihtiyacını harekete geçirerek, o ihtiyaca cevap verecek tek yolun Hristiyanlık olduğunu kabul ettirmektir. Bu hedefin arkasından gelecek olan kültürel, siyasi, iktisadi ve benzeri diğer emperyalist hedefler de bunun cabasıdır." dedi.

Din duygusunun; kişinin doğuştan sahip olduğu, içinden söküp atamayacağı, varlığının ayrılmaz parçası olduğunu ve psikoloji ilminin insan ruhunda varlığını tespit ettiği en derin ve temel duygulardan biri olduğunu ifade eden Ayşe Sucu, "Insanoğlu, bu

● Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları tarafından; Türkiye ve Türk Dünyasında Misyonerlik Faaliyetleri konulu bir panel düzenlendi. Oturum Başkanlığını

Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız'ın yaptığı panelle konuşmacı olarak Prof.Dr. Abdurrahman Küçük, Dr. ömer Turan ve Ahmet Güngör katıldı.

duygudan doğan din ihtiyacını, şu veya bu şekilde karşılamak mecburiyetindedir. İtiraf etmeliyiz ki, Türkiye olarak, Türk Dünyası olarak ve İslâm Dünyası olarak, insanımızın bu temel ihtiyacını, yani, din duygusunu, hem dinimizin aslına ve temel yapısına hem de insanımızın içinde yaşadığı çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde karşılayamadık. Bu görevi, bazen kasıtlı olarak, bazen de çeşitli yetersizlikler sebebiyle ihmal ettik. Bu ihmal ve kasıtlar birer tesadüf müdür, yoksa, İslâm Dünyasına yönelik uzun vadeli yıkıcı bir planın bölümleri midir, bunun da ayrıca ciddi bir şekilde ele alınması gerekir kanaatindeyim." dedi.

Ayşe Sucu
TDDV Kadın Kolları Başkanı

Türkiye'nin ve Yüce Milletimizin her açıdan konumunun çok önemli olduğunu ve bu önemin, coğrafî, kültürel, sosyal ve siyasal sebepleri olduğunu ifade eden Sucu "Türkiye, bu açılardan, âdetâ,

Türk ve İslâm Dünyasının kapısı, anahtarı ve bekçisi durumundadır. Bu durum, tarihte böyle olduğu gibi, bundan sonra da böyle olmaya devam edecektir. Bu yüzdendir ki, dinimize, devletimize ve milletimize düşman olan mihrakların çeşitli insanî değerleri kullanarak, çeşitli masum ve haklı görüntüler ardına saklanarak, iç ve dış işbirlikçilerle el ele vererek, millî birlik ve beraberliğimize, vatanıyla ve milletiyle bölünmez bütünlüğümüze yönelik yıkıcı faaliyetleri, tarihin de derinliklerinden gelen uzun vadeli bir planın parçaları olarak sürekli sahneye konulmaktadır.

Bu faaliyetlerin üzerlerindeki yaldızlara kapılmamak, yaldızın örttüğü sahte madeni, maskenin sakladığı gerçek suratı görmek gerekiyor. Aksi takdirde, kıymeti bilinmeyen değerlerin cezasını, o kıymetleri bir daha ele geçirmemek üzere kaybetmek gibi bir akıbete düşer olabiliriz. Bütün bu söylediklerimiz, kültürlerarası, dinlerarası, medeniyetlerarası diyaloga kapalı olmak anlamına gelmemelidir. Karşılıklı hak ve hukuka saygılı olmak şartıyla, iyi niyetle yardımlaşmaya, beraber yaşamaya, dinimiz icabı zaten açığız. Nitekim, asırlar boyu, bunun en güzel örneğini, özellikle, biz Müslüman Türkler vermişizdir. Zaten, bu panelimizde de, herhangi bir kitle ve inanç grubunu hedef almamaktayız. Biz, Hristiyanlarla, hâkimiyetin bizde olduğu dönemlerde, yüzyıllar boyu bir arada dostça yaşamışızdır. Bu dostluğun devam etmesini, samimî olarak, biz, yine isteriz. Hatta, bu maksatla başlatılan dinlerarası diyalog görüşmelerini de faydalı buluruz. Ancak, bizim karşı olduğumuz şey, bir dinin, bir medeniyetin, bir kültürün yok edilmesine, bir zümrenin, bir başka zümre adına sömürülmesine yönelik faaliyetlerdir.” dedi.

Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız
(Oturum Başkanı)

Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız

Bir giriş konuşması yaparak Paneli açan Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız; Dünyada birçok toplum yaşadığını ve bu toplumlardan birçoğunun değişik dinleri olduğunu belirterek, tarih boyunca, milletler arasında bu toplumlarda din açısından etkileşimler olduğunu söyledi. Her dinin başka toplumları etkilemek istediğini vurgulayan Yediyıldız, “Dinler güçlü bir akım

olarak ortaya çıkınca, ister istemez, diğer toplumlar da o dini benimseme yoluna girerler. Yani, Hinduizm böyledir, Konfüçyanizm böyledir. Hristiyanlık ortaya çıkmıştır yayılmıştır, İslâmiyet gelmiştir yine yayılmıştır, Hristiyan dünyasının büyük bir kesimi Müslüman olmuştur, kısacası dinler yayılıyor ve etkiliyor.” dedi.

Bugün, ülkemizi ve Türk Dünyasını en çok uğraştıran, yahut en çok ilgilendiren konulardan birisinin etkileşim olduğunu belirten Yediyıldız, Misyonerlik kelimesinin de bütün dinlere ait olmadığını, özellikle Hristiyanlığa ait bir kavram olduğunu belirterek “Misyonerliğin en önemli özelliği de, etkileşimlerin dışında, dini yaymak üzere örgütlenmeye dayalı bir faaliyet olmasıdır. Yani, teşkilatlar kuruluyor ve teşkilatlar, Hristiyanlığı yaymak için bütün ülkelerde çaba harcıyorlar. Önceleri, Hristiyan mezhepleri arasında da, birinin, diğerine karşı yayılma faaliyeti vardı. Fakat, son asırda, özellikle, Hristiyan olmayan toplumlara Hristiyanlığı götürme tarzında ortaya çıkmıştır ve bu halen devam etmektedir.” dedi.

Yediyıldız, konuya bu şekilde kısa bir giriş yaptıktan sonra sözü panelistlere verdi ve ilk konuşmayı Prof.Dr. Abdurrahman Küçük yaptı.

Prof.Dr. Abdurrahman Küçük

Prof.Dr. Abdurrahman Küçük

Hristiyan olan, Yahudî olan, Budist olan, vatandaşlarımızın, komşularımızın bu tür çalışmalarımızdan dolayı bazen alındıklarını, halbuki hedef olarak, ne bir Hristiyan kitleyi ne Yahudîleri ne de başka bir topluluğu komple hedef almadıklarını ifade ederek sözlerine başlayan Prof.Dr. Abdurrahman Küçük “Misyonerlikle, hangi şartta olursa olsun, bütün yolları, imkânları kullanarak, bir başka ülkenin, bir başka dinin mensuplarını kendi

tarafına katabilme veya en azından kendi ülkesinde problemlili hale getirmeyi kendisi için görev bilen insanları, teşkilatlı, organize kuruluşları kastediyorum.” dedi.

Türkiye’de, görüldüğünden daha fazla misyoner faaliyetleri olduğuna değinen Küçük, açık olan, gizli olan, bir de bu açıklığın, gizliliğin altında değişik şekillerde, değişik metodla çalışan pek çok çalışma guruplarının olduğunu söyledi.

Bu gurupların çalışmalarını belgelerle anlatan Küçük, ihtida olaylarına dikkat çekti. Bu olayları belgelerle dinleyicilere aktaran Prof.Dr. Abdurrahman Küçük, Türkiye’de ihtida olaylarının daha önce mücerret iken müşahhas hale geldiğini ve bu kişilerin mahkemelere müracaat ederek din değiştirdiklerini ifade ederek, bunun bir sonraki aşamasında da bu tür insanların Türk Devletine ve Bayrağına düşman olduklarını, İstiklâl Marşı gibi millî değerlerimizi put sayma noktasına geldiklerini söyledi.

Budistlerin, Yahova Şahitlerinin, Bahailerin ve Hristiyan misyonerlerinin ittifak içinde oldukları ortak bir propaganda noktası bulunduğunu belirten Küçük, bu propagandanın “ben Müslümandım, Kur’an-ı okudum tatmin olmadım, İslâm beni tatmin etmedi, İncili, Kitabül Mukaddes’i okudum, ondan sonra aradığımı orada buldum, bunu tanıdıktan sonra görüşlerim değişti” şeklinde olduğunu söyledi.

Prof.Dr.Abdurrahman Küçük, bu gurupların “seni yurtdışına göndereceğiz, yüksek tahsil yaptıracağız, iyi iş bulacağız” gibi vaatlerle de insanımıza ulaşmaya çalıştıklarını belirterek Türkiye’de cereyan eden bu tür faaliyetlerden örnekler verdi.

Daha sonra misyonerliğin bir tarifini yapan Küçük, “biz, dinler

tarihçileri olarak misyonerliği iki gruba ayırırız. Bir, genel anlamı itibariyle, bütün dinlerin; yani, ihtida kabul eden, müntesip kabul edenlerine misyonerli din; yani, tebliğ de buna dahil.

İkinci bir grup da, ne olursa olsun ihtida kabul etmiyor, biz bize yeteriz, kapalı devre çalışırız diyor, biz bunlara millî dinler diyoruz.” dedi

Misyonerli dinlerin de kendi aralarında ikiye ayrıldığına işaret eden Küçük; Bunlardan birinin tebliğe yer veren dinler olduğunu, diğerinin de taraftarını artırmak için her yolu mübah gören anlayışın hakim olduğu değişik adlar altında teşkilatlı çalışan dini hareketler olduğunu söyledi.

Bunların içerisinde yeni dini hareketlerle ortaya çıkan grupların olduğunu işaret eden Küçük, “Bunlar, Hristiyanlığın da ötesinde, mesihi inançla insanları kurtarmak adıyla ortaya çıkıyorlar. İslâm Dünyasında, İslâm temeli üzerine de dayanarak ortaya çıkanlar var, Hristiyanlık temeli üzerine çıkanlar var, hem Budizm hem Hristiyanlık hem İslâmdan bir şey alarak uzlaşmacı bir yolla ortaya çıkanlar var. Bunların da Türkiye’de uzantıları var. Mesela, Yahova Şahitleri, Bahailik, Munculuk, Yedinci Gün Advendistleri” dedi.

Bunların bazılarının inanışlarında Bayrağın, İstiklâl Marşı’nın, millet ve devlet kavramının put, kan aldırma gibi olayların dine aykırı olduğunu ifade eden Küçük “Onun için, insanlar, ancak Tanrı devletini kurmalıdır esprisıyla, Türkiye’deki bazı olayların arkasındaki bağlantıyı kurma bakımından söylüyorum, öbürleri, işi daha farklı noktaya getiriyor.” dedi.

Misyonerlik deyince akla Hristiyanlığın geldiğini söyleyen Küçük, “çünkü, misyon kelimesi, Hristiyan ilahiyatının bir terimidir. Yani, doğrudan doğruya ilahî bir görevdir ve o görevi de Hristiyanlar İncillere dayanarak yaparlar” dedi.

Misyonerlerin bir başka dinden insanları Hristiyan yapabilmek için değişik yollar kullandıklarını fakat bunların içerisinde en etkili yolun kültürel yol olduğunu belirten Prof.Dr. Abdurrahman Küçük; “Bunu, Fransa’da yine misyoner olan çok meşhur Prof. Jean Danelu, Hristiyan misyonerliği, özellikle, ilahî bir görev olarak kabul ettiği misyonerliği üç kademe ele alır. Bir, önce bir yerde kiliseyi dikmek. İki, kiliseyi yaşatmak; ama, kiliseyi yaşatmak için en önemli şey, kiliseyi ayakta tutacak o ülkenin insanlarından taraftar bulmak, üç, o kültürle bütünleşmek, o kültürle bü-

tünleşemezseniz, kalıcı olmanız mümkün değildir.” dedi.

Misyonerlik faaliyetlerinin Türkiye’de başlaması ve Türkiye’deki misyonerlik faaliyetlerine de değinen Abdurrahman Küçük; İslâmın gelişmesi, Türklerin Anadolu’ya girmesi, Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasının bütün Hristiyan dünyasını özellikle de misyonerleri çok endişelendirdiğini belirterek, misyonerlerin haçlı seferleriyle, Türkleri Anadolu’dan çıkarmak ve Türkleri Hristiyan yapmak için değişik yollar denediklerini söyledi.

Fakat Hristiyanlaştırma olayının Türklerle ters orantılı olduğunu söyleyen ve Türkiye’de bunun tutmadığını ifade eden Küçük, “Türkler üzerinde etkili olmayınca, işi, dinî azınlıklara, o zaman bir kitle olan ve milleti sadıka olarak kabul edilen Gregoryan Hristiyanlara yöneltiliyor ve Ermeni Patrikhanesi Osmanlı Devletine ihbarda bulunuyor “bu misyonerler Osmanlı Devletinin birliğini ve dirliğini bozacaklardır” diyor, devlet tedbir alıyor, bunlar kaçıyor, doğuya gidiyorlar. Neticede, mektepler açılıyor; mektepler açıldıktan sonra, katolik, protestan misyonerleri, katolik Ermeni piskoposluğu ortaya çıkıyor. Sonra, protestanlar, İngilizlerin, Amerikanların tavassutuyla protestanlar ayrı bir kilise olarak devlet tarafından kabul ediliyor. Fransa’nın desteğiyle katolikler ve ondan sonra da Türkiye’de 130 yıl devam eden Ermeni isyanı başlıyor. Şimdi, bu burada kalmıyor ve devam ediyor. Arkasından barış gönüllüleri de geliyor.” dedi.

Bugün Hristiyan misyonerlerinin Hristiyanlığın İslâmdan üstün olduğunu, kıyametin yakın olduğunu ve kurtuluşun Hristiyan’lıkta olduğunu belirterek taraftar toplama yolunda olduklarını ifade eden Küçük, misyonerlerin temasa geçtikleri insanların eksik taraflarını, manevî boşluğu-

nu, maddî sıkıntılarını da kullanarak, onlara değişik şekillerde nüfuz ettiklerini söyledi.

Misyonerlerin gizli veya dolaylı yollarla da kendilerine taraftar topladıklarını belirten Abdurrahman Küçük “İşte, yardım dernekleri, bilgisayar kursu, yabancı dil kursları, oraya giden gençlere, bilgisayar öğreteceğim, yabancı dil öğreteceğim, Amerika’ya göndereceğim, Avrupa’ya göndereceğim, yüksek tahsil yaptıracağım diye kendilerine çektikleri gençlere, yeni bir dünya vadederek yanlarına alıyorlar. Bunlar, bu insanları bu noktaya getirdikten sonra, yavaş yavaş işlemeye başlıyor.” dedi.

Prof.Dr. Abdurrahman Küçük misyonerlik faaliyetlerinde, hedef kitle olarak Türk Milletinin seçildiğini belirterek, “Çünkü Türksüz bir Türk Dünyası, Türkiyesiz bir Türk Dünyası, Türkiyesiz bir İslâm Dünyası hedefleniyor, ben, bunu, her konuda, her toplantıda söylüyorum; yani, hedef İslâmdan boşaltılmış bir Türk Dünyası ve İslâm Dünyasından koparılmış bir Türkiye özleminin kademe kademe uygulanmasıdır. Burada, üzülerek söylüyorum, diğer yan kuruluşlar yanında, kadın misyonerlere de büyük

önem vererek, bunu gerçekleştiriyorlar.

Sevindirici bir taraf var, bunu da ifade etmek durumundayım. Bütün bu imkânlarla sadece 1900’lü yıllarda, belki, İngiltere’nin, Amerika’nın Türkiye bütçesinin kat kat fevkinde, Türklere yönelik bütçeler ayırmışlar; ama, Hristiyan yaptıkları, İslâmdan çevirdikleri insanların sayısı sınırlıdır, onun için, ben fazla korkmuyorum; ama, bir kenara da bırakmıyorum, bırakmamak lazım. Her ana babaya görev düşüyor, ne yapılabilir, devlete görev düşüyor, Diyanete görev düşüyor ve nitekim eğitimcilere görev düşüyor, bizlere görev düşüyor.” dedi.

Dr. Ömer TURAN

Misyoner denince, pratikte Hristiyan din yayıcılarının anlaşıldığını ve bunların da ana hatlarıyla katolik misyonerler ve protestan misyonerler olarak iki gruba ayrıldığını belirterek sözlerine başlayan Dr. Ömer Turan; Katolik misyonerlerin 17 nci Asrın ortalarından itibaren Osmanlı İmparatorluğunda faaliyet göstermeye başladığını söyledi. Protestan misyonerlerinin Osmanlı İmparatorluğuna gelişlerinin de 19 uncu asrın başlarını bulduğunu ifade eden Turan; “Osmanlı İmparatorluğuna ilk gelen protestan misyonerler, İngiliz protestan misyonerlerdir. Bu arada katolik misyonerlerin başlangıçtaki merkezlerinin, yani, başlangıç derken 13 üncü, 14 üncü, 15 inci asırlara kadar ki merkezlerinin İspanya ve Portekiz, daha sonra İtalya ve Fransa, daha da sonra, yakın zamanda Amerika olduğunu söylememiz icap eder.” dedi.

Protestan misyonerlerin önemli merkezlerinin ise, başlangıçta İngiltere, akabinde Amerika, bugün, büyük ölçüde Amerika, ayrıca, Hollanda, İsviçre ve Almanya olduğunu belirten Dr. Ömer

Ömer Turan

Turan, Osmanlı İmparatorluğuna ilk protestan misyonerlerin gelişinin de 1815 yılında İngiliz protestan misyonerleri marifetiyle olduğunu söyledi. Bunu, 1820 yılında, Amerikan Bord'a bağlı misyonerlerin gelişinin takip ettiğini belirten Turan, "Bu misyonerler, başlangıçta, Yahudileri protestan Hristiyan yapmak üzere gelmişler, Kudüs'e yönelmişlerdir; fakat, kısa bir zaman içerisinde Yahudileri protestanlaştırmamanın zorluğunu veya mümkün olamayacağını görmelelerinden sonra, Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki gayri müslüm azınlıklara faaliyetlerini teksif etmişlerdir." dedi.

Gerek katolik misyonerlerin, gerekse protestan misyonerlerin Osmanlı İmparatorluğu içerisinde, zaman zaman biraz zorlanmalarına rağmen büyük bir serbestiyet içerisinde çalıştıklarını ifade eden Dr. Ömer Turan "Hristiyan mezheplerinin birbirlerine göstermediği hoşgörü veya serbest çalışma imkânı, Osmanlı İmparatorluğunda hepsine gösterilmiştir. İstanbul'da ilk protestan kilisesi 1846 yılında açılmıştır. 1850 yılında protestanlar millet statüsünü kazanmışlardır." dedi.

Misyonerlerin, katoliklerin ve protestanların, Osmanlı İmparatorluğunda, okul, hastane ve basın yayın faaliyetleri gibi üçlü bir ayak üzerinde çalıştıklarını ifade eden Turan, "Osmanlı İmparatorluğunda ilk Amerikan protestan okulu 1824 yılında Beyrut'ta açılmıştır ve süratle yayılmıştır. Sadece Elazığ'da 1894 yılında protestanların açtığı okul sayısı 83'tür. 1900 yılı itibariyle Anadolu'daki Amerikan misyoner okul sayısı 417, öğrenci sayısı ise 17.556'dır." dedi.

Amerikan misyonerlerinin 19 uncu asrın sonu itibariyle, Osmanlı İmparatorluğunda, 600 milyon sayfa basılı eser dağıttığını söyleyen Dr. Ömer Turan, Osmanlı İmparatorluğunda protes-

tan misyonerlerin, gayri müslüm azınlıkların milliyetçilik hareketlerinde de çok önemli roller oynadığını belirtti.

Millî mücadelenin başarıyla kazanılması ve millî bir devletin kurulmasıyla birlikte Türkiye'de misyonerlik faaliyetlerinin büyük bir durgunluk içerisine girdiğini ifaden eden Turan, bu dönemde okullarının bir kısmının kapandığını ve misyonerlerin uygun bir çalışma zemini bulamadıkları için ülkelerine geri döndüklerini söyledi.

Misyonerlik kaynaklarında, 1923-61 yılları arasındaki dönemin, kendi faaliyetleri açısından çok karanlık ve sönük bir dönem olarak tarif edildiğini belirten Dr. Ömer Turan, 1961 yılından sonraki yıllarda misyonerlik faaliyetlerinin yeniden başladığını ve bilhassa, 1980'li yıllarda, büyük sayıda, Evangelit Hristiyanların, Türkiye'ye gelerek, etraflarına inançlarını yaymaya başladığını söyledi.

Dr. Ömer Turan misyonerlik hareketlerinin tek başına dinî bir hareket olmadığını da belirterek, "Misyonerlik hareketleri, dinî olduğu kadar siyasî, bir o kadar ekonomik ve kültürel. Netice itibariyle, başta, Amerikan misyonerleri olmak üzere, misyonerler, doğrudan veya dolaylı olarak gittikleri ülkelerde, geldikleri ülkeler lehine bir hayat alanı yaratma fonksiyonunu yerine getirmişlerdir, getirmektedirler." dedi.

Dr. Ömer Turan Türkiye ve Türk dünyasının, bugün, sistemli bir misyonerlik faaliyeti karşısında bulunduğunu ifade ederek "19 uncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasında yoğunlaşan misyonerlik faaliyetleri, herhalde, şark meselesiyle birlikte ele alınmalıdır. Aynı şekilde, protestan misyonerlerin ilgi alanları olarak birinci derecede çalıştıkları bölgeler dikkat edilirse, Türk İslâm coğrafyasının ha-

ritalarıdır, Müslümanların yaşadığı bölgelerdir. Birinci derecede bu ülkelerde bu protestan misyonerler faaliyetlerini sürdürmektedirler. Onuncu ve kırkinci paraleller arasındaki bölgeler, birinci derecede bugün üzerinde çalıştıkları bölgedir.

Nasıl, 19 uncu Yüzyıldaki misyonerlik hareketleri Osmanlı İmparatorluğunda şark meselesiyle iç içe ele alınmalı diyorsak, aynı şekilde, günümüzdeki misyonerlik hareketi de, yine, Brezinski'nin en son çıkan kitabında, Kuzey Afrika'daki Müslüman ülkelerden başlayarak, Türkiye'yi içeren ve Japonya'ya kadar o Türkistan Dünyasının şeridini göz önüne alınız. Bu coğrafyayı Brezinski, yeni kitabında, önümüzdeki yıllardaki muhtemel yeni çatışma alanları olarak tarif etmektedir. Aynı coğrafyanın misyonerlerin birinci derecede ilgi alanı olması, herhalde bir tesadüf değildir." dedi.

Misyonerlik faaliyetlerin önlenmesi için meselenin tarihi boyutunu, bu teşkilatların yapısını ve çalışma metotlarını bilmenin gerekliliği üzerinde duran Dr. Ömer Turan, bu konularda çalışacak ciddi bir dokümantasyon merkezinin kurulmasının şart olduğunu belirterek tebliğini tamamladı.

Ahmet Güngör

Ahmet Güngör konuşmasına Türk cumhuriyetlerinin Sovyetler Birliği'nin dağılmasından önceki durumu ve Türklerin o dönemdeki yaşantısı hakkında bilgi vererek başladı.

Ahmet Güngör Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla, Türk cumhuriyetlerinde eğitim, ekonomi, devlet idaresi ve siyasetin yeniden ele alındığını belirterek teknoloji ve serbest pazar ekonomi sisteminin toplumlarda sosyolojik anlamda değer varlıklarını de-

giştirdiğini söyledi. Eski dönemlerde Dine, bir afyon, uyuşturucu ve toplumların beynini yıkayan safsata olarak bakılırken, bu dönemde din mefhumunun yeniden gündeme geldiğini ifade eden Güngör, bunun tabii sonucu olarak da, Avrupalı misyonerler, Budistler, Krişnaysler ve Yahova Şahitleri için Orta Asya'nın, dinî propagandanın yapıldığı bir merkez haline kendiliğinden dönüştüğünü söyledi

1997 Eylül ayı içerisinde Kırgızistan'a yaptığı ziyaretteki misyonerlik faaliyetleri ile ilgili izlenimlerini de aktaran Güngör, "Kırgızistan'da Yahova Şahitleri, Türkistan'da Hoca Ahmet Yesevi'nin kabristanının tam karşısında Yahova Şahitleri okulu açmak istemiş, fakat, o bölgenin Müslüman Türk Halkının yoğun, kararlı protestosu sonunda geri adım atmak zorunda kalmışlardır. Ayrıca, Kırgızistan'ın Başkenti olan Bişkek'te enstitü düzeyinde bir misyoner okulu açmış bulunmaktadırlar. Kırgızistan Devlet Televizyonunda, pazar günleri saat 18'de Arşi adlı programda Hristiyanlığı anlatan yayınlar yapılmaktadır. Almanca hazırlanan program Rusça altyazısıyla verilmektedir. Söz konusu programda ilahiler söylenmekte, bir papaz tarafından dinleyicilere vaaz verilmektedir.

Gittiğimiz akrabalarımızın evinde, bir iki yıl öncesine kadar Meryem Ananın hac, ikona bulunmazken, Krişna kitapları bulunmazken, şu anda bu kitapların, mecmuaların kitaplıklarda, kütüphanelerde boy boy yer aldığını bizzat müşahade etmiş bulunmaktayız." dedi.

Şu an Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde, sıvının, kabına göre şekil aldığını söyleyen Ahmet Güngör, "Kabın niteliği ve niceliği mevzubahis değil. Dini, kendilerini karanlıktan ve psikolojik bunalımlardan kurtaran bir hayat ışığı ola-

Ahmet Güngör

rak değerlendirmektedirler. Bu misyoner teşkilatları, İslâmı, kendilerine en büyük tehlike olarak görmekte, propagandalarını yaparken de İslâm Dini aleyhinde çirkin iftirlarda bulunmaktadırlar. Hatta, Kainatın Efendisi Peygamberimiz için 40 kadınla evli olduğu gibi safsatalı uydurmalarla diğer insanları etkileme yoluna gitmektedirler." dedi.

Misyonerlerin Türk cumhuriyetlerinde gösterdikleri çalışmalar ve faaliyetler hakkında somut ve çarpıcı örnekler veren Güngör, misyonerlerin ilk planda birebir etkileşim yolunu tercih ederek, muhatap aldıkları kimselerin evlerine giderek, veyahut da, kendi evlerine davet ederek kendi dinlerini tebliğ etmeye çalıştıklarını ve propaganda yoluyla öğretme gayreti içinde olduklarını söyledi.

Misyonerlerin Kırgızistan'da Kırgızca ve Rusça dergiler, broşürler, kasetler, ses ve video kasetleri çıkararak faaliyette bulunduklarını belirten Ahmet Güngör, misyonerlerin müzik yoluyla da gençleri hedef aldıklarını ifade ederek, "Hedef alınan kitle; gençlik, dolayısıyla, gençlerin duyularına

hitap eden şarkı, dans, eğlence partileri düzenleyerek toplu halde bir araya gelen gençlere, kendi dinlerini propaganda yoluyla, yine, enjekteye çalışmaktadırlar. Ben 1993 yılında Orta Asya'da Alma-Ata'da diplomatlara Türkçe dersi verirken, bir öğrencimiz Krişna dinine mensup olmuş, kendisi beni davet etmişti. Onların ibadethanelerine gittik, tabii, gençler için, aileler için büyük bir kurtuluş yolu, aynı zamanda devlet için de, hükümet idarecileri için de; çünkü gençler uyuşturucu bataklığından, alkolizmden kurtuluyor, yani, onlara göre bunlar fevkalade güzel. Krişna Hint kökenli ve şimdi şu anda kendilerinin bir peygamberleri var. Bunların müritleri genelde Rus gençler. Orta Asya'da faaliyetlerini sürdürürken bu Rus gençler fevkalade aktif rolde-ler." dedi.

Misyonerlerin değişik faaliyetlerinden birinin de sanat etkinlikleri olduğuna işaret eden Güngör, tiyatro, resim ve bunun gibi güzel sanat etkinlikleri adı altında, gençleri, bir organizasyon içerisinde toplayarak, propagandalarını yaptıklarını ifade etti.

Bu misyonerlerin en etkin olarak rol aldıkları hususun da, üst düzey bürokrat ve yöneticilerle yakın temasa geçerek, misyonerlerin o bölgede, kendi faaliyetlerini rahatlıkla yapabilmek için değişik vaatlerde bulunduklarını söyleyen Güngör, özellikle çocuklarını Amerika'da güzel üniversitelerde okutma vaadinde bulunduklarını ifade etti.

Misyonerlerin faaliyetlerinde radyo ve televizyonun da çok önemli olduğunu belirten Ahmet Güngör, misyonerlerin resmî, özel radyo televizyonların yanı sıra, özel televizyonlarda da yayın yapmakta olduğunu ifade ederek, "Misyonerler radyo ve televizyonlarda gençlere ve çocuklara yönelik programlar hazırlamaktadırlar. Bizim de, Türkiye Cumhuriyeti Hü-

kümeti ve Devleti olarak, tarih, dil, din birliği olan kardeş Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle, kültür ve ekonomik eğitimin yanı sıra, dinimizin güzelliklerini, akidelerini öğretmek kadar doğal bir şey olamaz diye düşünüyoruz. Din konusunda tereddüt ve vehme kapıldığımız zaman, başka kalıpta, başka biçimde inanç akidelerinin bir örümcek ağı gibi Müslüman Türk Dünyasını saracağını unutmamak gerekir. On onbeş yıl sonra kardeş Türk Cumhuriyetlerine gittiğimizde, tarihi, dili bir, fakat, dinî farklı insanlarla karşılaşabileceğimizi aklımızdan çıkarmamak gerek diye düşünüyorum. Bu arada, şunu da ifade etmekte yarar var. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine yönelik lehçelerde, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Azerice çıkarmış olduğu kitapların yanı sıra, orada açmış olduğu ilahiyat fakülteleri ve camilerin fevkalade yararları var; ancak, bununla birlikte, bu alanda yapılan çalışma ne kadar yeterli olursa olsun, kurumlar ve bireyler olarak, karşımıza, her yönüyle mükemmel, muazzam kaynaklarla çalışan misyoner teşkilatların olduğunu unutmamak gerekiyor." dedi.

Ahmet Güngör tebliğinin sonunda Orta Asya'daki misyonerlik faaliyetlerinin önlenmesi ve orada yapılması gereken işler hakkındaki görüşlerini de şu şekilde sıraladı.

"1. Din görevlilerimizin genç olması gerekir; çünkü, bizim ilk etapta muhatap alacağımız kitle gençlik olmalı diye düşünüyorum.

2. Görevlilerimiz İslâm Dinine vakıf olduğu kadar, en az, İncil'e de vakıf olmaları gerekir diye düşünüyoruz; çünkü, bazı şehirlere gittiğimiz zaman, sadece, orada, Müslüman Türk halkı yüzde 40'lardayken nüfus oranı, yüzde 60'larda Rus oranını görüyoruz. Dolayısıyla, biz, Müslüman Türk halkını hedef alırken, aynı zamanda, oradaki Orta Asyalı Rus ve diğer etnik

halkları da göz önünde bulundurmak gerekir diye düşünüyorum.

3. Rusça ve lehçeleri bilen din görevlilerimizin tercih edilmesi hususu, bu da önemli bir konu.

4. Hizmet verecek görevlilerimizin maaş ve iae gibi durumları en iyi düzeye getirilmelidir;

5. O ülkelerde hizmet edecek görevlilerin, bölge bölge sorumluluk alanları almalı.

6. Ülkelerin televizyon ve radyolarına dinî programlar hazırlanmalıdır.

7. Tarih, din, dil bilimci olan bürokrat milletvekilleri, bilim adamları, yazar ve sanatçılarla resmî olarak ilişkiler sürekli canlı tutulmalıdır.

Sonuç olarak, Anadolu'dan Orta Asya'ya bakarken, Orta Asya'dan da Anadolu'ya onların gözüyle, değerlendirmeleri ışığında bakıp, ilmi veriler ve prensiplerin dahilinde beş yıl, on yıl sonrasını değil, elli yıl sonrasını, yüz yıl sonrasını düşünerek planlarımızı yapmak zorundayız. Dinimizin güzelliklerini bu kardeş insanlara öğretmek, kültür ve tarih birliğini, dil birliğini yeniden ihya etmek istiyorsak, bu alanda her atılan adım, her yapılan iş kutsaldır diye düşünüyorum."

Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız Oturum Başkanı

Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız

P anelin sonunda bir değerlendirme yapan oturum başkanı Prof.Dr. Bahaeddin yediyıldız, özellikle, Avrupa'da sanayinin ortaya çıkması ve kendi iç pazarlarının doyması neticesinde Avrupa'nın dış pazarlar aramaya başlamasıyla birlikte, misyonerliğin, Hristiyanlığın ekonomik ve

kültürel açıdan istismarı haline geldiğini belirterek, "Çünkü, artık, Hristiyanlığı yaymak, sadece, İsa'nın insanları seviniz ilkesini yaymak değil. Avrupa'daki üretim fazlası için pazar bulmak gayesiyle misyonerlik faaliyetleri, kapitalizmle birleşmiştir, işbirliği halinde yürümüştür, dolayısıyla, burada, insanlığı düşünme söz konusu değil, diğer insanların kurtuluşunu düşünmek söz konusu değil, söylendiği, iddia edildiği gibi, o ilgili ülkelerin ekonomik menfaatlarını korumadır, bugün de aynıdır; bugün de değişen bir nokta yoktur." dedi.

Her dinin, ister sırf dinî duygularla olsun, isterse ekonomik, politik, kültürel gayelerle olsun, kendisini başka yerlere götürmek, yaymak amacıyla olduğunu belirten Yediyıldız, bu durumun öbürlerine zarar vermemek kaydıyla hoş karşılanabileceğini ifade etti.

İnsanların misyonerlik faaliyetlerine karşı uyanık olması gerektiğine işaret eden Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız; "Bizler kendi kültürümüzü çok sağlıklı bir şekilde ve sistemimizi bozmadan geliştirmek zorundayız. İnsan olma vasfımızı hiçbir zaman unutmayıp, her şeyde aklımızı kullanmalıyız. Tenkit espirisine sahip olmamız lazım. Kafamızı çalıştıracamız, tenkit edeceğiz, eleştiren bir zihniyete sahip olacağız, muhakeme edeceğiz, doğru olanı öğreneceğiz, ne yapmak istiyorsak arka planında ne var onu göreceğiz." dedi

Hristiyanlığı başka şeyler için istismar etmeye kalkanların propagandasına insanların aldanmaması gerektiğine işaret eden Yediyıldız, İslâmın bunlara benzemediğini, İslâm'ın gittiği ülkeye orayı sömürmek için gitmediğini vurgulayarak, İslâm medeniyetinin, temelinde hayrat kavramının olduğunu, hayrat espirisinin de iyilik etmek olduğunu söyledi. İslâm, yayılsa bile tebliğ aşamasında kaldığını da ifade eden Yediyıldız "Teorik olarak öyle, uygulamaya geçtikten sonra da gittiği yere kim olursa olsun hizmet götürüyor, iyilik götürüyor ve kişinin dinine, diline hiçbir şeye karışmıyor. Yani, bu hayrat eserler, vakıf eserler, Balkanlarda olsun, Anadolu'da olsun, bütün Türk Dünyasında olsun her gelene hizmet etmek için kurulmuştur." dedi.

Tebliğlerin sonunda dinleyicilerin sorularına yer verilerek, sorular panelistler tarafından cevaplandırıldı.

Tarihîten
SayfalarÖnemli
ŞAHİSİYETLER

Timurlular devrinde Semerkant'ta yetişmiş, daha sonra Osmanlı ülkesinde büyük bir şöret kazanmış olan Türk astronom ve matematikçisi.

Asıl adı Alâeddin Ali, babasının adı Muhammed'dir. Doğum yeri ve tarihi tam olarak bilinmemekle beraber XV. yüzyıl başlarında Semerkant'ta dünyaya geldiği tahmin edilmektedir. Babası, Uluğ Bey'in doğancıbaşısı olduğu için "kuşçu" lakabıyla anılmıştır. Kendisi de büyük bir âlim olan ve âlimleri koruyan Uluğ Bey, Ali Kuşçu'yu ya doğrudan doğruya babası vasıtasıyla veya aslen Bursalı olan ve tahsil için Mâverâünnehr'e giden Kadizâde-i Rûmî aracılığıyla tanıyarak ona ders verdi. Dolayısıyla o, matematik ve astronomi alanındaki temel bilgileri Semerkant'ta Uluğ Bey, Kadizâde-i Rûmî ve Giyâseddin Cemşid'den aldı. Rivayete göre, bir türlü ilme doymayan Ali Kuşçu, Uluğ Bey ve Kadizâde'den izin alamama endişesiyle gizlice Kirman'a gitti. Orada birçok kitabın yanı sıra Nasîrüddin-i Tusî'nin Tecridül-kelâm adlı eseriyile şerhini de okuma fırsatı buldu ve daha sonra Tusî'nin eserini Şerhu't-Tecrid adıyla şerh ederek Ebû Saîd Han'a takdim etti. Tekrar Uluğ Bey'in yanına döndüğünde ona Kirman'da kaleme aldığı Hallû eşkâlî'l-kamer adlı risâlesini sunarak takdîrini kazandı. Bundan sonra ilmini ilerletmek üzere Uluğ Bey tarafından Çin'e gönderildiği ve dönüşünde dünyanın yüzölçümünü, ayrıca meridyeni hesap ettiği bilinmektedir.

Uluğ Bey'in öldürülmesinden (1449) sonra koruyucusuz kalan Ali Kuşçu, Timurular'ın sarayından ayrılarak hac maksadıyla Mekke'ye giderken Tebriz'e uğradı. Burada Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'dan büyük ilgi gördü ve elçilik göreviyile Fâtih Sultan Mehmed katına gönderildi. İlmine hayran olan Fâtih'in ısrarı üzerine elçilik görevini tamamladıktan sonra İstanbul'a döndü ve yol boyunca büyük törenlerle, armağanlarla karşılandı. Fâtih 1473'te Uzun Hasan üzerine yaptığı sefere birlikte götürdüğü Ali Kuşçu'yu dönüştürme Ayasofya Medresesi'ne müderris tayin etti. Bu tayin İstanbul'da astronomi ve matematik alanındaki çalışmalara canlılık getirmiş, hatta Ali Kuşçu'nun derslerini ilim adamları dahi takip etmişlerdir.

Ali Kuşçu'nun Fâtih zamanında Molla

Hüsrev'le birlikte Semâniye medreselerinin programını düzenlemeye memur edildiği de rivayet edilmektedir. İstanbul'un boy-lamını, eskiden belirlenmiş olan 60 derecelik değeri düzeltip 59 derece, enlemini de 41 derece 14 dakika olarak tesbit ettiği bilinmektedir. Fâtih Camii'nde de bir basîtesi (güneş saati) vardır. Ali Kuşçu 5 Şâban 879'da (15 Aralık 1474) İstanbul'da vefat etti ve Eyüp Sultan Türbesi civarına defnedildi. Yetiştirdiği talebeler arasında torunu Mîrim Çelebi ile Molla Lûtfî meşhurdur.

Eserleri : Ali Kuşçu'nun daha çok şerh-hâşiyeye türünden olan değişik sahalardaki eserlerini üç grupta toplamak mümkündür.

Astronomî-Matematik

1. Risâle fi'l-hey'e. Astronomi ile ilgili Farsça bir risâledir.
2. Risâle fi'l-hisâb. Üç makaleden oluşan Farsça bir eserdir.
3. er-Risâletü'l-fethiyye. Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a karşı elde ettiği zafer münasebetiyle Fâtih'e ithaf edilmiş olan astronomi ile ilgili Arapça bir eserdir.
4. er-Risâletü'l-Muhammediyye. Ali Kuşçu'nun Arapça olarak kaleme alıp Fâtih'e ithaf ettiği hesap ilmi ile ilgili bu eseri bir mukaddime ve beş makaleden ibarettir.
5. Şerh-i Zic-i Uluğ Beg. Farsça bir şerh olup tertip açısından bir zic için gerekli bütün bilgileri ihtiva etmektedir.
6. Şerhu't - Tuhfeti's Şâhiyye. Kutbüddin Mahmûd b. Mes'ud eş Şîrâzî'nin astronomiyle ilgili et- Tuhfetü's-şâhiyye adlı eserinin şerhidir.

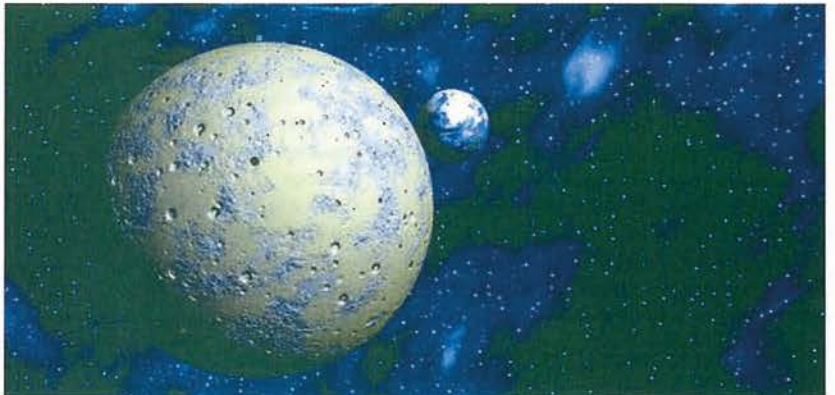
Kelâm ve Usûl-i Fîlâh

1. eş-Şerhu'l-cedid ale't-Tecrid. Nasîrüddin-i Tusî'nin kelâm ilmi alanında pek meşhur olan, bir çok şerh ve hâşiyesi bulunan Tecridü'l-kelâm adlı eserinin şerhi olup bunun üzerine de epeyce hâşiyeye kaleme alınmıştır.

2. Hâşiyeye ale't-Telvih Sadrüşşeria'nın fıkıh usulüne dair Tenkihu'l-usul'ü üzerine Teftâzânî tarafından yapılan et-Telvih adlı şerhin hâşiyesi olup bir tek nüshası tesbit edilebilmiştir.

Dil-Gramer

1. Şerhu'r-Risâleti'l vaziyye. Abudüddin el-İcînin vaz ilmine dair risâlesinin şerhidir.
2. Risâle fi vazi'l-müfredât. Müstakil küçük bir risâle olup birçok yazma nüshası vardır.
3. Unkudü'z-zevâhir. Lugat, sarf ve işti-kakla ilgili olan bu eser Kahire ve İstanbul'da basılmıştır.
4. Şerhu's-Şâfiye li'bni'l-Hâcib. Farsça bir eser olup burada eş-Şâfi'nin bazı yerleri şerhedilmiştir.
5. Fa'ide li-tahkiki lâmi't-ta rif. Harf-i ta'rîfin bazı özellikleri üzerinde duran tek varaktan ibaret bir risâledir.
6. Risâle Mâ ene kultü. Teftâzânî'nin Telhîsü'l- Miftâh üzerine yazdığı ve el-Muttavvel diye tanınan şerhte geçen "mâ ene kultü" ibaresiyle ilgili olarak yazılmıştır.
7. Risâlâle fi'l-hamd. Seyyid Şerif el-Cür-cânî'nin el-Hâşiyetü'l-kubrâ'sında söz konusu ettiği hamd ile ilgili sözlerinin tahkiki-ne dair bir risâledir.

Devlet Bakanı H.Hüsamettin ÖZKAN'ın 1997 Yılı Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçe Konuşması (TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu)

Sayın Başkan, değerli üyeler;

Diyanet İşleri Başkanlığı, toplumu din konusunda aydınlatan ve din hizmeti sunan anayasal bir kuruluştur. Bu görevleri üstlenen Başkanlık, kuruluşundan bugüne kadar gerek yurtiçinde, gerekse yurtdışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın din hizmeti vermekte, bu çerçevede din hizmetini bir disiplin içerisinde yürütmektedir.

İslâm dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarının Kur'an ve sünnete uygun bir biçimde öğretilmesi ve ibadet yerlerinin yönetilmesi ancak düzenli ve disiplinli bir teşkilatla mümkündür.

Bu amaçla, 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 429 sayılı Kanunla Diyanet İşleri Reisliği kurulmuştur.

1961 Anayasası, 154. Maddesiyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nı, bir anayasa kurumu olarak düzenlemiş, genel idare içinde yer vermiş ve bu kurumun özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmesini öngörmüştür.

22.06.1965 tarih ve 633 sayılı "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"la Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görevi "İslâm Dini'nin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek" olarak belirlenmiştir. 1982 Anayasasının 136. Maddesinde "Genel İdare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışmayı ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." hükmü yer almıştır.

Kuruluşundan bugüne kadar gerek yurtiçinde gerekse yurtdışındaki vatandaş, soydaş ve dindaşlarımızın din hizmeti vermekte olan Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasada belirtilen ilkeler doğrultusunda üzerine düşen görevleri yerine getirebilmek ve daha iyi hizmet sunabilmek için yoğun bir şekilde çalışmaktadır.

Din sadece bir inanç sisteminden ibaret olmayıp, kişinin dünyevi hayatına da yön veren ahlâki, hukukî ve sosyal kuralları da ihtiva eden bir sistemdir. Dindar kişi; hem dini cemaatin ve hem de içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olarak bir taraftan inancının gereklerine, diğer taraftan da içinde yaşadığı toplumun kurallarına uymak zorundadır.

Bu itibarla;

- a) Din işlerinin, dini inanç ve prensiplere uygun tarzda yerine getirilmesi,
- b) Dinin, toplum için manevî bir güç olmasının sağlanması,
- c) Dinin taassup ve hurafelerden korunması,
- d) Din hizmetlerinin yetenekli ve ehil kişiler tarafından verilmesi,

Amaçlarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Devlet teşkilatında yer almasının ve bu hizmetler için Devlet bütçesinden harcaması yapılmasının önemi apaçık ortadadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, genel idare içerisindeki diğer kamu kurum ve kuruluşlarından farklı bir yapıdadır. Verdiği hizmet bakımından toplumun tamamını doğrudan ilgilendirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel yapısını teşkil eden en önemli kamu kurumlarından birisidir. Bu kuruluşun kendisine verilen görevleri en iyi şekilde yapması, toplumun bütün kesimlerine hitap etmesi ve görev yapan personelin partilerüstü bir konumda bulunması; hem Devletimizi, hem de kendisini daha güçlü kılacaktır. Bunun için de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın güven ve itibarının güçlü parti, grup, cemaat ve şahısların menfaatlerinin üstünde tutulması gerekmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Üyeler;

Bu kısa girişten sonra Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmet ve faaliyetleri hakkında bilgi vermek istiyorum.

1. İRŞAD HİZMETLERİ :

Diyanet İşleri Başkanlığı; ülkemiz genelinde ve yurtdışında Anayasamızda belirtilen ilkeler doğrultusunda milletçe dayanışmayı ve bütünleşmeyi amaç edinerek, her türlü siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak, dinimizin birlik, beraberlik, fedakarlık, yardımlaşma gibi yüce prensiplerini halkımıza benimsetmek; İslâm'ın güzel ahlâk sistemi içinde yer alan kardeşlik, sevgi, saygı, hoşgörü ve yardımlaşma gibi hasletlerini yaygınlaştırmak suretiyle etkin ve yaygın bir din hizmeti sunmakta, halkımızı aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette rehberlik görevini ifa etmeye çalışmaktadır. Bu önemli görev yürütülürken her çeşit imkân ve araçları faydalanılmakta, en ücra mahalle, köy ve mezralara kadar yayılmış bulunan 72.500 camide va'z ve irşad yoluyla, genel ve bölgesel yayın yapan özel ve resmi radyo ve televizyonlarda yapılan sohbet ve konuşmalarla, belli bir program dahilinde düzenlenen konferans, seminer ve benzeri toplantılarla, süreli yayınlarla, görüntülü ve sesli yayın programlarıyla, yasalarla kendine verilen irşad görevini en iyi şekilde yerine getirmenin gayreti içindedir.

Toplumdaki dini konularda aydınlatılmasında önemli rolü olan hutbeler ile va'z konuları; çevre şartları ve mahalli dini problemler gözönünde bulundurularak müftülüklerce hazırlanmaktadır.

Hutbe hazırlamada yeterli nitelikte elemanı bulunmayan müftülüklerimize yardımcı olmak amacıyla Din İşleri Yüksek Kurulu'nun tetkikinden geçen hutbe metinleri, Diyanet Aylık Dergi ekinde her ay yayınlanmakta ayrıca; bazı önemli gün ve olaylar münasebetiyle de tüm camilerimizde okunmak üzere Başkanlık merkezinden hutbeler gönderilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yıllık çalışma programı gereği olarak, her yıl periyodik aralıklarla ihtiyaç duyulan bölgelere, zaman zaman da Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan il ve ilçelere merkezden irşad ekipleri gönderilmektedir. Hem vaiz eksikliğinden kaynaklanan boşluk kısmen bu yolla giderilmeye çalışılmakta, hem de problemlerin mahallinde tesbit edilmesi amaçlanmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve TRT işbirliği ile bölgeye yayın yapan GAP TV'de dini içerikli konuşmalar yapılmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na yürürlükte olan yasalar çerçevesinde Devlet televizyonundan kanal tahsisli mümkün olmadığından, TRT-4 kanalından süre tahsisi cihetine gidilmiştir.

Bu maksatla 17.09.1997 tarihinde bir protokol imzalanarak Diyanet İşleri Başkanlığı'na TRT-4 kanalında 1 Kasım 1997 tarihinden itibaren haftada 2 saatlik bir süre verilmiştir. Her hafta cumartesi günleri 21.00 - 23.00 saatleri arasında yayınlanacak "Diyanet Saati Programı"nda; TRT yayın ilkelere özen gösterilerek, birleştirici, bütünleştirici, sevdirci ve hoşgörü ölçülerini ön plana çıkarılarak dinimiz öz kaynağından anlatılacaktır.

Diyanet Saati Programında;

- Kur'an-ı Kerim ve Açıklamaları
- Dini Musiki veya Şiir
- Sorular - Cevaplar
- Bir Hadis Bir Yorum - Bir Ayet Bir Yorum
- Belgesel veya Drama
- Dini Bilgiler
- Ayda en az bir defa Açık Oturum
- Başkanlığın değişik etkinliklerinden görüntüler yer almaktadır.

2. EĞİTİM HİZMETLERİ :

Diyanet İşleri Başkanlığı gerek yurtiçinde, gerekse yurtdışında vatandaşlarımızı etkili ve verimli din hizmeti sunabilmek için, personelin eğitim eksikliğini, mevcut 9 eğitim merkezinin de, ayrıca bütün il ve ilçe müftülüklerinde, belli bir plan ve

program çerçevesinde düzenlediği hizmet öncesi ve hizmetçi eğitim kurs ve seminerleri ile giderecek çalışmaktadır. Yeterli bütçe olanakları sağlandığı takdirde her yıl 8.000 civarında personel eğitiminden geçirilecektir. 1997 yılında ödeneksizlik sebebiyle ancak 1076 personel hizmet öncesi ve hizmetçi eğitiminden geçirilebilmiştir. 1998 yılında da 2.500 personelin hizmetçi eğitim kursuna alınması planlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en önemli meselesi, yüksek öğrenimli ve nitelikli, yetişmiş personel istihdamıdır. 2 yıllık ilahiyat meslek yüksek okullarında personelin eğitimi uzun zaman alacağından, bu projeye ilaveten sayıları yaklaşık 50.000 civarında olan imam-hatip lisesi mezunu görevlilerin açık öğretim ilahiyat ön lisans programından yararlanmaları için YÖK nezdinde yapılan çalışmalar son aşamaya gelmiş bulunmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın en önemli faaliyetlerinden birisi de Kur'an kursu hizmetleridir. Başkanlıkça açılan, yaygın eğitim statüsünde olan bu eğitim kurumlarında; arzu eden vatandaşlarımız ve çocuklarına, Kur'an-ı Kerim usulüne göre öğretilemekte, ezberletilmekte, ibadet ile ilgili ilmiyel bilgiler ve dualar öğretilmekte, İslâm dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları konularında aydınlatılmak suretiyle hurafelerden arındırılmış doğru bilgiler verilmektedir. 1997-1998 eğitim öğretim yılında yeni açılan 165 Kur'an kursu ile birlikte Kur'an kurslarının sayısı 6126'ya ulaşmıştır.

Kur'an kurslarında 1996-1997 öğretim yılında okuyan öğrenci sayısı 177.120'ye ulaşmış olup, bu seneki öğrenci sayısı Ocak-1998'de belli olacaktır. Kur'an kurslarında 5316 kadrolu, 6611 geçici öğretici görev yapmaktadır. Ayrıca, bu yıl yapılan yönetmelik değişikliği ile Kur'an kursu hizmetlerine hafta sonu ve yaz tatilleri kursları getirilmiştir.

3. YAYIN HİZMETLERİ :

Diyanet İşleri Başkanlığı dini konularda toplumu aydınlatma görevini; basılı, sesli ve görüntülü yayınlar yoluyla da gerçekleştirmektedir. Bu cümleden olarak çeşitli konularda, ilmi, edebî, meslekî, kaynak, halk, çocuk, Türk-İslâm büyükleri, cep kitapları ve sanat eserleri dizilerinden 376 eser yayınlanmıştır.

Vatandaşlarımızın ve özellikle din görevlilerinin dinî, meslekî ve kültürel konularda bilgilerini artırmak, yayın yoluyla eğitimlerini sağlamak amacıyla, Diyanet Aylık Dergisi çıkarılmaktadır.

Dergi ayda 72.000 adet basılmaktadır.

Çocuklarımızın dinî, millî ve ahlâkî konularda aydınlatılması amacıyla Diyanet Çocuk Dergisi çıkarılmakta ve ayda 56.000 adet basılmaktadır.

Ayrıca dinî, millî ve edebî makale ve yazıların yer aldığı üç ayda bir yayınlanan Diyanet İlmî Dergi 6000 adet basılmaktadır.

Turizm amaçlı İslâm dinini tanıttıcı İngilizce, Fransızca, Almanca ve Arapça dillerinde "Muthuluk Yolu İslâm" adlı broşür bastırılarak ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Krîl alfabesi ile Azeri, Özbek, Kırgız, Kazak, Tatar ve Türkmen lehçeleriyle Arnavutluk ve Gürcü dillerinde 3 milyon üzerinde eser basılmış, yurtdışı din hizmetleri müşavirlikleri aracılığı ile bu ülkelerde bulunan soydaş ve dindaşlarımıza ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Sesli ve görüntülü yayın olarak da, bugüne kadar va'z, ilâhi gibi kasetler ile televizyon dizileri; drama, belgesel, çizgi film, dinî musiki klibi, paket programlar yapılmış ve bu yapımlar çeşitli televizyon kanallarında halkımıza gösterilmiştir.

Günümüz ilmi gelişmelerinin ışığında, Kur'an-ı Kerim'i yeniden tefsir etme zarureti ortaya çıktığından Başkanlıkça yeni bir tefsir hazırlama çalışmaları başlatılmış bulunmaktadır. Yeni tefsir, kıyamete kadar varlığını devam ettirecek olan Yüce Kitabımızın, özellikle ilimle ilgili ayetlerine Kur'an'ın özüne uygun yeni yorumlar getirecektir.

4. MERKEZİ VA'Z SİSTEMİ PROJESİ :

Toplunun dinî konularda aydınlatılması hizmetlerini en aktif rolü üstlenen vaizlerimiz ve müftülerimizdir.

Ancak; halen sayıları 280 olan vaizlerle vatandaşlarımız yeterince ulaşamamaktadır.

Bu nedenle; vaiz sayısının yetersizliğinden kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi için il ve ilçelerde merkezi konumdaki camilerde yapılan va'zin, diğer camilerdeki vatandaşlarımıza da ulaştırılarak hizmetin yaygınlaştırılması amacıyla 1957 yılından itibaren kablo bağlantısı ile camilerin birbirlerine irtibatlandırılması yoluna gidilmesi denenmiş, 1995 yılından bu yana ise telsiz haberleşmesi denilebilecek tarzda merkezi yayın sistemleri kurulmaya başlanmıştır.

Ulaştırma Bakanlığı Telsiz Genel Müdürlüğü'nün uygun gördüğü frekans ve bantlarda, dış müdahalelerden korunmuş sistemlerle başlatılan uygulama ile 18 il merkezi ile 71 ilçe merkezinde bu hizmet yürütülmüştür.

Diyanet İşleri Başkanlığı, hazırlanmış olduğu yeni bir proje ile uydudan kanal kiralananak suretiyle kablolu yayın sistemi içerisinde merkezi sistemle yapılacak va'zların bütün camilere ulaşmasını sağlamak üzere çalışmalar başlatmıştır.

Bu proje ile;

- Tek merkezden yapılacak va'zlar camilerin iç duvarlarına yerleştirilecek şifreli ekranlarla görüntülü olarak cemaate ulaştırılabilecek,

- Ülkemizdeki tüm müftülük ve camilerle canlı bağlantı kurulabilecek, görevlilerimizin hizmetçi eğitimlerinde bu sistemden yararlanılacak,

- Önemli gün ve durumlarda yapılacak va'z ve irşad hizmetleri ile ilgili yayınlar aynı anda merkezden tüm ülkeye ulaştırılabilecek, gerektiğinde hac ibadetinin eksiksiz yerine getirilmesi konusunda vatandaşlarımız eğitilebilecek,

- Diyanet İşleri Başkanı bütün il ve ilçe müftülükleri ile makamından sanal olarak toplantılar tertipleyebilecektir.

5. EZANLARIN OKUNMASI

Blindiği gibi ezan, ibadet vakitlerinin geldiğini haber veren, İslam dininde tevhid inancının ilanı manasını taşıyan çok önemli bir mesajdır.

Birbirine çok yakın camilerde aynı anda okunan ve birbirine karşın seslerin ortaya çıkardığı ses armonisinin bertaraf edilerek, ezanın kulağa hoş gelecek şekilde okunmasını temin etmek maksadıyla ezanların, yerleşim birimlerinde semt merkezinde bir camiden, en güzel ezan okuyan bir müezzin tarafından mikrofonla, ezanın işitildiği bölgedeki diğer camilerden şerefeye çıkılarak mikrofonuz okunması şeklinde bir uygulamaya 3 Ekim 1997 tarihinde geçilmiştir.

Bu konuda il ve ilçe müftülüklerinde gerekli düzenlemeler yapılmış ve uygulama olumlu sonuçlar vermiştir.

6. YURTDIŞI HİZMETLERİ

1960'lı yılları ortalarında itibaren yurtdışına çalışmak maksadıyla çok sayıda vatandaşımız gitmiştir. Bu vatandaşlarımızın başlangıçta fark edilemeyen, ancak daha sonraları bir hizmet alanı olarak ortaya çıkan dinî ihtiyaçlarının karşılanması, milli ve manevî duygularının kuvvetli tutulmasının gerekliliği, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı yurtdışı din hizmetlerine yöneltmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yurtdışındaki vatandaşlarımızı dinî konularda aydınlatmak; onların milli birlik ve beraberlik ruhu içinde milli ülküleri ve vatanı bağlılıklarını güçlendirmek, yabancı, zararlı ve bölücü akımlardan korumak ve yurtdışındaki Türk çocuklarının Türk kültürüne ve İslam dinine bağlılıklarının devamını sağlamak amacıyla onları nitelikli ve ehliyetli din görevlileri eliyle dinî konularda eğitmek ve imkânlar ölçüsünde dinî ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmak maksadıyla 1971 yılından itibaren yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın din hizmeti götürülmesine başlanmıştır. Bu maksatla gönderilen din görevlilerinin yurtdışı ücretleri 1985 yılı Temmuz ayında itibaren Devlet bütçesinden karşılanmış ve bu uygulama bugüne kadar devam ettirilmiştir.

Diğer taraftan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden Türk cumhuriyetleri ile Kafkas ve Bal-

kanlarda yaşayan Türk ve Müslüman toplumların dinî ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması gündeme gelmiş, bu bölgelerdeki halkın ve dinî idarelerin yoğun talepleri, Başkanlığın yurtdışı hizmet yelpazesini genişletmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 20 ülkede büyük elçiliklerimiz nezdinde din hizmetleri müşavirlikleri ve 22 Başkonsolosluk çalışma bölgesinde din hizmetleri ataşelikleri bulunmaktadır. Avrupa ülkeleri, Avustralya ve A.B.D.'de 819, Türk cumhuriyetleri ile Balkan ve Kafkaslarda yaşayan Türk ve Müslüman topluluklarda 131 din görevlisi hizmet yapmaktadır.

Ayrıca din görevlisi bulunmayan ülkelere her yıl Ramazan aylarında 200 civarında din görevlisi gönderilmekte ve bir ay süreyle de olsa din görevlisinden yoksun bulunan ülkeler ile bu derneklerin çevresinde yaşayan vatandaşlarımız da Devletimiz eliyle din hizmeti sunulmaktadır.

Ülkemizde Kur'an-ı Kerim'in ezberlenmesine ve güzel okunmasına atfedilen ilahînin gereği olarak, çeşitli İslam ülkelerinde düzenlenen Uluslararası Kur'an-ı Kerim Okuma Yarışmaları'na Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yarışmacılar gönderilmektedir.

Bu ilgi çerçevesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nca, ülkemizde ilk defa olmak üzere 20-25 Ekim 1997 tarihleri arasında I. Uluslararası Kur'an-ı Kerim Okuma Yarışması düzenlenmiştir. Anılan yarışmaya, İslam Konferansı Örgütü'ne üye ülkeler ile Türk cumhuriyetleri ve Balkan ülkelerinden yarışmacılar davet edilmiş ve 20 ülkeden 37 okuyucunun katılımı ile sözkonusu yarışma gerçekleştirilmiştir.

7. HAC HİZMETLERİ :

Hac farızasını yerine getirmek üzere Suudi Arabistan'a gidecek vatandaşların bu seyahatlerini her çeşit çıkarlardan uzak, sağlık ve güvenlik koşulları içinde yapmalarını sağlamak, hac farızasını usulüne uygun ve Devletimizin onuruna yaraşır biçimde yerine getirilmesinde vatandaşlara yardımcı olmak amacıyla yayınlanan 26.04.1979 tarih ve 7/17439 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hac seferleri düzenleme görevi Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bu görevi kararnamede vurgulanan hususlara uygun bir biçimde yerine getirmeye gayret etmiş ve düzenlenen hac organizasyonları İslam ülkelerinin bir çoğuna örnek teşkil etmiştir.

1997 yılında 76.797 vatandaşımız hacca gitmek üzere müracaatta bulunmuş, ülkemize verilen 61.183 hac kontenjanı dikkate alınarak noter vasıtasıyla yapılan kur'a sonucu 38.700 kişi Diyanet İşleri Başkanlığı'yla, 22.483 kişi de (A) grubu seyahat acentalarıyla hacca gitmişlerdir.

1998 yılında hacca girmek üzere 22.09.1997 - 17.10.1997 tarihleri arasında 92.945 vatandaşımız hac ön kaydını yaptırmıştır. Bu yıl ülkemize 66.330 hac kontenjanı verilmiştir. Ön kayıtları yapılanlar arasından çekilecek kur'a ile hacca gidecek vatandaşlarımız belirlenecektir.

8. PERSONEL HİZMETLERİ :

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kadro sayısı 88.574'dür. 1997 yılında açıktan atama izni verilen 5856 imam-hatip ve 700 müezzin-kayyım kadrosundan; 3980 imam-hatip ile 239 müezzin-kayyımın ataması yapılmış olup geriye kalan 1876 imam-hatip ve 461 müezzin-kayyımın atamaları yıl sonuna kadar yapılacaktır.

Başkanlığın münhal kadro sayısı 7471'dir. Ayrıca 16.667 kadro ihdası ile ilgili Kanun Tasarısı TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek kabul edilmiş ve Meclis Genel Kurulu'na intikal etmiştir.

Ayrıca Başkanlık personelinin derece yükseltmelerini sağlamak amacıyla 14.655 kadronun değişikliği yapılmıştır.

9. TEŞKİLAT KANUNUNUN ÇIKARILMASI :

Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmış olup; sözkonusu taslak görüşleri alınmak üzere Maliye ve Adalet Bakanlıkları ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Devlet Personel Başkanlığı'na gönderilmiştir.

Sayın Başkan, Değerli Üyeler;

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın diğer hizmet ve faaliyetleri hakkında da özet bilgi vermek istiyorum.

10. HİZMET BİNASI İNŞAATI :

Diyanet İşleri Başkanlığı, kiralık dört ayrı binada hizmet vermektedir.

Gelişen ve büyüyen hizmet yapısına cevap verebilecek nitelikte bir hizmet binası yapımına ihtiyaç duyulmuş; bu amaçla Eskişehir yolu üzerinde 36.971 m²'lik bir arsa temin edilmiş ve 30.09.1991 tarihinde inşaat başlanmıştır.

35.530 m²'lik kullanım alanı bulunan yeni binanın % 70'i tamamlanmış olup; inşaatı devam etmektedir. Sözkonusu binanın tamamlandığında Başkanlık personeli rahat bir çalışma ortamına kavuşacaktır.

11. AŞKABAT TÜRKİYE CAMİİ VE KÜLTÜR MERKEZİ :

S.S.C.B.'nden ayrılarak bağımsızlığını ilan eden Türk cumhuriyetlerindeki soydaşlarımızın dinî ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla başta Türkmenistan olmak üzere diğer Türk cumhuriyetlerinde birer cami yapılması planlanmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde 1992 yılında Türkmenistan'a yaptıkları resmi ziyaretleri esnasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir yadigarı olarak Aşkabat'ta bir cami yapılması taahhüdünde bulunmuş ve caminin yapım işini de Diyanet İşleri Başkanlığı'na tevdi etmiştir.

27.000 m² bir alan üzerine inşa edilmekte olan Aşkabat Türkiye Camii ve Kültür Merkezi'nin temeli 12.01.1993 tarihinde atılmıştır.

Kültür Merkezi tamamlanarak 14.05.1997 tarihinde hizmete açılmıştır. Cami inşaatın 19 Şubat 1998 tarihinde tamamlanması planlanmıştır.

12. TOKYO CAMİİ :

Rusya'dan geçerek Japonya'ya gelen Kazan Türklüğü tarafından 1938 yılında inşa edilen Toyo Camii, yıkılma tehlikesi ileri sürülerek 1985 yılında ibadete kapatılmış, 1986 yılında yenisi yaptırılmak üzere yıktırılarak yerin tüm hakları Türk cemaatine devredilmiş ve daha sonra Tokyo Büyükelçiliğine hibe edilerek, arsanın mülkiyeti T.C. Devlete intikal etmiştir.

Bu arsanın 732.5 m²'lik kısmı cami yapılmak üzere Hazine tarafından Diyanet İşleri Başkanlığı'na tahsis edilmiştir.

Türk kültür varlığının bir simgesi olacak Tokyo Camii ve Kültür Sitesi'nin projeleri hazırlanmış, yapımı maksadıyla bir Japon şirketi ile 02.11.1994 tarihinde ön anlaşma imzalanmıştır.

Caminin yapım projesinin gerçekleştirilmesine ilişkin ilan töreni 12.04.1996 tarihinde yapılmıştır. Eylül ayında Tokyo Büyükelçiliğimiz yetkilileri, Tokyo Türk Cemaati temsilcisi, Proje Müellifi ve Müteahhit Firmanın katıldığı toplantı sonucunda; 18 Mart 1998 tarihi itibarıyla inşaatı fiilen başlanabileceği, bu tarihi takip eden 12 aylık bir süre zarfında kaba inşaatın, 6 aylık bir süre zarfında da ince işlere ait imalatların yapılabileceği, toplam 18 aylık bir çalışma sonucunda caminin tamamen bitirilerek ibadete açılabilmesi hususunda mutabakat sağlanmıştır.

Sayın Başkan ve Değerli Üyeler;

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın milli birlik ve bütünlüğümüz için gerekli gördüğümüz hizmetlerini geliştirmeye devam edeceğiz. 1998 Yılı Bütçesi bu amaçla % 104.6 artırılaarak 47 trilyon 130 milyar 860 milyon TL'den, 96 trilyon 446 milyar 50 milyon TL'ye yükseltilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı 1998 Yılı Bütçe Teklifinin % 98.3'ünü (94 trilyon 793 milyar TL.) personel giderleri, % 1.1'ini (1 trilyon 100 milyar TL.) diğer cami hizmet ödenekleri, % 0.4'ünü (365 milyar TL.) yatırım harcamaları, % 0.2'sini de (188 milyar 50 milyon TL.) transfer harcamaları teşkil etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı 1998 yılı bütçesinin Diyanet camiasına ve milletimize hayırlı olmasını diler, yüce komisyonun değerli üyelerine saygılar sunarım.

Geleneksel Türk Dini ve İslâm

Doç.Dr. Mustafa Erdem**

ELENEKSEL TÜRK DİNİ

Türkler, (en geniş anlamıyla, Kırgız, Özbek, Kazak, Türkmen, Tacik, Tatar, Çavuş, Yakut, Saka, Azeri ve Anadolu Türkleri gibi) tarihin en asil, en soylu, en büyük ve en eski toplumlarından biridir. Bu uzun süreç içinde onlar, merkezini Altay çevresinin oluşturduğu, "batıda Aral gölü, doğuda Orh un ve Tula ırmakları, Kuzeyde Lena nehrinin baş kısımları, İrtiş boyları ve orta Yenisey sahası; güneyde Talas-Sir Derya boylarına kadar geniş alanı kaplayan ve 'Orta Asya' olarak adlandırılan bölgede yaşamışlardır. Bununla birlikte genelde göçebe bir karakter arzeden Türk toplulukları, sadece burada kalmamış, Orta Asya merkez kalmak üzere, Japonya, Filipinler ve Seylan adası dışında, Asya kıtasının hemen hemen her tarafına, Orta Avrupa içlerine; Mısır, Sudan dahil kuzey Afrika'ya kadar uzanmış, bütün bu coğrafya üzerinde oldukça hareketli bir hayat yaşamışlardır"⁽¹⁾

Bugünkü tarihi belgeler, Türklerin tarihlerinin ilk çağları hakkında çok açık bilgiler vermemektedir. Geçmişinin eskiliği, zengin gelenekleri, hareketli kudreti ve coğrafi konumunun ehemmiyeti, Türkleri, dünya tarihi içinde önemli bir mevkiye getirmiştir. Türkleri dünyada diğer toplumlardan farklı tanıtmaya sevkeden, onlara özel bir yer kazandıran değerlerin başında da din gelmektedir.

Din; insanla beraber var olmuş, insanla beraber var olacak bir kurumdur. İnsanlık tarihinde ne kadar gerilere gidilirse gidilsin, insanların şu veya bu şekilde bir dine inandığı görülmüştür. Yapılan araştırmalar ve arkeolojik kazılar, dinî inanıştan yoksun bir topluma rastlanmadığını ortaya koymuştur. Zaten tarihte ve günümüzde toplumları ayakta tutan ve kültürü oluşturan esasların başında din gelmiştir. İşte Türkleri de çağlar ötesinden günümüze taşıyan en belirgin değer de onların dinî inanışları olmuştur.

Türklerin dinî inanışlarına ne ad verildiği henüz aydınlanmış değildir. "Eski Türk Dinî İnanışları" veya "Geleneksel Türk Dinî İnanışları" şeklinde ifade edilen bu inanışlara bazı araştırmacılar "Tek Tanrı İnancı", "Şamanizm"

veya "Toyunizm" adını vermişlerdir. Son yıllara kadar geçerli olan, fakat üzerinde ittifak edilemeyen bu isimlerin doğru olmadığı ortaya konulmuştur. Özellikle Şamanizm; natürizm ve animizme ait özellikleri içermekte olup, yalnız başına bir din olarak algılanmamış, geleneklerde, dinî inanışlar içerisinde bazı teknikler şeklinde varlığını sürdürmüştür. Bunun yanında eski Türk boyları arasında ortak bir değer olan "Geleneksel Türk dinî inanışları, bugün de Sibiryâ / Altay Türkleri arasında varlığını ve canlılığını sürdürmektedir. Bu özelliği dolayısıyla, geleneksel Türk dinine, Türklerin millî inanışları demek mümkündür."⁽²⁾

Türklerin Dinî tarihi, "Geleneksel Türk Dinî"ni ve "Evrensel Dinler" safhası olarak iki ana grupta değerlendirilmektedir. Tarih derinlemesine incelendiğinde, oldukça erken devirlerden itibaren yabancı, yayılmacı, evrensel karakterli din ve inanışların giderek Türkler arasında kendini gösterdiği gözlenmiştir. Sonuçta bu dinler, insiyatifi ele geçirerek onlar arasında hakim duruma gelmiştir. Bu sebeple Türk dinî tarihinin "Evrensel Dinler" dönemi; "Evrensel Dinlerle Temas" ve "Türkler ve İslâm" şeklinde ikiye ayırmak mümkündür."⁽³⁾

Türklerin tarihi geçmişleri için var olan bilgi yetersizliği, dinî geçmişleri için de söz konusudur. Türklerin çoğunlukla göçebe hayatı yaşamaları, onların tarihleri hakkında ilk bilgilerin karanlıkta kalmasına, bir kısmının da komşularının onlar hakkında bize naklettiklerinden öğrenmemize sebep olmaktadır. Yabancı milletlerin bir başka milletin dinî yaşayışı, inançları, örf ve adetleri hakkında verdikleri bilgileri daima ihtiyatla karşılamak gerekmektedir. Bu konuda yetersiz olmakla birlikte bazı Türkçe kaynaklardan da yararlanma imkânı bulunmaktadır.

Tarih öncesi çağlardan beri, Türk kültürü ve dinî, özellikle güneyden ve batıdan gelen etkilere maruz kalmıştır. Orta Asya'nın dinî kültürü üzerinde Mezopotamya, İran, Çin ve Hint dinleri ile Tibet Lamaizmi, Hristiyanlık, Maniheizm ve İslâm'ın etkisi söz konusu olmuştur. Fakat belirtilen dış etkiler, Türklerin orijinal dinî yapılarını pek değiştirmemiştir. En eski devirlerden itibaren "Tanrı" inancı kalıcı bir şekilde yerini korumuştur. Bu inanç

öylesine sürekli bir özelliğe sahiptir ki, Türk dinî tarihi, Türklerin Tanrı ile ilişkilerinin tarihi şeklinde değerlendirilebilmiştir."⁽⁴⁾

Türk dinî tarihinde en eski terim, "Tanrı"dır. Çince Tien şeklinde ifade edilmektedir. Tanrı kelimesi, literatürde, Kök=Gök sıfatıyla birlikte "Gök Tengri" (Yüce Tanrı) şeklinde geçmektedir. Gök Tanrı inancının en önemli özelliği, onun, antropomorfik bir karakter taşımasıdır."⁽⁵⁾ Gök Tanrı; yaratıcı ve kadir-i mutlak, tek, ezeli ve ebedi, eşi-benzeri olmayan, öldüren, iradesine göre hükmeden, yardım eden, cezalandıran, koruyan, insanlara bilgi veren, her şeyin en iyisini bilen, yol gösteren ve kulun duasını kabul edendir."⁽⁶⁾ İslâm'ın Allah anlayışıyla benzerlik arzeden bütün bu sıfatlara rağmen, Gök Tanrı'nın ilahî dinlerde olduğu gibi tapınakları yoktur. Eski Türkler O'nun resim ve heykellerini yapmamışlardır."⁽⁷⁾

Türkler, daha geleneksel Türk Dini döneminde, evrensel ve ilahî dinlerin Tek Tanrı anlayışına yakın özelliklere sahip bir Tanrı anlayışına erişmiş bulunmaktadır. P. Wilhelm Schmidh, Türklerin daha Asya Hunları döneminde, monoteizme doğru gelişmiş yüksek bir dine sahip oldukları kanısına ulaşmıştır. Türk tarihinin bazı çağlarında Tanrı, Türklerin Millî Tanrısı şeklinde yorumlanmış ise de"⁽⁸⁾ O, daima evrensel bir Tanrı olarak kendini göstermiştir."⁽⁹⁾

Türkler Tanrı'nın ölümsüz olduğuna inanırlar. Onların arasında, Ahiret, mahşer günü, hesapların görülmesi, cennet ve cehennem inancı bulunmaktadır. Türkler, bugün "münker ve nekir" denilen iki meleğin varlığına ve onların insanı, bütün hayatı boyunca takip ettiklerine inanmaktadır. İnsanın sağında bulunana "Yayıcı" solunda bulunana da "Körmös" derler. Ayrıca Türkler, ruhların ebediliğini, iyi ve kötü ruhların bulunduğunu kabul ederler.

Türklerde "yuğ" denilen cenaze merasimleri son derece önemlidir. Ölenin sosyal durumuna ve yörelere göre yuğ farklılık arzeder. Ölen kişi önce çadıra konur. Yakınları ölünün adına bir kurban keserler ve çadırın dışına bırakırlar. Atlarla çadırın etrafını dolaşırlar. Ağutlar yakarlar, saçlar keserler, kanlar aktırırlar. Ölülerin yakıldığı yönünde bazı rivayetler olsa da onların kefenlenerek gömülmesi gele-

neği vardır. Öldükten sonraki hayatlarının rahat olması inancıyla bazı yörelerde, erkek ölümlerin silahları, kıymetli eşyaları ve tam teçhizatlı atları; kadınların da mücevherleri ile birlikte gömüldüklerine dair bilgiler bulunmaktadır. Ölenin yeri belli olsun diye, kurgan inşa ederler, mezarların üstünü tümsek yaparlar ve geniş daireler şeklinde taş yığarlar. Ata ruhlarına saygı gösterirler. Ölen atalar için at, sığır ve koyun kurban ederler. "Ölü aşı" denilen zıyafetler verirler⁽¹⁰⁾.

Türkler, içinde yaşadıkları tabiatın Tanrı tarafından yaratıldığını kabul ederler ve kutsal sayarlar. Yer-su (Yer-Sup), yeryüzünde yaşayan iyi ruhların bütünüdür. Bu inancın bir sonucu olarak dağ, ırmak, göl, pınar, ağaç, orman veya kaya kültlerine saygı gelişmiştir. Ayrıca dağlar Tanrı'nın makamı sayılırlar⁽¹¹⁾. Bunun dışında ateş kültürünün onlar arasında önemli bir yeri vardır. Onun maddi ve manevi kirleri temizlediğine inanırlar⁽¹²⁾.

Türkler arasında kendisine kutsallık atfedilenlerden birisi de Umay'dır. Dişi bir tanrıça olarak nitelenen veya koruyucu ruh olduğu vurgulanan Umay, genellikle çocukların koruyucusu ve hamisi olarak telakki edilmektedir. Bugün bazı Türk toplulukları arasında "Umay Ana" şeklinde bu inanç varlığını sürdürmektedir. Ancak, tarihi süreç içinde bazı değişikliklere uğrayan bu inanış, özellikle Anadolu Türkleri arasında, menşesine ters bir anlam kazanarak "Umacı" adıyla çocukları korkutan bir karakter kazanmıştır⁽¹³⁾.

Türkler arasında, bugün Anadolu'nun hemen hemen her yerinde uygulanan, yağmur ve kar yağdırmaya dair inanışlar ve faaliyetler çok eskiye dayanır. "Yat taşı" denilen bir taş ile "yatçı" denilen kişiler tarafından organize edilen bu faaliyetlerde su ihtiyacına ve kuraklık problemlerine çözüm aranmaktadır⁽¹⁴⁾.

Geleneksel Türk Dini inanışında, ibadet karşılığında "alkış", "yükünme" ve "ötünme" gibi kelimeler kullanılmıştır. Tek Tanrı'ya inanan Türklerde ibadetin merkezi; Tanrı'dır ve O'nun rızasını kazanmadır. Türklerin günlük muntazam ibadetleri ve ibadethaneleri olduğu konusu pek açık değildir. İbadet, resmi ibadet ve halk ibadeti şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Resmi ibadet, baş "din adamı" sıfatıyla Hakan'ın yönettiği ibadettir. Devlet törenlerini olduğu gibi, dini törenleri yönetmek de Hakan'a atılır. Türklerde ibadetler genellikle ilkbahar, yaz ve sonbaharda yapılır. Ayrıca tesa-düfen belirli bir zamana bağlı olmadan yapılanlar da vardır. Bayram ve ayinlerde, kurban takdim edilir. Kurban ve dini törenlerde "Kam" denilen dini kişilerden de yararlanır. Kurbanların en önemlisi attır. Bunun yanında

koyun ve sığır da kurban edilmektedir⁽¹⁵⁾.

Her toplumun ahlaki değerlerinin oluşumunda, dini inançların katkı ve yönlendirmesini unutmamak gerekir. Köklü bir dini geleneği olan Türklerin de oturmuş ve etkili ahlaki değerleri vardır. Doğruluğu prensip edinen Türkler arasında cinayet, zina, yalan, hırsızlık, adam öldürme gibi yüz kızartan ahlaki bozukluklar yoktur. Kovuculuk, kibirlenme, onlarda kötü görülen davranışlardır. Türkler daima iyi niyetli ve hoşgörülü olmuşlardır. Fakat bu onların suçları affettikleri ve haksızlıklara gözyumdukları anlamına gelmemektedir. Zira onlar adalet ölçülerinde hiç kimseye haksızlık etmeden suçluları cezalandırma yoluna giderler. Cezaların en büyüğü, zina yapanlara ve harpten kaçanlara verilir. Türklerin ceza uygulamalarına bir örnek olarak Baheddin Ögel şunları nakletmektedir: "Kırgızların ceza sistemleri çok sertti. Memleket meseleleri üzerinde münakaşa yapanlar ve haydutluk edenlerin başları kesilmiş. Hırsız çocukların kesilen başları, babasının boynuna takılır ve baba, ömrünün sonuna kadar çıkaramazmış⁽¹⁶⁾.

Türkler, azimli, çalışkan, hareketli ve onurlu insanlardır. Askerlik onların yapılarına ve karakterlerine uygundur. Bu nedenle disiplinli yaşamayı ve mücadeleyi prensip edinirler. Türklerin dikkat çekici bir ahlaki özelliği de utangaç olmalarıdır. Onlar, savaş meydanlarında değil, rahat döşekte ölmekten, hatta ihtiyarlayıp hastalanmaktan utanırlar. Esir olmak, köle durumuna düşmek, kadınların düşman eline geçmesi büyük utanç kaynağıdır. Başarılarıyla övünmekten, övülmemekten, verdikleri sözü yerine getirememekten, yalan söylemekten utanırlar⁽¹⁷⁾. Aile, toplumun en küçük bir birimi olarak, kutsal sayılmaktadır. Kari ve koca birbirine sadıktır ve asla aldatmazlar. İnsanlar arasında eşitlik ve adalet vardır.

Türklerin geleneksel dini inanışları ile ilgili olarak Osman Turan şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Peygamberi ve vahye dayanan mukaddes bir kitabı bulunmayan Türklerin, Semavi dinlere mensup olmadıkları halde, nasıl vahdaniyete eriştikleri suali hâlâ varit olmuştur. Gerçekten Türkler, tek Tanrı inancı ile ne kadar vahdaniyete yaklaşmış idilerse, peygamber ve mukaddes bir kitaptan mahrum bulunmakla da o derece Semavi dinlerden tamamen ayrılmış bulunuyorlardı. Ama tek Tanrı'nın zât ve sıfatları gibi en mühim meselelerde, yalnız putperestlerden değil, Tevrat ve İncil'in uğradığı tahrifler dolayısıyla, Musevi ve Hristiyanlardan da daha ileri seviyeye erişmiş ve tabii

İslamiyetin üstünlüğü karşısındadır ki, Türkler kendilerini tatmin eden Müslümanlığı umumi ve millî bir din haline getirmişlerdir"⁽¹⁸⁾.

Osman Turan'ın özetlediği bu hususlar, Geleneksel Türk Dini'nin ana ilkeleri bakımından oldukça önemlidir. Özellikle Tanrı anlayışı konusundaki netlik ve ahlaki değerlerdeki yükseklik, İslâm'a yakın bir görünüm arz etmektedir. Bütün bunlara rağmen, Geleneksel Türk Dini'nde, hem otorite merkezleşmemiş, hem de din ile ilgili akidevi unsurlar normatif bir sistem etrafında doktrinleşerek organize olmamıştır. Sözlü geleneklerin yazıya geçilerek gelişmesi ve ilâhiyatın oluşması zaman almıştır. Bu süreçte teolojik, kozmolojik, antropolojik ve eskatolojik anlayışlar sistemleşerek ilâhiyatın ileri kademelerine erişmemişlerdir. İlahiyat oluşamayınca, buna bağlı felsefi sistemleri de gelişmemiştir. Kutsal kitap veya kitap külliyatının bulunmaması, peygamber veya din kurucusunun temayüz etmemesi sebebiyle, ahlak ve hukuk bir ölçüde "töre"de somutlaşmaya yönelmiştir⁽¹⁹⁾.

Türk dini, genel özellikleri itibarıyla, eski çağların halk dini özelliklerini yansıtmaktadır. Bu dinler, hemen hemen dünyanın her tarafında yerlerini evrensel dinlere bırakmışlardır. Halk dini inanışları, dünyada, sadece ıssız ve kenar bölgelerde kalmıştır. Statik karakterli olan halk dinleri aile, klan, kabile veya küçük toplumların dini olma özelliğinden ileri gidememiş ve dünyadaki gelişmelere ayak uyduramamıştır. Dolayısıyla daha dinamik evrensel dinler karşısında yok olmaya mahkum olmuşlardır.

Geleneksel Türk Dini de yukarıda bahse konu olan süreci yaşamak zorunda kalmıştır. Tarihin erken dönemlerinden itibaren Türk toplulukları evrensel ve yayılmacı dinlerin misyoner faaliyetlerine maruz kalmıştır. Arkeolojik kazılar, Türklerin yabancı milletler, kültürler ve dinlerle temasının tarihin en eski dönemlerine uzandığını bize haber vermektedir. Bu erken temaslar ve etkileşimin yanı sıra, zamanla Türkler arasında Budizm, Maniheizm, Zerdüştilik, Musevilik ve Hristiyanlık az da olsa yayılma imkanı bulmuştur. Bu, bir anlamda Türklerin çok çeşitli dini tecrübe ve adaptasyon yaşamalarına sebep olmuştur. Belki de Türkler kadar evrensel boyutlu çeşitli ve zengin manevi, dini tecrübelerden geçmiş başka bir millet dünyada mevcut değildir⁽²⁰⁾.

Türkler çeşitli dini tecrübeler yaşamakla birlikte, onlardan, başka dinleri kabul edenlerin sayısı oldukça sınırlı kalmıştı. Çünkü Türkler, İslâm dışında, ilişki kurdukları dinlerin hiçbirisini, kendi inanç ve kültürleriyle

bağdaştıramamışlardır. İslâm'a kadar bütün Türk boyutlarının kendi "özel dinleri" dışında anlaşıkları bir dinleri olmamıştır. İslâm'ın dışındaki dinlerin Türkler arasında genel kabul görmemesi, o dinlerin inanç sistemlerinin Türklerin karakterine uygun düşmemesine bağlanmıştır. Türkler aktiftir, bir Tanrı'ya inanmaktadır, ahlâki değerlere önem vermektedir ve "Ahiret hayatı"nı kabul etmektedir. Halbuki Budizm, Maniheizm ve Hristiyanlık gibi dinlerde insanı pasifleştirici esaslar ağırlıktır. Bunlardan Budizm, miskinliği tavsiye etmekte, Tanrı anlayışını açıkça yansıtmamakta ve Ahiret hayatına önem vermemektedir. Bundan dolayı Göktürkler, Budizm'in din olarak kabul edilmesini, kendi dinî inançlarına, "töre"ye ve karakterlerine aykırı buldukları için reddetmişlerdir. Budizm'i kabul eden Türkler ile ilgili olarak Cahız şöyle demektedir:

"Türkler zındıklık (Budizm) dinine girince artık harplerde mağlup olmaya başladılar. Türklerin en kahraman kabilelerinden Dokuz (Uygurlar) kabilesi bunun misalidir. Halbuki, Dokuz Oguzlar, Karluk Türklerinden sayıca birkaç misli az oldukları halde, daima savaşlarda onlardan üstün olurlardı. Ne zaman ki zındıklık dinine girmeye başladılar ki, bu zındıklık dini insanları dünyadan el-etek çekirmek ve yumuşaklık telkin etmekte Hristiyanlıktan daha kötü tesir eder. Artık onların kahramanlık ve şahamet duyguları sönmüş ve pırsık olmuşlardır" (21).

Maniheizm (22), akıncı ruhunu öldüren, gnostik dualizmi esas alan senkretik bir dindir. Türklerin özelliklerine aykırı olan bu din, Uygurların tahtına geçen Böğü Kağan'ın (759-779) istemesine rağmen, Türklerin tamamının dini olamamış ve kabul edenler de bağlılıklarını uzun süre devam ettirememişlerdir. Yahudilik, sadece Hazar Türklerinden az bir kısmı tarafından kabul edilmektedir. Fakat Karam mezhebinde olan bunlar, sadece Tevrat ile amel ederler ve Talmud'u kabul etmezler. Ayrıca kendilerinin, Yahudilerin dışında, Türk olduklarını söylerler. Hristiyanlık da Gagauzların ve Çuvaşların benimsediği bir din olmuştur. Gagauzlar ve Çuvaşlar arasında yaşayan örf, adet ve gelenekler onların eski dini inanışlarını, Hristiyanlık içinde de devam ettirdiklerini hissettirmekte ve onlara, diğer Hristiyan topluluklardan farklı bir görünüm kazandırmaktadır (23).

Bugün dünyada 200 milyon civarında Türk vardır. Bunlar arasında hâlâ geleneksel Türk dini inançlarını devam ettirenler yanında (Yakutlar, Tuvalar, Hakaslar, Altaylar), Hristiyanlık ve Yahudiliğe de inananlar bulunmaktadır. Ancak bütün bunlara rağmen, dünyadaki Türk nüfusunun % 99'u Müslümandır.

İSLÂM ve TÜRKLER

İslâm, dünyada bilinen ilâhî dinlerden biri ve sonuncusudur. 610 milâdî yılında, Mekke'de Hz. Muhammed'e, Allah tarafından gönderilen ilâhî vahy ile ortaya çıkmıştır. Bu dinin ilâhî hükümleri, vahyi yaklaşık 23 senede tamamlanan, Kur'an-ı Kerim'de toplanmıştır. Hz. Ebubekir'in hilâfeti zamanında bir kitap haline getirilen Kur'an, hiçbir değişikliğe uğramadan bizlere ulaşmıştır.

İslâm inancına göre, görünen ve görünmeyen bütün varlıkların yaratıcısı Allah'tır. O, tekdir, hiçbir varlığa muhtaç değildir, doğurmamış ve doğmamıştır, O'nun hiçbir dengi yoktur. Allah, dünyada ve ahirette tek hakim, kullarının yaptığı herşeyi bilen ve görendir. O, ezeli ve ebedidir. Allah'ın eşi benzeri ve ortağı yoktur.

İslâm'da iman esasları; Allah'a, meleklerle, Allah tarafından indirilen bütün ilâhî kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe (öldükten sonra dirilmeye), kadeere (hayır ve şerrin Allah tarafından olduğuna) inanma şeklinde formüle edilmiştir. Her Müslüman, inanç esaslarının tamamına ve ayrı ayrı inanmak zorundadır. Ayrıca İslâm dininin bir de ibadet yönü vardır ki, bu da, her mü'minin şahadetle imanını açıklamasından sonra, namaz kılmasını, Ramazan ayında oruç tutmasını, dinen zengin sayılanların (nisap miktardan fazla sahip olanların) senede bir defaya mahsus olmak üzere, zekat vermesini, sağlık ve ekonomik durumu iyi olanların, ömründe bir defa, Mekke'deki Kabe'yi hacetmesini içermektedir.

İslâm inancına göre her Müslüman, davranışlarını kontrol etmek ve Allah tarafından kendisine konan haramlara uymakla yükümlüdür. Bunların başında; haksız yere adam öldürme, zina, yalancılık, hırsızlık, içki, kumar gibi hem ferdi, hem de toplumu yakından ilgilendirenler yer almaktadır. Ayrıca, Allah'a ortak koşma, O'nu inkâr etme, münafıklık gibi inancı yakından ilgilendiren yaksaklar da vardır.

İslâm inancına göre, inanma duygusu, yaratılıştan itibaren insanın içine Allah tarafından yerleştirilmiştir. Dolayısıyla bir Müslüman, doğrudan Allah'a kul olmak, O'nun emirlerini yerine getirmek, O'nun yasaklarından kaçmak, ibadet ve dualarıyla O'na yönelmek zorundadır. Zira Allah, kullarını rızıklandıran, davranışlarını kontrol eden; kendisine iman edip kulluk görevlerini yerine getirenleri cennetiyle ödüllendiren, inkâr eden, isyan eden, emir ve yasaklarını yerine getirmeyenleri cehennem ile cezalandırandır.

Türkler, kısaca genel özelliklerini ifade etmeye çalıştığımız İslâm dini ile karşılaşınca durum önceki dinlerden farklı olmuş ve onlar, İslâm'ı toptan ve gönülden kabul etmişlerdir. Günümüzde, dünyada mevcut Türk boyutlarının hemen hemen tamamının dini haline gelen İslâm'ın bu şekilde kabulü, onların geleneksel dini inançlarıyla İslâm arasında büyük benzerlik bulunmasına bağlanmıştır (24).

İslâm dini, VII. yüzyılın başlarında Arabistan yarımadasının Hicaz bölgesinde ortaya çıkmıştır. Hızlı bir şekilde yayılan bu din, daha Hz. Muhammed zamanında Arabistan yarımadasının sınırları dışına taşmıştır. İlk dört halife döneminde İslâm, bilinen dünyanın büyük bir bölümüne yayılmıştır. Bu süreçte, Türklerden de İslâm'ı kabul edenler olmuştur. Zaman içerisinde, Türkler arasında İslâm hızla yayılmış ve onlar, X. yüzyılda kitleler halinde İslâm dinine girmişlerdir. Türklerin İslâm'ı kabulleri bu üç asırla sınırlı kalmamış, çoğunluğu XII. ve XIV. asırlar olmak üzere, XVIII. ve XIX. asırlara kadar onlardan İslâm'a girenler olmuştur. Buna göre, Türklerin İslâmlaşması, bin yılı aşkın bir zamanı kapsayan tarihsel süreçte gerçekleşmiştir (25).

Türklerin daha Hz. Muhammed zamanında, Müslüman Araplarla ilişkileri olduğu yönünde bazı rivayetler vardır (26). Aynı şekilde bu ilişkilerin sıklaşarak devam ettiği, M.S. 700'lü yıllarda, Müslüman Arap ordularının Maveraün-Nehr ve Orta Asya içlerine doğru ilerledikleri, 751 Talas savaşının bu süreçte önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (27). Abbasiler idaresi, Türklerle ilişkilerin daha dostane olduğu dönemlerdir. Türklerden İslâm'ı ilk kabul edenler Volga-Idil Bulgarları devleti olmuştur (28). İslâm dininin Türklerin arasında yayılarak geniş kitlelerin ihtidasına dönüşmesi, Samanoğullarının hakimiyeti döneminde (874-999) gerçekleşmiştir. Buhara'yı merkez yapan Samani Emirliği, X. yüzyılı Müslüman Orta Asya'nın altın çağı yapmıştır (29). Bu gelişmeler, sonradan Abdülkerim adını alan Saltuk Buğra Han'ın Müslüman olmasıyla büyük hız kazanmıştır. Zira bu olay, Türk tarihinin seyrini değiştirmiş, Türklerin kesin bir biçimde İslâm dairesinde karar kılmanları ile sonuçlanmıştır (30).

XI. yüzyılda Orta Asya'da Türklerin arasında İslâm yayılmaya ve gelişmeye devam etmiş, ancak bundan böyle İslâm'ın Türklerin arasında yayılması, Müslüman Türk yönetimleri altında olmuştur. Bu ise Türk-İslâm tarihi bakımından yeni bir döneme işaret etmektedir. Türklerin kitleler halinde İslâm'a girmeleri, Türk din tarihi bakımından, Türklerin kaderinin de belirlenmesine yol açmıştır.

Türklerin kitleler halinde İslâm'a girişi, aslında o zamana kadar Arapların temsilciliğini yaptığı, İslâm dünyasının siyasi ve medenî üstünlüğünün inişe geçtiği bir döneme rastlamıştır. Türkler İslâm kültür ve medeniyetinde yeni bir canlanmayı başlatmıştır. Nitekim İbn Sina, Cüveyni, Biruni, Yusuf Has Hacip, Kaşkarlı Mahmut, Zemahşeri, Şehristani, Fahrüddin er-Razi, Alishir Nevai, Buhari, Maturidi, Ali b. Osman el-Oşi gibi büyük ilim adamları bu dönemde yetişmişlerdir. Kültürel alandaki bu hızlı gelişmelere paralel olarak Türkler, siyasi alanda da İslâm dünyasının tek otoritesi haline gelmişlerdir. Böylece Orta Asya'da başlayan İslâmlaşma hareketi, Türklerin önderliğinde, bir taraftan güneye, Hindistan'a doğru yayılırken; diğer taraftan da geldiği istikamete, batıya doğru geri götürülmüştür. Batı yönündeki gelişmeler, Ortaçağ'ın katı ve karanlık dünyasını temsil eden Hristiyanlığın Haçlı ordularının mukavemetiyle karşılaşmıştır. Yaklaşık iki asır devam eden bu büyük mücadeleye, Müslüman Türkler büyük fedakarlıklara katlanarak büyük başarılar elde etmişlerdir. Bunun sonucu olarak Hristiyan dünyası, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde Türkleri Avrupa ve Anadolu'dan atmak için çok mücadele etmişse de İslâm'ın Avrupa ortalarına, Viyana'ya kadar yayılmasına engel olamamıştır. Ancak Hristiyan dünyasının haçlı ordularıyla mücadele yoğun bir şekilde devam ederken, Türklerin, kendi aralarındaki anlaşmazlık ve çatışmalar, büyük enerji ve güç kaybına sebep olmuştur. Tarih kitapları dikkatle incelendiğinde, Müslüman Türk devletlerinin bu iç çatışmalarından kimlerin daha kazançlı çıktığı kolayca anlaşılabilmektedir.

Osmanlı döneminde İslâm, Türklerin elinde dünyanın en büyük dini haline gelmiş ve bilinen dünyanın çeşitli yerlerine yayılma imkânı bulmuştur. Ortaçağ boyunca İslâm dünyasında her alanda büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde, dünyanın en güçlü devleti olmasına rağmen Türkler, yaratılışlarından gelen ahlâki değerler ve hoşgörü anlayışı ile asimilasyon hareketlerine kesinlikle yönelmemişlerdir. Dini duygularının etkisiyle Arapça eserler vermeyi bir ibadet telakki etmişler, hâkim unsur olmalarına rağmen Farsçadan yararlanmadan geri kalmamışlardır. Müslüman Türklerin, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, batıda siyasi güç olmalarına rağmen, durum bundan farklı olmamış, herkes kendi dili ve dini konusunda, önceki yönetimlerden daha özgür bir ortam içinde yaşamışlardır.

SÖNÜÇ

Dünyada, din kadar insanı kucaklayan bir olguya bugüne kadar rastlanamamıştır. Din değiştirmek bir toplumun hayatı, tarihi, kültürü ve kaderi üzerinde sanıldığından daha köklü sonuçlar içeren bir olaydır. Türkler için İslâm dinine girmek de böyle olmuştur. Onlar yeni dinleri ile kendilerini öylesine içten ve köklü bir biçimde bütünleştirmişlerdir ki eski kültürlerinin özlüklerini adeta silip atmışlardır. Türkler Müslüman olunca tarihlerini, efsanelerini ve geleneklerini, kısacası kültürlerini İslâmî ruh ve motiflerle yeniden düzenlemişlerdir. Bu anlamda Türklerin İslâm'a girişi, bir kültürden bir başkasına geçişle eş anlamlı olmuş ve bir daha geri adım atma imkânı kalmamıştır. Bugünkü tezahürleri itibarıyla Türklükle İslâm eş anlam ifade etmiştir. Türk denince İslâm, İslâm denince Türklük anlaşılmıştır. Belki de Müslüman milletler arasında kendini İslâm ile bu kadar bütünleştiren başka bir millet yok gibidir.

Türkler İslâm'a hizmeti Allah'a ibadet olarak kabul etmişler ve bu uğurda her türlü fedakarlığa katlanmışlardır. İslâmî ilimleri tahsil ve İslâm'ı tebliğ edenlerle, savaş meydanlarında kanlarını vererek şehid olanların ortak yanı, Allah rızası için evini, ailesini, vatanını terketmesi ve bu uğurda kendisini feda etmesidir. Bu açıdan bakıldığında, İslâm kültür ve medeniyeti Türklere çok şey borçludur. Bir başka açıdan bakıldığında ise Türklerin İslâm'a girmeleri, çoğu göçebe olan Türklerin yerleşik hayata geçiş sürecini hızlandırmıştır. Türkler İslâm dininden aldıkları değerler sayesinde, millî benliklerini korumak ve geliştirmek imkânı elde etmişlerdir. Böylece, hem Hristiyan dünyası, özellikle Ortodoks Hristiyanlık, hem Çinlilerin asimile hareketlerinden kurtulmuştur. Bu konuyu rahmetli Erol Güngör şöyle özetlemektedir:

"Türklerin Müslüman olmaları hem İslâm tarihi, hem Türk tarihi bakımından, dolayısıyla bütün dünya için pek önemli bir olaydır. Bu sayede Türkler birliğe kavuşmuş ve ereyip yok olmaktan kurtulmuşlardır. Bugün yeryüzünde Müslüman olmayan Türk yoktur ve Müslüman olunca kendini kaybedip yok olan bir Türk topluluğu mevcut değildir. Ama Türk soyundan gelmiş birçok topluluklar vardır ki, bunlar İslâm'dan başka dinlere girmekle hem dillerini, hem köklerini unutmuşlar; tamamen karakter değiştirerek kaybolup gitmişlerdir. Tuna Bulgarları bunun tipik misalidir; bu Türk topluluğu Hristiyan olarak Slavlaşmışlar, bambaşka bir millet olmuşlardır"⁽³¹⁾.

Türklerin İslâm dini ile olan ilişkileri hususunda İ.Hamî Danişmend'in şu değerlendirmesini nakletmekte yarar vardır: "Sünnî İslâm bugünkü varlığını ne derece Türklere borçluysa, Türk ırkı da millî varlığının bekasını aynı derece İslâm'a borçludur"⁽³²⁾.

DİPNOTLAR

* Bu makale, 9-11 Ekim 1997 tarihinde, Kırgızistan'ın Osh şehrinde, bu şehrin 3000. kuruluş yılı kutlamalarına hazırlık niteliğinde olan uluslararası bir konferansta, "Türklerin Eski Dini İnanışları ve İslâm" başlığıyla tebliğ olarak sunulmuştur.

** Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Osh Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı

(1) Ünver Güney - Harun Güngör, Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi, Ankara 1997, 18.

(2) Bkz. Abdurrahman Küçük - Mustafa Erdem, Dinler Tarihi, Eskişehir - 1995, 178. Şamanizm ve Türklerin Eski Dini İnanışlarındaki yeri ile ilgili tartışmalar için bkz. İbrahim Kafesoğlu, Türk Millî Kültürü, İstanbul-1994, 287-9.

(3) Bkz. Güney, Güngör, 26.

(4) Bkz. Güney-Güngör, 33-4.

(5) Bkz. Kafesoğlu, 295-301, Güney-Güngör, 39.

(6) Bkz. Osman Turan, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihi, İstanbul- 1979, 107-119; Laszlo Rasonyi, Tarihte Türklük, Ankara-1988, 29-30.

(7) Bkz. Güney - Güngör, 39.

(8) Bkz. Turan, 118-119; Kafesoğlu, 295-6.

(9) Bkz. Güney-Güngör, 40.

(10) Bkz. Turan, 124-5; Baheddin Ögel, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Ankara-1988, 152-4; Rasonyi, 27; Kafesoğlu, 290-4; Küçük-Erdem, 186-7.

(11) Bkz. C.Brockelmann, İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi, Çev.Neşat Çağatay, Ankara-1964, 153; Turan, 107-119; Rasonyi, 32; Kafesoğlu, 289-90; Güney Tümer-Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ankara-1993, 81.

(12) Bkz. Turan, 126; Rasonyi, 31.

(13) Bkz. Turan, 115; Rasonyi, 32; Güney-Güngör, 51.

(14) Bkz. Turan, 127-9.

(15) Bkz. Küçük-Erdem, 182-7; Güney-Güngör, 61-7.

(16) Ögel, 209.

(17) Bkz. Kafesoğlu, 333.

(18) Turan, 117.

(19) Bkz. Güney-Güngör, 91.

(20) Bkz. Güney-Güngör, 105-6.

(21) Zekerîya Kitapçı, Türkistan'da İslamiyet ve Türkler, Konya-1988, 66.

(22) Maniheizm ve Türklerin arasında yayılışı için Bkz. Harun Güngör, "Maniheizm", E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Kayseri-1988, V/145-166.

(23) Türklerin ilişkili kurdıkları diğer dinler ile ilgili olarak bkz. Köprülü, 116; Ahmet b. Yahya el-Belazuri, Futuhu'l-Buldan, Beyrut-1987, 592-3; Rasonyi, 158-9; Kitapçı, 68-107; Erol Güngör, Tarihte Türkler, İstanbul-1992, 62-3.

(24) Bkz. Turan, 230-33; Güney-Güngör, 174.

(25) Bkz. Güney-Güngör, 169.

(26) Bkz. Güney-Güngör, 175-6.

(27) Bkz. A.Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihi'ne Giriş, İstanbul-1981, 55-6; E. Güngör, 65-6; Güney Güngör, 193; Ayrıca Bkz. Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, Ed. Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul-1990, VI/17-9.

(28) Bkz. Togan, 58; E. Güngör, 63.

(29) Bkz. Togan, 56; Güney-Güngör, 202.

(30) Bkz. Turan, 239-40; Togan, 58-9; Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, VI/34-9; E.Güngör, 67-8; Güney-Güngör, 211-2.

(31) E. Güngör, 68.

(32) İ.Hamî Danişmend, Türk Irkı Niçin Müslüman Oldu, İstanbul-1994, 269.

Kasım - Aralık Ayında YURTDIŞI FAALİYETLERİ

* İmam-hatip liselerinde okutulmak üzere Bulgaristan Smolen Müftülüğü'nce ülkemize gönderilen 10 öğrenci, Bursa ilinde eğitim ve öğretime başlamıştır.

* İmam-hatip liselerinde okutulmak üzere Kırım'dan 10 öğrenci Türkiye'ye getirilmiş olup, Bursa ilinde eğitim ve öğretime devam etmektedir.

* Bakü Şehitlik Camii ve Bakü Din Hizmetleri Müşavirliği hizmetlerinde kullanılmak üzere bir oto satın alınmıştır.

* Bulgaristan'da yeni yapılan seçimlerde Başmüftü olarak göreve gelen Mustafa Hacı ve Yüksek Din Kurulu Başkanı Hüseyin Karamolla görüşmelerde bulunmak üzere Türkiye'ye davet edilmiştir.

* Kırım'daki 8 Millî Mektep Kütüphanesi'nde değerlendirilmek üzere hazırlanan Kur'an Elifbası'nın 800 adet basımı için 600\$. yardım yapılmıştır.

* Kuzey Afganistan'da mağdur durumda olan soydaşlarımıza 7 koli muhtelif ilaç yardımı gönderilmiştir.

* San Petersburg İslâm Dini ve İslâm Kültürünü Yeniden Yaşatma Vakfı'nın vaki talepleri üzerine; 1908-1914 yılları arasında inşa edilen ve 1920 yılında ibadete açılan, fakat 1939-1956 yılları arasında Ruslar tarafından ibadete kapatılan ve nihayet 1956 yılında tekrar ibadete açılan San Petersburg Camii'nin ihtiyacı olan minber, kürsü, mihrap, Osmanlı mimari özelliğini taşıyan kapı, 1450 m2 taban halısı ve duvar çinileri Vakfımız tarafından temin edilerek bu ülkeye gönderilmiştir.

* Ufa şehrine Tatarca dilinde 5000 adet açıklamalı dua kitabı, 10.000 adet resimlerle namaz hocası, 5000 adet Kur'an okumaya giriş ve 5000 adet İslâmiyet isimli kitaplar Vakfımız tarafından bastırılarak ücretsiz olarak gönderilmiştir.

* Vietnam'ın Başkenti Hanoi'de bulunan caminin tamir ve onarım masraflarında kullanılmak üzere Vakfımızca 2000.-\$ yardım yapılmıştır.

San Petersburg İslâm Dini ve İslâm Kültürünü Yeniden Yaşatma Vakfı'na duvar çinisi ve taban halıları yüklenirken.

Vietnam'ın Başkenti Hanoi'de tamir ve onarımı yapılan cami.

Vakfımızca Tatarca bastırılan kitaplar.

Ordu

Ordu Müftülüğü sosyal tesislerine kavuşuyor.

Ordu'da yeni müftülük hizmet binasının temeli düzenlenen bir törenle atıldı. Törene Ordu Valisi Mustafa Malay, Belediye Başkanı Fikret Türkyılmaz, İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet Kutlu, daire amirleri, ilçe müftüleri ve kalabalık bir vatandaş topluluğu katıldı.

Tören münasebetiyle bir konuşma yapan Ordu Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet Kutlu, müftülük sitesinin hayırlı ve uğurlu olması temennisinde bulunarak, dar

mekanda hizmet eden müftülük personelinin, yeni binada daha iyi hizmet vereceğini söyledi.

Daha sonra bir konuşma yapan Ordu Valisi Mustafa Malay da, hizmet verecek görevlilerin iyi mekanlarda hizmet vermesinin önemli olduğunu söyleyerek, iyi hizmet için iyi tesislerin lüzumlu olduğunu ifade etti.

Tören konuşmalarının ardından Ordu Valisi Mustafa Malay temele ilk harcı koydu.

300 m2 alan üzerine inşa edilen müftülük hizmet binasında 15 daire ve Kur'an kursu yer alacak.

Darende

Darende Müftülük Sitesi'nin temeli düzenlenen bir törenle atıldı.

Törene Darende Kaymakamı Ahmet Beyoğlu, Darende Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Bal, Darende Belediye Başkanı Memduh Önal, Darende İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Süleyman Toprak, daire amirleri ve kalabalık bir topluluk katıldı.

Tören münasebetiyle bir konuşma yapan Darende Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Bal, Darende'de uzun zamandır özlemi çekilen

müftülük sitesinin temelini atmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirerek, müftülük sitesinin hayırlı ve uğurlu olması temennisinde bulundu.

Temeli atılan ve beş katlı yapılacak olan müftülük sitesinin müştemilatında; hizmet büroları, konferans salonu, Kur'an kursu, kütüphane, misafirhane ve lojman yer alacak.

Gördes

Türkiye Diyanet Vakfı Gördes Şubesi tarafından camiler haftası münasebetiyle bir konferans düzenlendi.

İzmir İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Veli Öztürk'ün konuşmacı olarak katıldığı konferansta camiler ve camilerin önemi anlatıldı.

Hafta münasebetiyle Türkiye Diyanet Vakfı Gördes Şubesi tarafından lise ve dengi okullarda öğrenim gören öğrenciler arasında açılan "Cami ve Cameatin Önemi" konulu kompozisyon yarışmasında dereceye girenlerin ödülleri de konferans esnasında sahiplerine verildi.

Kızılcahamam

XV. Vakıf Haftası münasebetiyle Kızılcahamam Şubemiz bir toplantı düzenlemiştir. "İslâm'da Vakıf Müessesesi"nin anlatıldığı toplantıya, Kızılcahamam Kaymakamı Vasip Şahin, ilçe daire amirleri, okul müdürleri, mahalle muhtarları, cami dernek başkanları ve mahallî diğer vakıf temsilcileri ile çok sayıda vatandaş katılmıştır.

Toplantıda 24 fakir ve başarılı öğrenciye şubemiz tarafından 3'er Milyon TL. yardım yapılmış ve Diyanet takvimi ile birer adet Başkanlık yayını hediye edilmiştir. Ayrıca toplantıya katılan davetlilere de Başkanlık ve Vakfımız yayınlarından 3'er adet kitap hediye edilmiştir.

Günyüzü

Türkiye Diyanet Vakfı Günyüzü Şubesi tarafından 1993 yılında temeli atılan Yeni Camii ve Müftülük Hizmet binası düzenlenen bir törenle hizmete açıldı.

Açılış törenine Günyüzü Kaymakamı Mesut Kesen, Belediye Başkanı, Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme Kurulu üyesi Çetin Karaman, Eskişehir Müftü Vekili ve kalabalık bir topluluk katıldı.

6752 m2 arsa üzerinde inşa edilen müftülük hizmet binasının müstemilatında; toplantı salonu, 3 adet dükkan, cami ve şadırvan bulunmaktadır.

Aybastı

XV. Vakıf Haftası münasebetiyle Aybastı Şubemiz tarafından 3 kişiye yakacak yardımı, 5 kişiye giyecek yardımı yapılırken, 30 öğrenciye de eğitimlerine katkı olması amacıyla maddi yardım yapılmış ve Vakfımız yayınlarından ücretsiz kitap hediye edilmiştir.

Balıkesir

Balıkesir Şubemiz XV. Vakıf Haftası'nda, Balıkesir Merkez Yıldırım Camii Kur'an Kursu'ndan bu yıl mezun olan 23 hafız öğrenci için hafızlık töreni düzenleyerek, halka lokma dağıtmıştır. Bu törende yaklaşık beşbin kişiye lokma ikram edilmiş ve günün mana ve önemi anlatılmıştır.

Şubemiz tarafından tespit edilen 20 fakir ve yardıma muhtaç ailenin her birine 7.500.000. TL. tutarında, dayanıklı gıda maddesi paketler halinde dağıtılmıştır. Yine 12 fakir aileye de yarımşar ton kömür yardımı yapılmıştır.

Vakfımız faaliyetlerine katkıda bulunan hayırseverlere 250 adet Diyanet Takvimi de dağıtan Balıkesir Şubemiz, Balıkesir merkezinde inşaatı devam eden 10 camiye de 50.000.000. TL. tutarında inşaat malzemesi yardımı yapacağını taahhüt etmiştir.

Balıkesir Şubemiz; yapılan araştırma sonucunda başarılı ve fakir 5'i yüksek okul, 22'si ortaöğretim olmak üzere toplam 27 öğrenciye de 8 ay süreyle öğrenim yardımı yapacaktır.

Perşembe

Perşembe Şubemiz de XV. Vakıf Haftası münasebetiyle 10 öğrenciye eğitimlerine katkı sağlamak amacıyla 5'er milyon TL. yardımda bulunmuş ve kendilerine Diyanet Çocuk Dergisi

hediye etmiştir.

Vakfın önemi ve hizmetleri bu şubemiz tarafından cami, okul ve benzeri yerlerde işlenerek, Vakıfların toplum hayatındaki yeri anlatılmıştır.

Çamlıdere

Köylerden, şehir merkezine taşınmalı olarak gelen ilköğretim öğrencilerine Çamlıdere Kaymakamlığı işbirliği ile öğle yemeği veren Çamlıdere Şubemiz, XV. Vakıf Haftası münasebetiyle, bugüne kadar Vakfımıza maddî ve manevî yardımda bulunup ahirete intikal edenlerin ruhuna da hatm-i şerif okutmuştur.

Ayvalık

Ayvalık Müftülüğü ve Türkiye Diyanet Vakfı Ayvalık Şubesi tarafından Camiler Haftası münasebetiyle ortaklaşa düzenlenen, ilköğretim ve lise öğrencileri arası ödüllü resim yarışması sonuçlandı.

Cami konulu resim yarışmasında ilköğretim okulları 1. kısım öğrencileri arasında Necmi Komili İlköğretim okulu 5/A sınıfından Fatma Uzun birinci olurken, Atatürk İlköğretim okulu 5/A'dan Ulaş Akbaş ikinci, İstiklal İlköğretim Okulu'ndan Muhammet İlkin üçüncü oldu. İlköğretim 2. kısım öğrencileri arasında da Sakarya İlköğretim Okulu 7/A sınıfından

Fatma Doğan birinci, İstiklal İlköğretim Okulu 6/A sınıfından Leyla Özdemir ikinci ve Atatürk İlköğretim Okulu 6/D sınıfından Yağmur Öğretmek de üçüncü oldu.

Liseler arası resim yarışmasında ise Endüstri Meslek Lisesi 11/C sınıfından Mehmet Demir üçüncü lüğe layık görüldü. Yarışma sonucunda dereceye giren on öğrenciye Vakfımız Ayvalık Şubesi tarafından toplam 21 milyon TL. para ödülü ile yarışmada ilk otuza giren öğrencilere de birer İslâm ilmi hali ve Namaz kitabı hediye olarak verildi.

Zonguldak

Zonguldak Şubemiz tarafından Vakıf Haftası münasebetiyle 5 aileye 15'er milyon TL. olmak üzere toplam 75 milyon TL. yardım yapılırken, Zonguldak Merkez İmam Hatip Lisesi'nde öğretime devam eden 10 başarılı ve fakir öğrenciye de eğitim ve öğretimlerine katkı olmak üzere 5'er milyon TL. verilmiştir.

Vakfımıza yardımda bulunan hayırsever vatandaşlarımızı ziyaret eden şube yönetimi, Vakfımıza katkıda bulunan ve ahirete intikal edenlerin ruhu için de hatm-i şerif ve mevlüt okutmuşlardır.

Burdur

Burdur Şubemiz XV. Vakıf Haftası'nda Vakfımıza bağışta bulunanların ruhlarına atfedilmek üzere Merkez Ulu Camii'nde Hatm-i Şerif ve mevlüt okutmuştur.

İldeki diğer vakıflarla işbirliği yaparak Burdur Vakıflar Öğrenci Yurdu'nda XV. Vakıf Haftası kutlama töreni tertip edilmiş, İl Müftüsü ve Vakfımız Şubemiz Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Durmuş mahalli televizyonlarda vakıf konusunu işlemiştir.

Burdur şubemiz ayrıca fakir ve başarılı 5 öğrenciye öğretimlerine katkıda bulunmak amacıyla toplam 90 milyon TL. yardımda bulunmuştur.

Derik

XV. Vakıf Haftası'nda Derik şubemiz tarafından bütün camilerde Vakfımıza bağışta bulunanların ruhu için hatimler ve mevlütler okutulmuş, Vakfımıza katkı sağlayan hayırseverler ziyaret edilerek gönülleri alınmıştır.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla Diyanet yayınlarından hediyeler verilirken, Namık Kemal İlköğretim okulunda vakıfların anlam ve önemini konu alan bir toplantı yapılmıştır.

Kadınhanı

Kadınhanı Şubemiz XV. Vakıf Haftası münasebetiyle yüksekokul, ortaöğretim ve ilköğretim okullarında eğitim gören fakir ve başarılı öğrencilere maddî yardımda bulunmuş ve ayakkabı vermiştir.

Şubemiz tarafından Kadınhanı Müftülüğü'ne bağlı Erkek Kur'an kursunda hafızlığa çalışan onbeş öğrenciye takım elbise, kız Kur'an kursunda okuyan kız öğrencilere de eteklik kumaş ve ayakkabı hediye edilmiştir.

Hafta münasebetiyle ilçedeki cezaevi ziyaret edilerek tutuklularla sohbet edilmiştir.

Düzce

Bütün yurt genelinde çeşitli etkinliklerle kutlanan XV. Vakıf Haftası Düzce şubemiz tarafından da değişik faaliyetlerle icra edilmiştir.

Hafta münasebetiyle fakir ve yardıma muhtaç 5 aileye 10'ar milyon TL. yakacak yardımı yapılırken, ilçedeki spastik ve zihinsel özürlüler yurdu ve yetiştirme yurtları da ziyaret edilmiş buralarda kalanlara çeşitli hediyeler ve Vakfımız yayınlarından verilmiştir.

Ayrıca şubemiz tarafından lise ve dengi okullarda okuyan başarılı ve fakir 5 öğrenciye de 5'er milyon TL. eğitim ve öğretim yardımı yapılmıştır.

Halkın vakıf hakkında bilgilendirilmesi amacıyla da yerel televizyonlarda programlar yapılarak vakıf konusunda açıklamalar yapılmıştır.

Ulubey

XV. Vakıf Haftası münasebetiyle Ulubey Halk Eğitimi Merkezi Konferans Salonu'nda Vakıf Şubemiz ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından ortaklaşa bir program düzenlenmiştir. Toplantıda Ulubey Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Bahattin Tama "Vakıfların Önemi ve Tarihi Seyri" konulu bir konuşma yaparak, Vakfımız faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir.

Toplantının sonunda Vakıf şubemiz tarafından başarılı ve fakir sekiz öğrenciye toplam 32 milyon TL. yardım yapılmış, 22 başarılı öğrenciye de Diyanet yayınlarından hediye edilmiştir.

Ulubey Şubemiz ayrıca; 21 fakir Kur'an kursu öğrencisine de toplam 91 milyon TL. eğitim yardımı, 5 fakir aileye de yakacak ve gıda yardımı yapmıştır.

Kahramanmaraş

XV. Vakıf Haftası münasebetiyle Kahramanmaraş Şubemiz tarafından bir konferans düzenlenmiştir.

Kahramanmaraş Valisi Saim Çotur, Belediye Başkanı Ali Sezal, İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Barış ve çok sayıda davetlinin katıldığı konferansta açış konuşmasını yapan Mehmet Barış, Vakıfların özellikle yetim ve düşkünlere kucak açan bir medeniyet anlayışı getirdiğini belirterek "Vakıf eseri bırakan bir müslüman, insanlara hizmet ve Allah rızasını kazanmayı hedeflemiştir. Başka bir gaye peşinde koşmamıştır. Bu inanç; bir hizmet ve bir medeniyet anlayışı meydana getirmiştir." dedi.

Daha sonra tebliğini sunan Dr. Nazif Öztürk vakfın tarifini yaparak vakıf müesseselerinin Türk-İslâm tarihindeki sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları üzerinde durdu. Öztürk Türklerin başta Balkanlar olmak üzere ayak bastıkları her yere vakıflarla mührünü vurduğunu da ifade etti.

Antalya

XV. Vakıf Haftası tüm yurttaki gibi Antalya ilimizde de çeşitli etkinliklerle kutlandı. XV. Vakıf Haftası münasebetiyle Antalya Şubemiz tarafından Vakfımıza bağışta bulunanlar ile Huzurevi ve Yetiştirme Yurtları ziyaret edilerek, buralarda barınan vatandaşların gönülleri alındı ve kendilerine çeşitli hediyeler verildi.

Vakfımıza bağışta bulunup ahirete intikal edenlerin ruhuna ithafen mevlüt de okutturan Şubemiz, vaaz ve hutbelerle vakfın sosyal ve içtimai yönüne değinerek, vakıfların geçmişten günümüze kadar gerçekleş-tirdiği faaliyetler hakkında halkımızı aydınlattı.

Antalya'da bulunan ve öğrenim

gören Afganlı öğrencilerle birlikte Kur'an Kursunda okuyan öğrencileri giydiren Şubemiz, Vakıflar Haftası münasebetiyle Antalya'da faaliyet gösteren diğer kurumların törenlerine de iştirak etti.

İl Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Kadir Çetin hafta münasebetiyle yaptığı konuşmalarda ve toplantılarda Vakıfların sosyal hayatımızdaki yeri ve önemi anlattı.

Kültür - Sanat

Neden İslâm'ı Seçiyorlar

Batı'da İslâm'a girenlerin ifadelerinden ortaya çıkan genel tablo, Batı toplumunun aşırı seküler hâle geldiğini ve bu durumun onları bir "manevî alan" arayışına sürüklediğini göstermektedir. Bu insanların İslâm'la karşılaştıkları zaman ona ilgi duymalarının sebebi, İslâm'ın net ve kesin değerlere sahip olduğunu görmeleridir. Batılıların ihtida hedisinde vurgulanması gereken en önemli nokta şudur: Mühtediler kendi dinlerinin inanç esaslarına karşı çıkmaktan ziyade, dinin ve onun kurumlarının çağdaş dünyanın isteklerine izin vermesine veya en azından bunlara karşı çıkmamasına isyan etmektedirler. Mesela cinsel açıdan herşeyin normal görülmesi gibi.

Zaten İslâm'la tanışmadan önce Batı'da yaygınlaşan "yeni dinî hareketler"de bir arayış içinde olanların temel hareket nok-

tası bu olmuştur. Hedef, materyalist ve seküler topluma bir alternatif bulmaktır. O hâlde İslâm'a girme eylemiyle kişi sadece ismen bağlı olduğu Hristiyanlık'tan İslâm'a geçişi değil, aynı zamanda ve belki de daha özel olarak "seküler"den "kutsal"a ya da "manevî" olana geçişi gerçekleştirmektedir. Bu kutsallığı içeren İslâm, sekülerizme karşı Hristiyanlık ve onun oluşturduğu Batı kültüründen daha fazla kapalıdır ve mühtedilerin gözünde seküler Batı toplumunun değerlerine bir alternatif sunmaktadır.

Dr. Ali Köse, Müslüman olan İngilizler üzerine psiko-sosyolojik açıdan yapmış olduğu incelemesinde bu sonuçlara varıyor. Kitabın orijinali Londra Üniversitesi'nde doktora tezi olarak hazırlanmış ve 1996 yılında Londra ve New York'ta İngilizce olarak yayınlanmıştır.

İSAM
YAYINLARI

TDV Yay., 184 Sh.
Ankara

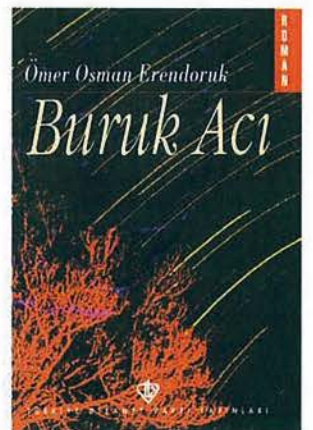
Buruk Acı

Ömer Osman Erendoruk, 1934 yılında Bulgaristan'ın Kırcaali bölgesine bağlı Karakuz köyünde doğmuş. Çeşitli köy ve kasabalarda Türkçe öğretmenliği yapmış. Bulgarların Türk nüfusunu eritme ve sindirme politikasını konu edinen eserleriyle birlikte beş yıl hapse mahkûm edilmiş. 1989'da sınır dışı edilerek Türkiye'ye iltica etmiş.

1978'de kaleme aldığı Buruk Acı ve diğer eserleri, 1980'de Bulgar polisi tarafından tutuklandığı gün evinin bodrum katında gömülü bulundu ve bütün el yazılarıyla birlikte alınmıştır. Beş yıl cezaevinde kalıp çıkıktan sonra polisten el yazılarını istemiş ama bunlar kendisine verilmemiş. 1991'de Buruk Acı'yı yeni baştan yazmış. Böylece bu roman iki kez yazılmış olur. Biri Vakfımızca

neşredileni, diğeri ise Bulgar polisinin elinde olanı.

Buruk Acı, soydaşlarımızın Bulgaristan'da yaşadığı ve hâlen yaşamakta oldukları zulümleri anlatır. İsim değiştirme politikası, ibadet yasağı, tarihî eserleri tahrip, baskı ve işkenceler... Romanın trajik olan tarafı baba ve oğul arasındaki mücadele. Oğul Bulgarların güdümünde bir genç. Türk Bayrağını bile yakabiliyor. Kendi soydaşlarına zulmediyor. Baba, bir taraftan oğluna, bir taraftan da soydaşlarının uğradığı zulümlere karşı acı çekiyor. Sürgit bir mücadele. Türkiye dışındaki insanımızın duyarlılığını ve yaşadıklarını anlayabilmek açısından ilginç bir kitap.

TDV Yay., 248 Sh.
Ankara

Mehmet ERDOĞAN

Kavramların Dünyası

Dilin linguistik olarak tarihi neredeyse insanlığın tarihi kadar eskidir. Her dilde zaman zaman inişler, çıkışlar, zaman zaman kopmalar, kırılmalar ve durağanlıklar yaşanır. İbn Haldun'un "devlet"i insan hayatına benzetip "doğar, büyür, gelişir ve ölür" nitelemesi bir anlamda dil için de geçerlidir. Bir dil ölmekle insanlığın tarihinden belki tamamen silinmez. Başka dillerin içine girer ve orada kelimeler bazında hayatıyetini sürdürmeye çalışır. Bir medeniyet diğer unsurlarıyla birlikte hâkim olduğu zaman o medeniyetin yaslanmış olduğu dil de hâkim olmuş olur. Bir millet tarihinin en sönük dönemini yaşıyorsa elbette medeniyeti ve dili de sönük olacaktır. Dilinin değeri olsa bile bu, arkeolojik bir değerden öteye geçmeyecektir. Yani dolaşımda olan, aktif ve etkin bir dil olmayacaktır. Kendisiyle fikir üretilmeyen, ilim yapılmayan ve sanat ortaya konulmayan bir dil doğal gücünü hiçbir zaman gösteremez. Olsa olsa yörüngesine girdiği hâkin medeniyetin diline eklettik bir unsur olarak varlığını sürdürmeye çalışır.

Bir dille ne zaman fikir üretilemez, ilim ve sanat ortaya konulamaz? Ya kendi iç dinamikleri açısından böyle bir ihtiyacı karşılayamaz durumdadır, ya da mensubu olduğu millet tarafından üvey evlât muamelesine duçar olmuştur. Bunun dışında her dil onu kullanan insanların gücü oranında bütün sosyal ve kültürel etkinlikler için temelde yeterlidir. Çünkü dil insana bağlıdır. İnsanın gelişimi dilin gelişimini etkiler. Bir faaliyet için dilin bizzat kendisi tek başına bir mazeret olamaz.

Tanzimat'la birlikte yaşamış olduğumuz toplumsal değişimlerin yönü batıya ve batı medeniyetine dönüktür. Tanzimat bizde, birçok şeyin başlangıcı olmuştur. Cumhuriyete giden yol açılmış, hukuk anlayışımız dünyevi bir nosyon kazanmıştır. Aile düzenimizden günlük hayatımıza, hükümet şeklimizden tedrisatımıza kadar birçok şey yeniden yapılmıştır. Tabii dil de bütün bu olan bitenlerden kendi payına düşen nasibi alacaktı. Bize göre dildeki değişim sinyalleri (ya da çözülme emareleri) Tanzimat'tan önceye dayanır. Yani toplumsal çözülme belki önce dilde başla-

mıştır. Şuara tezkirelerinin, seyahatnâmelerin ve hattâ divanların satır aralarında bunu görmek mümkündür.

Batıyla ilk dil alış verişimiz taklitle başladı. Gördüğümüz şeyin bizde bir karşılığı olup olmadığını düşünmedik. Sonra bir karşılığa rastladığımızda ise bizde olanı terkettik. Batıdan aldıklarımız daha cazip göründü bize. Oysa dildeki tekâmül kendi tabii mantığının akışına bırakılsaydı yeni güzellikle gelecek, eski de ömrünü tamamlamış olduğu için sessizce gidecekti. İnsanlık tarihinin dil tecrübeleri bunu gösterir. Dil hiçbir zaman statik değildir; devinim hâlinde olan her dil aynı zamanda tekâmül hâlinde demektir. Haricî dayatmalarla bir dilin doğal bünyesi tahrip edildiği zaman o dil bir daha kolay kolay kendini toparlama imkânı bulamaz. Buna Anadolu coğrafyasında kaybolan diller tanıklık eder. Hititler, Frigler, Lidyalılar, Urartular önce Perslerin istilâsına uğramış, ardından da Romalılar tarafından tarihten silinmişlerdir. Bugün Anadolu coğrafyasında adı geçen medeniyetlerin sadece kalıntılarına rastlamak mümkündür. Dil ve kültür hayatları ise tamamen kaybolup gitmiştir.

Dilimizin tahririnde bir başka etken, onu kullanan aydınların, ilim adamı ve sanatkarların uzun yıllar yaratıcı bir bakış açısı yerine batıda olup biteni tercüme etmekle yetinmiş olmalarıdır. Herhangi bir konu üzerinde kendi dilimizle değil de başka dillerle düşünmeye başladığımız zaman bizim dilimiz atıl hâle gelmeye başlayacaktır. Çünkü bir dil, ancak kullanılmakla ve dolaşımda olmakla gelişir. Bu sebeple kısırlaşan aydın, ulema ve sanatkar gün gelmiş "Türkçe'yle felsefe, ilim ve sanat yapılamaz" demeye başlamıştır. Tabii bu durum işin hastalık safhası!

Ve medya denilen beynelmînel dejenerasyon aygıtı en büyük tahriri dil alanında yapmıştır. Tefekküre, fehme, hissiyata ve muhayyileye taalluk eden bütün hâdiseler "görsel" algı düzeyine indirgenmiştir. Ve akıp giden bir düzeyde durup düşünmeye, tutunup bakmaya imkân kalmamıştır. Yapılmak istenen de buydu belki. Milletler kendi temel dinamikleriyle

kimliklerini ortaya koymaya başladıklarında önce sürü olmadıklarını anlayacaklardır. Bu da tabii medyayı çıkar aracı görenlerin, milletler arası iletişim ve tüketim emperyalizminin işine gelmeyecektir.

Şimdi dilimizde kaybolmaya yüz tutan kavramlar üzerinde durabiliriz. Dilimizin medeniyet bağlarındaki sarsılmalar en çok kavramların dünyasında kendini göstermiştir. Kavramlar bir dilin en aktif ve temel olgusudur. Bir dilin kavramları bozulunca o dilin kültürel alt yapısı kayar. Köksüz ve güdük kalır. Dili besleyen kaynaklar önce kavramlar dünyasında kendini gösterir. Kavramlarla iletişim ise en sahici bir iletişimdir. Çünkü kavramlar "tanımlama" niteliğine sahiptir. Oysa dilin diğer unsurları dolaylı anlatım imkânlarını aşamaz. Kavramlar, insanlar arası iletişimin temelinde ağırlıklı bir güce sahiptir. Günümüzde çokça şikâyetçi olduğumuz kavram kargaşası olayı bu gerçeğin bir ifadesidir.

Günümüzde kullandığımız dilin kavramlarının içi boşaltılmıştır. Çünkü kültürel dinamiklerle kavramlar arası ilişkiler koparılmıştır. Kavramlar olmaksızın kurulmaya çalışılan ilişkiler sağır diyaloga benzetilebilir. Dolaşım dışı bırakılan ya da içi boşaltılan kavramlarımız sebebiyle kültür dünyamız yok olmaya mahkûm edilmiştir. Kuşaklar arası dil anlaşmazlıkları büyük boyutlara ulaşmıştır. Şimdi, kavramları güçlü olmayan bir dille tefekkür, ilim ve sanat nasıl yapılır? Dilde gelişmeyen bir millet kültür ve medeniyette nasıl hamle yapacak? Kültür politikası sağlam temellere dayanmayan bir millet de hangi alanlarda kalkınma sağlayabilecek? Gözle görüldüğü gibi, kavram deyip geçmeyelim! Bütün bu meselelerin sırrı kavramların dünyasında gizlidir.

İçinde bulunduğumuz ahval ve şeraiti kavrama, sonra da kendimizi ortaya koyma ve istikbale açılmak gibi bir niyetimiz kalmışsa eğer; dilimize, dilimizin kelime ve kavramlarına acilen sahip çıkmamız gerekmektedir. Dilimiz namusumuzdur, onu tahkir etmekle kendimiz hakir duruma düşmüş oluruz.

Bir Matbaadan Beklediğiniz Herşey...

Yayın ve Matbaacılık hizmetleriyle
Türkiye Diyanet Vakfı;
müşterilerinin beklediği güven ve
kaliteyi fazlasıyla sağlıyor.

Uzman personeli, modern dizgi,
fotomekanik sistemleri, ofset
baskı ve cilt makinalarıyla, afiş,
takvim, katalog, broşür, kitap,
dergi, ajanda ve diğer tüm baskı
işlerinde aranılan kalite ve estetiği
beklentilerin ötesinde veriyor.

Hizmete Atılan Dev İmza...

T Ü R K İ Y E D İ Y A N E T V A K F I
YAYIN MATBAACILIK VE TİCARET İŞLETMESİ

Meşrutiyet Cd. Bayındır Sk. No: 55 06640 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 418 59 49 - 425 27 75 Fax: 417 00 09

Yeni Deterjanınız İle Üstün Temizlik

Okullar, Hastaneler,
Yurtlar, Bürolar,
Lokantalar

her eve
her işyerine

Pürtem

TEMİZLİK ÜRÜNLERİ

"Temizliğin Yeni Adı"

Üretim :
TEMSAŞ Temizlik Ürünleri, Gıda ve Turizm
İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Genel Müdürlük :

İzzetpaşa Mah., Yeniol Cd. No: 14/8 • Şişli- İSTANBUL
Tel. : (0.212) 225 92 59 - 60 • Fax : (0.212) 224 15 01

Fabrika :

Osman Yılmaz Mah., Küçük Ahmet Kuyusu Mevkii
Tel. : (0.262) 641 43 28 • Fax : 646 96 30 • GEBZE

Temizlik malzemesi üretiminde
teknoloji, bilgi ve tecrübe birikimi ile oluşturulan
kaliteli ürünleri ile, tüm alanlarda temizlik ve
hijyen sorunlarını çözebilen,
Sağlık Bakanlığı onaylı geniş ürün yelpazesi ile
Pürtem;
Okullar, Hastaneler, Yurtlar, Bürolar, Lokantalar;
Her eve, her işyerine
ekonomik kaliteli temizliği sunuyor.

Ankara Bölge :

Macun Mah., Anadolu Bulvarı Gimat İşhanı 27/R
Tel. : 397 27 37 • Fax : 397 36 59 • Gimat - ANKARA

İstanbul Bölge :

Ahmet Yesevi Cd., Hürriyet Mah., Akpınar Sk. No: 2
Tel. & Fax : (0.212) 654 85 72 • Yenibosna / İSTANBUL